

Konjunkturläget

Våren 2012

De senaste rapporterna från ÅSUB

- 2010:1 Konjunkturläget våren 2010
- 2010:2 Ekonomisk översikt för den kommunala sektorn våren 2010
- 2010:3 Arbetsmarknadsbarometern 2010
- 2010:4 Mariebad. En kundundersökning
- 2010:5 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn hösten 2010
- 2010:6 Den ålandsbaserade sjöfartens ekonomiska betydelse. En studie av klustereffekter och framtidsscenarier
- 2010:7 Halvtidsutvärdering. Landsbygdsutvecklingsprogrammet för landskapet Åland
- 2010:8 Upplevd diskriminering i det åländska samhället år 2010
- 2010:9 Invånarnas syn på kommunernas verksamhet och organisation
- 2011:1 Där kärnkompetens och kunskapsekonomi möts
- 2011:2 Konjunkturläget våren 2011
- 2011:3 Nordisk-baltisk sjöfart 2011. Föregångare och eftersläntrare i sjöfartspolitik
- 2011:4 Utvärderarnas rapport 2010. Landsbygdsutvecklingsprogram för landskapet Åland för perioden 2007-2013
- 2011:5 Arbetsmarknadsbarometern 2010
- 2011:6 Undersökning om ålänningars alkohol- och narkotikabruk samt spelvanor år 2011
- 2011:7 Ekonomisk översikt för den kommunala sektorn hösten 2011
- 2011:8 *The significance of duty-free sales on board ferries to the transnational transport system in the Baltic Sea Region*

Förord

ÅSUB utarbetar på uppdrag av Ålands landskapsregering en konjunkturrapport per år för hela den åländska ekonomin. Förutom denna helhetsöversikt för landskapet, som görs på våren, utarbetas på hösten en konjunkturanalys på uppdrag av Ålands kommunförbund som har särskilt fokus på den kommunala sektorns ekonomiska situation.

Föreliggande konjunkturrapport gäller den åländska ekonomin som helhet och syftet är framför allt att förse landskapsregeringen med aktuellt ekonomiskt underlag för pågående och kommande budgetarbete. Ett annat syfte är att förse övriga delar av den offentliga sektorn, näringslivet och allmänheten med utfalls- och prognosdata över den åländska ekonomins utveckling, och annan kvalificerad information om det dagsaktuella läget inom den åländska ekonomin.

Bedömningen inleds med en kortfattad genomgång av det internationella konjunkturläget inklusive en utförligare analys av Ålands närmarknader i Sverige och Finland. Analysen baseras i huvudsak på nationella och internationella konjunkturbedömningar och ekonomiska data som publicerats under årets första kvartal.

Analysen av läget inom den åländska ekonomin har sammanställts på basen av en under februari-mars besvarad konjunkturenkät som skickades ut till ett stort antal representativt utvalda företag. Enkäten gäller företagens syn på sin egen situation och det allmänna konjunkturläget fram till början av 2013.

Förutom enkätsvaren utnyttjas även uppgifter från mervärdeskatteregistret om näringslivets omsättning och löneutbetalningar som underlag för tidsserieanalyser och som indikationer på konjunkturlägets genomslag inom det åländska näringslivet. Övriga indikatorer såsom valutakurser, räntenivåer och inflationen har också studerats. Arbetsmarknadsläget behandlas endast översiktligt i denna rapport. Istället ges en särskild prognos för hela den åländska arbetsmarknaden i rapporten *Arbetsmarknadsbarometern 2012*, som beräknas utkomma i början av juni 2012.

Oron i den globala ekonomin sedan sommaren 2011 och den osäkerhet om de närmaste årens utveckling som kvarstår, medför extra osäkerhetsfaktorer i underlaget för ÅSUB:s bedömning. Det är därför viktigt att klargöra för läsaren att bedömningen i huvudsak inte sträcker sig längre fram i tiden än till början av nästa år.

I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt berörda avdelningar inom landskapsregeringen även bistått med branschspecifik konjunkturinformation och annan

värdefull hjälp. ÅSUB:s utredare *Richard Palmer* har ansvarat för det övergripande arbetet med denna konjunkturöversikt, liksom produktionen och utformningen av föreliggande rapport. Ekonom-statistiker *Jouko Kinnunen* har bidragit med grundberäkningarna för BNP-prognoserna för Åland, och bistått med statistisk bearbetning av registerdata över det privata näringslivets momsinsbetalningar och löner, samt en simulering av en ”energiprischock” med hjälp av en ekonomisk modell utarbetad vid Statens ekonomiska forskningscentral (VATT). Utredningschef *Katarina Fellman* har bidragit med avsnittet om den offentliga sektorns ekonomi.

Bedömningen är i huvudsak gjord under mars i år, och bygger på information tillgänglig till och med slutet av denna månad. Det innebär att vi exempelvis inte har haft tillgång till de uppgifter som publiceras i det finländska finansministeriets prognos som offentliggörs den 4 april.

Mariehamn i april 2012

Bjarne Lindström
Direktör

Innehåll

Förord	3
Figurförteckning	7
Tabellförteckning	9
1 Sammanfattning	13
2 Viss återhämtning men även fortsatt osäkerhet i världsekonomin	17
2.1 Osäkerhet och sårbarhet.....	17
2.2 Eurokrisen	17
2.3 Olje- råvaru- och matpriserna, inflation.....	18
2.4 Inflation och räntor.....	20
2.5 Djup kris inom den internationella sjöfarten.....	21
2.6 Blandade signaler från USA	25
2.7 Kraftig tillbakagång i Euroområdet	26
2.8 Viss avmattning i Asien och Latinamerika. God tillväxt i Ryssland	29
3 Utsikterna för Finland och Sverige	31
3.1 Utsikterna för den finländska ekonomin	31
3.2 Den svenska ekonomin bromsar in	34
4 Den åländska ekonomin	36
4.1 Fortsatta tvära kast i BNP-tillväxten.....	37
4.2 Arbetslösheten.....	40
4.3 Hushållen	43
4.4 Byggsektorns konjunktur i ett längre perspektiv	44
4.5 Sjöfarten.....	45
4.6 Den offentliga sektorns ekonomi	48
5 Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet	52
5.1 Näringslivet som helhet: vändning efter djup svacka	52
5.2 Jordbruket.....	54
5.3 Fiskenäringen	55
5.4 Framtidsutsikterna inom primärnäringarna.....	56
5.5 Livsmedelsindustrin	57
5.6 Övrig industri	59

5.7 Vatten och el	61
5.8 Byggsektorn	63
5.9 Handeln	64
5.10 Hotell- och restaurang	66
5.11 Transportsektorn	67
5.12 Finans och försäkring	69
5.13 Företagstjänster	72
5.14 Personliga tjänster	73
Källor och referenser (urval)	76
Bilaga 1: Den åländska ekonomin och energiprisernas inverkan i ett jämförande perspektiv: en modellsimulering av en 30-procentig höjning av världsmarknadspriset	78
Bilaga 2: Konjunkturenkäten 2012.....	83

Figurförteckning

Figur 1. Råoljepriset (Brent) januari 2010-mars 2012 (USD per fat).....	19
Figur 2. FAO:s livsmedelsprisindex januari 2008-mars 2012 (2002-2004 = 100).....	20
Figur 3. USA:s, Euroområdet, och Sveriges centralbanksräntor januari 2006-mars 2012	21
Figur 4. <i>Baltic Dry Index</i> februari 2010 - mars 2012 (1985 = 1 000)	22
Figur 5. Harpex-index för containerfrakt till sjöss januari 2009 - mars 2012	24
Figur 6. BNP-tillväxten inom Euroområdet, USA och Japan 2006-2012	24
Figur 7. Konsumentförtroendeindex (CCI) i Euroområdet och USA, januari 2005-mars 2012. Avvikelsen från medelvärdet i procent av medelvärdet för respektive serie under perioden.....	26
Figur 8. Euriborräntor och inflation i Eurozonen januari 2006 – mars 2012	28
Figur 9. BNP-tillväxten i BRIC-länderna 2006-2013	29
Figur 10. Konsumenternas framtidstro i Finland och Sverige. Konsumentförtroendeindex (CCI), januari 2009-mars 2012.	30
Figur 11. BNP-tillväxten för Åland, Finland och Sverige 2000-2014	32
Figur 12. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2008 – april 2012	33
Figur 13. BNP-utvecklingen 2000-2014 för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2000=100	37
Figur 14. Privata och offentliga sektorns bidrag till BNP 2000-2014.....	38
Figur 15. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2000-2011. Antal invånare. Index år 2000 = 100	39
Figur 16. Öppen arbetslöshet 1988-2011. Prognos för 2012-2014	40
Figur 17. Arbetslöshet januari 2008-mars 2012.....	41
Figur 18. Den öppna arbetslösheten, månadsvis 2010, 2011 och januari-mars 2012.....	42
Figur 19. Inflationen på Åland januari 2008-februari 2012	42
Figur 20. Hushållens skuldsättningsgrad i Finland och på Åland (skulderna i procent av disponibla inkomsten) 2002-2010	43
Figur 21. Utvecklingen av hushållens disponibla inkomst för hela Finland, Östra Nyland och Åland 2002-2010. Index 2002 = 100 (fasta 2010 års priser)	44
Figur 22. Barometerutslag avseende åren 1997-2011 för byggsektorns omsättning och personalantal. Positivt utslag = bättre än föregående år. Negativt = sämre än föregående år	45
Figur 23. Inresande till Åland 1990-2011	47
Figur 24. Utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen, (EUR 1 000, löpande priser).....	48
Figur 25. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat, 1 000 euro	50
Figur 26. Befolkningsutvecklingen per kommun 2006-2011, procent.....	51
Figur 27. Lönernas och omsättningens tillväxt i det privata näringslivet (Index, 2002=100).....	52
Figur 28. Lönernas och omsättningens tillväxt i det privata näringslivet (årlig procentuell tillväxt).....	53

Figur 29. Förväntningarna om utvecklingen under 2012 inom det privata näringslivet	54
Figur 30. Lönernas och omsättningens tillväxt inom primärnäringsarna (årlig procentuell tillväxt).....	56
Figur 31. Förväntningarna inom primärnäringsarna	57
Figur 32. Lönernas och omsättningens tillväxt inom livsmedelsindustrin (årlig procentuell tillväxt)	58
Figur 33. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin.....	59
Figur 34. Lönernas och omsättningens tillväxt inom övrig industri (årlig procentuell tillväxt).....	60
Figur 35. Förväntningarna inom övrig industri	61
Figur 36. Lönernas och omsättningens tillväxt inom vatten och el	62
Figur 37. Förväntningarna inom vatten och el	62
Figur 38. Lönernas och omsättningens tillväxt inom byggsektorn (årlig procentuell tillväxt).....	63
Figur 39. Förväntningarna inom byggsektorn	64
Figur 40. Lönernas och omsättningens tillväxt inom handeln (årlig procentuell tillväxt).....	65
Figur 41. Förväntningarna inom handeln	65
Figur 42. Lönernas och omsättningens tillväxt inom hotell- och restaurang (årlig procentuell tillväxt).....	66
Figur 43. Förväntningarna inom hotell- och restaurang	67
Figur 44. Lönernas och omsättningens tillväxt inom transportsektorn (årlig procentuell tillväxt)	68
Figur 45. Förväntningarna inom transport	69
Figur 46. Lönernas tillväxt inom finans- och försäkring (årlig procentuell tillväxt).....	70
Figur 47. Förväntningarna inom finans- och försäkring.....	71
Figur 48. Lönernas och omsättningens tillväxt inom företagstjänster.....	72
Figur 49. Förväntningarna inom företagstjänster	73
Figur 50. Lönernas och omsättningens tillväxt inom personliga tjänster (årlig procentuell tillväxt)	74
Figur 51. Förväntningarna inom personliga tjänster	74
Figur 52. Procentuell förändring av reell BNP år 2012 och 2025 i förhållande till basscenariot, vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriset på energi år 2012 för Åland och valda finländska landskap.....	79
Figur 53. Statliga transfereringars procentuella förändring 2012 och 2025 i förhållande till basscenariot vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriset på energi år 2012 för Åland och valda finländska landskap.....	79
Figur 54. Reallönernas procentuella förändring 2012 och 2025 i förhållande till basscenariot vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriserna på energi år 2012 för Åland och valda finländska landskap.....	80
Figur 55. Förändringar i total hushållskonsumtion 2012 och 2025 i förhållande till basscenariot vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriset på energi år 2012 för Åland och valda finländska landskap.....	81

Tabellförteckning

Tabell 1. Nyckeltal för Åland i ÅSUB:s konjunkturprognos våren 2012	13
Tabell 2. Nyckeltal för Åland	39

Konjunkturprognosen för Åland i korthet

- Enligt preliminära beräkningar blev Ålands BNP-tillväxt 2011 negativ för andra året i följd; -3,2 procent. Vår prognos säger att den i år vänder och blir positiv; 2,0 procent. Därefter ökar den årliga ekonomiska tillväxten något och hamnar på 2,2 procent år 2013 och 1,0 procent året därefter.
- **Inflationen** (KPI) beräknas hamna på 2,6 procent i årsgenomsnitt 2012, för att därefter sjunka till 2,5 procent 2013.
- **Arbetslösheten** väntas öka marginellt till 2,9 procent i år, och sjunker tillbaka till 2,8 procent 2013.
- **Privatkonsumtionen** och hushållens köpkraft ökar endast svagt under året.
- Oljepriset ser ut att komma att ligga drygt 5 procent högre i år än under 2011. Den åländska ekonomin är känsligast av alla regioner i Finland för **höjningar av energipriserna** visar preliminära resultat från en regionalekonomisk simuleringsmodell.
- **Avräkningsbeloppet** från den finländska statsbudgeten för år 2010 sjönk till 175,7 miljoner euro, och ökar till 193,9 miljoner euro för år 2011. För innevarande år beräknas beloppet bli 203,7 miljoner euro, för att 2013 stiga till 214,2 euro.
- **Skattegottgörelsen** för 2010, som tas upp i 2012 års budget, uppgick till 17,4 miljoner euro. Den skattegottgörelse som baseras på 2011 och 2012 års skatteinkomster beräknas sjunka till runt 13,9 miljoner euro båda åren, och öka till 14 miljoner euro 2013-14.
- **Kommunernas** skatteintäkter och landskapsandelar beräknas sammantagna öka med 3,3 procent år 2012.
- En övervägande del av **näringslivet** väntar något förbättrade konjunktutsikter under året. Man är försiktigt positiv vad gäller möjligheterna att expandera och om lönsamhetens utveckling och försiktigt positiv om personalstyrkans och investeringarnas utveckling. Företagen förväntar sig endast en marginell förbättring av omsättningen i förhållande till 2011.
- **Färje- och passagerarrederierna** fortsätter att pressas av hård konkurrens och av något högre bunkerkostnader i förhållande till fjolåret. Svenska kronan håller sin starka ställning, vilket gynnar färjerederiernas intjäning. Momshöjningen 2013 motverkar förstärkningen av de svenska kundernas köpkraft, vilket kan hålla tillbaka tillväxten av färjeresenärer och inresande västerifrån.
- Den internationella sjöfarten befinner sig i kris, men ledande index antyder att botten för denna gång nåddes redan i början av året. Sammantaget förväntar sig rederierna inom den åländska **torrlastsjöfarten** oförändrade eller något försämrade verksamhetsförutsättningar under året. Utbudet av fraktkapacitet ökar snabbare än oljebehovet i världsekonomin, vilket pressar den åländska **tankerverksamheten**. Fraktkostnaderna för olja förväntas i bästa fall ligga på fjolårets nivå. Branschföretagen inom **transportsektorn** är optimistiska angående det egna företags verksamhet, personalrekrutering och investeringar.
- Den del av **primärnäringsarna** som bedrivs i bolagsform förväntar sig en svag 12-månadersperiod framöver.
- Inom **livsmedelsindustrin** är tongångarna optimistiska; man förväntar sig att omsättningen och lönsamheten om ett år kommer att vara ännu bättre än den är idag. Även om den **övriga tillverkningsindustrin** tror på svaga utsikter för den egna branschen förväntar man sig överlag att det egna företaget skall gå bättre än 2012 än 2011.
- **Byggbranschen** förväntar sig små förändringar i verksamhetsförutsättningarna under den närmaste 12-månadersperioden, förutom en något bättre lönsamhet. Tillväxten i omsättningen var stark under 2011, men ser ut att mattas av under innevarande år.
- **Handeln** förväntar sig en försvagad omsättning och lönsamhet under innevarande år. Det ser ut som om tillväxten i branschen efter nergången i sviterna av den förra finanskrisen 2008-2009 återgår till den trendmässiga utvecklingen under innevarande år.
- Förväntningarna inom **hotell- och restaurangbranschen** är blandade och något motsägelsefulla. Branschföretagen förväntar sig en försvagad utveckling för omsättningen och på personalsidan under 2012 i förhållande till 2011, medan man är mer optimistisk om lönsamheten. Trenden med en starkare tillväxt av branschens lönesumma än av omsättningen ser ut att fortsätta.
- **Bankerna** påverkas indirekt genom de höjda kraven på bankernas risktålighet och likviditet och får räkna med ett fortsatt relativt lågt räntenetto under innevarande år. Kreditefterfrågan hos bankerna sammantagna under 2012 ser ut att bli hyfsad och komma att ligga åtminstone på samma nivå som under fjolåret. Efterfrågan är fortfarande god när det gäller lån till mindre bostäder. **Försäkringsbolagen** pressas av hård konkurrens, låga värden på sina tillgångar, och får räkna med ökade administrationskostnader i samband med implementeringen av nya internationella regelverk. Finansbranschen som helhet tror ändå på något förbättrade konjunktutsikter under året.
- Företagen inom branschen **företags tjänster**, inklusive IKT-företag, är överlag återhållsamma angående konjunkturen under den kommande 12-månadersperioden. Omsättningstillväxten ser ut att fortsättningsvis bli svag. Man förväntar sig också en minskning på personalsidan.
- En övervägande positiv stämning råder i branschen **personliga tjänster** (som rymmer allt från tvätterier till företag inom internetspel), även om man räknar med att investeringarna kan bli på en något lägre nivå i år jämfört med fjolåret.

1 Sammanfattning

Även om vi ser tecken på förbättring under årets första kvartal kommer världsekonomin fortsättningsvis att präglas av osäkerhet under det närmaste året. Finlands och Sveriges starkt omvärldsberoende ekonomier lider av en svag exportefterfrågan. Det innebär sjunkande BNP detta år och låga investeringsnivåer i industrin, och i förlängningen försämrade statsfinanser. En förbättring av konjunkturen förväntas under andra hälften av detta år.

Så länge ingen ny dramatisk kris inträffar i något av de större oljeproducerande länderna ser den internationella prisökningen på råolja ut att bli måttlig; kring 5 procent på årsbasis. Den åländska ekonomin är känsligast av alla regionala ekonomier i Finland för höjningar av energipriserna visar preliminära resultat från en regionalekonomisk simuleringsmodell.

Inflationen på Åland förväntas enligt ÅSUB hamna på 2,6 procent i årsgenomsnitt 2012, och ser i nuläget, efter den aviserade momshöjningen i Finland nästa år (2013), ut att det året kunna hållas på ungefär samma nivå som i år (*Tabell 1*).

Tabell 1. Nyckeltal för Åland i ÅSUB:s konjunkturprognos våren 2012

	2010*	2011*	2012 ^P	2013 ^P	2014 ^P
BNP, årlig procentuell tillväxt	-1,4	-3,2	2,0	2,2	1,0
Arbetslöshet, (öppen, procent)	3,1	2,8	2,9	2,8	2,4
Inflation (KPI, årlig procentuell förändring)	1,9	3,6	2,6	2,5	2,6

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten ^P) Prognoser

Enligt ÅSUB:s prognos återhämtar sig BNP-tillväxten detta år och hamnar kring 2,0 procent. Därefter räknar man med ännu en liten ökning till 2,2 procent nästa år (*Tabell 1*).

Situationen på arbetsmarknaden ser ut att försämrats något i förhållande till fjolåret. Arbetslösheten förväntas öka marginellt till 2,9 procent i år, för att därefter sjunka tillbaka något under de följande två åren.

En hög inflation under fjolåret (2011) urholkade hushållens köpkraft. Köpkraftens

fortsatt svaga utveckling under innevarande år dämpar konsumtionen, men vi räknar ändå med att de privata investeringarna hålls uppe av egnahemsbyggandet under 2012. En något ökande nivå på utlåningen till hushållen och företagen förväntas under året.

Den internationella sjöfarten befinner sig sedan hösten 2008 i en djup kris. Krisen är i hög grad förorsakad av överkapacitet, som sänker fraktpriserna på såväl torrlast som olja. Färje- och passagerarsjöfarten sammantagen verkar på en marknad som fortsättningsvis är hårt konkurrensutsatt och där de små marginalerna snabbt riskerar att ätas upp av höjda bunkerkostnader.

Förväntningarna inom det åländska privata näringslivet är i linje med förväntningarna i vårt närområde; de präglas av en försiktig optimism hos företagen, enligt vår årliga konjunkturbarometer. Man är mest positiv vad gäller möjligheterna att expandera sin egen verksamhet under året, och om investeringarna. Dessutom är man försiktigt positiv om lönsamhetens utveckling och om möjligheterna att utöka personalstyrkan.

Färje- och passagerarrederierna fortsätter som tidigare att pressas av hård konkurrens och höga bunkerkostnader, på mestadels mättade marknader. Liksom ifjol håller den svenska kronan, trots internationell osäkerhet, sin starka ställning gentemot euron, vilket gynnar intjäningen på färjorna. Sammantaget förväntas en svag reell tillväxt för denna dominerande sektor i den åländska ekonomin; en tillväxt som dessvärre inte räcker för att underbygga en positiv utveckling av den åländska ekonomins samlade produktion mätt i BNP. På några års sikt kommer dessutom de nya reglerna för rening av svavelinnehåll i fartygsbränsle som träder i kraft från och med 2015 att höja rederiernas kostnader.

Branschföretagen inom transportsektorn där sjöfarten dominerar förväntar sig inför den kommande 12-månadersperioden förbättrade utsikter för det egna företaget och man förväntar sig att investeringarna och personalstyrkan kommer att öka jämfört med fjolåret.

Banksektorn sammantagen tror själv på förbättrad lönsamhet under året. Man räknar sammantaget med att kreditefterfrågan från privatpersoner och företag kan komma att öka något under året, men bankerna får räkna med ett sjunkande räntenetto på grund av den allmänna pressen neråt på räntorna.

Den internationella osäkerheten har minskat värdet på försäkringsbolagens tillgångar, och bolagen får räkna med kommande ökade administrationskostnader i samband med implementeringen av nya internationella regelverk. På hemmamarknaden skärps konkurrensen alltmer inom livs- och skadesegmenten.

Finansbranschen som helhet redovisar i vår konjunkturenkät något bättre utsikter för 2012, med undantag av utvecklingen på personalsidan.

Förväntningarna hos företagen inom branschen 'företagstjänster', inklusive IKT-företag, är blandade. Dels finns en svag optimism angående möjligheterna att utöka verksamheten och angående konjunkturutsikterna för branschen, men man är pessimistisk angående möjligheterna att utöka personalstyrkan.

Tongångarna i branschen 'personliga tjänster' är betydligt ljusare. Omsättningens tillväxt i branschen, som till stor del består av enskilda näringsidkare, ser ut att kunna vända från ett svagt fjolår (2011) till att bli hyfsat positiv i år. Man tror på möjligheterna att expandera det egna företaget under året, och man förväntar sig bättre omsättning och lönsamhet 2012 än 2011. Dessutom förväntar man sig kunna expandera på personalsidan under året.

Omsättningstillväxten i den konjunktur känsliga handelsbranschen var god men avtagande under 2012. Enligt svaren i konjunkturenkäten är utsikterna för 2012 blandade för branschen, bland annat förväntar man sig en något försämrad omsättning och lönsamhet.

Antalet inresande till Åland från Sverige ökade ifjol. På ett par års sikt finns det en risk att effekten av en fortsatt stark svensk kronkurs gentemot euron delvis förtas av den kommande momshöjningen (från och med 2013). Svaren från hotell- och restaurangbranschen på frågorna i konjunkturbarometern antyder en försvagad omsättnings- och personalutveckling under 2012 i förhållande till 2011, men branschföretagen är ändå försiktigt optimistiska om lönsamheten.

Inom livsmedels- och den övriga tillverkningsindustrin är man positiv angående verksamheten under 2012. Man förväntar sig överlag att det egna företaget om ett år kommer att ha expanderat och man förväntar sig ökande omsättning och förbättrad lönsamhet.

Omsättningstillväxten inom byggbranschen var stark ifjol. Förväntningar inför den närmaste 12-månadersperioden är återhållsamma. Man tror inte på några större förändringar i konjunkturen under året.

Inom den del av primärnäringarna som drivs i bolagsform, slutligen, var omsättningstillväxten svag under 2011 och konjunkturutsikterna hos branschföretagen för innevarande år ligger överlag på den pessimistiska sidan.

Avräkningsbeloppet från den finländska statsbudgeten för år 2010 sjönk till 175,7 miljoner euro, och ökar till 193,9 miljoner euro för år 2011. För innevarande år beräknas beloppet bli 203,7 miljoner euro, för att 2013 stiga till 214,2 euro.

Skattegottgörelsen för 2010, som tas upp i 2012 års budget, uppgick till 17,4 miljoner euro. Den skattegottgörelse som baseras på 2011 och 2012 års skatteinkomster beräknas sjunka till runt 13,9 miljoner euro båda åren, och öka till 14 miljoner euro 2013-14.

Kommunernas skatteintäkter och landskapsandelar beräknas sammantagna öka med 3,3 procent år 2012.

Slutligen kan i denna sammanfattning konstateras att befolkningen på Åland ökade under år 2011 med 348 personer eller med 1,2 procent, vilket är den största tillväxten på över 20 år. Därmed fortsätter 2000-talets starka trend i Ålands befolkningstillväxt, en trend som är betydligt starkare än Finlands och Sveriges.

2 Viss återhämtning men även fortsatt osäkerhet i världsekonomin

2.1 Osäkerhet och sårbarhet

Även om vi sett tecken på återhämtning under årets första kvartal kommer osäkerhet och sårbarhet att präglade världsekonomin under det närmaste året. Världsekonomin olika delar har under 2011 fortsatt att vara i otakt, med en trög amerikansk ekonomisk utveckling och med ett Europa, och då särskilt eurozonen, som den del där osäkerheten spred sig och fördjupades till en omfattande finansiell kris. Denna kris fick därefter spridningseffekter, och påverkade också kapitalförsörjningen i utvecklingsländerna och övriga delar av Europa.¹

Tillväxten i världsekonomin har mattats av och beräknas i första hand under året drivas av tillväxtmarknaderna i Asien. För 2011 ligger bedömningarna för den totala BNP-tillväxten på knappt 4 procent. Världsbanken nedreviderade i januari detta år sin tillväxtprognos för 2012 till 2,5 procent och en ökning (till 3,1 procent) förväntas först nästa år (2013).²

2.2 Eurokrisen

Tillståndet hos i synnerhet Greklands, Italiens och Spaniens offentliga ekonomier och skuldsättning har skapad en fördjupad osäkerhet på Europas finansiella marknader. Det har inneburit att den uppfattade riskpremien på såväl statsobligationer som aktier har stigit, vilket har höjt räntorna, respektive sänkt aktiekurserna runtom i Europa.

Trots de omfattande stödinsatserna från den europeiska stödfonden (*European Financial Stability Facility*) och ECB:s insatser för att stödja banksystemet med billigt långfristigt kapital, kvarstår en risk av att kapitalmarknaden fryser till och att vi får en kris i klass med den som inträffade efter Lehman Brothers-kraschen.

Osäkerheten på de finansiella marknaderna i Europa påverkar fortfarande tillgången på investeringskapital, vilket verkar återhållande på tillväxten.

Osäkerheten efter sommaren 2011 spred sig även till hushållen, och eurozonen befann

¹ Världsbanken (2012) *Global Economic Prospects. Uncertainties and Vulnerabilities*.

² *Ibid.*

sig snart i en kris som inte bara begränsade sig till ländernas statsfinanser, utan som även började få kännbara realekonomiska följder.

Den uppenbara risken är att inte bara krisländerna utan även länder vars offentliga ekonomier är under kontroll hamnar i en neråtgående spiral av ökande finansieringskostnader som i sin tur leder till en dämpad ekonomisk aktivitet, som minskar skatteintäkterna, vilket i sin tur försvagar de offentliga finanserna. Stimulansåtgärder måste till i sådana situationer – och då gäller det naturligtvis att man har tillgång till de resurser och instrument som krävs. Lägg därtill den uppenbara risken av att krisen får kännbara, förmodligen djupgående och långvariga sociala följder, med arbetslöshet och utslagning.

2.3 Olje- råvaru- och matpriserna, inflation

De allvarligaste riskerna för tillväxten i världsekonomin handlar om en på nytt uppflyttande eurokris, en avmattning i USA och likaså en rejäl avmattning i Kina.

Allvarligast är dock risken för en uppgång i oljepriset på världsmarknaden. Redan nu är "riskpåslaget" på oljepriset avsevärt, men en skärpt konflikt mellan Israel/USA och Iran, i värsta fall en väpnad sådan, skulle kunna få oljepriset att rusa i höjden, med översiktliga konsekvenser för världsekonomin.

Tidigare recessioner i världsekonomin har utlösts av geopolitiska chocker i Mellersta Östern; Yom Kippurkriget 1973, den Iranska revolutionen 1979 och Iraks invasion av Kuwait 1990. Även den senaste finanskrisen 2008 försvårades avsevärt av en kraftig uppgång i oljepriserna.

Genomsnittspriset på världsmarknaden för råolja (Brent-olja) under 2010 låg på cirka USD 80 per fat och i genomsnitt cirka USD 111 per fat 2011 (*Figur 1*). Medelpriset i år (januari-mars) har legat på USD 118, alltså klart över nivån för fjolårets genomsnitt.

Råvarupriserna på världsmarknaderna har under 2011 hållits nere av en försvagad efterfrågan från i-länderna.³ Efterfrågan hålls fortfarande tillbaka av en relativt svag tillväxt. En ökad efterfrågan under kvartal 3 och 4 sätter förmodligen press uppåt på priserna.

Vi kommer fortfarande under 2012 att ha ett påslag av "riskpremie" på oljepriset som härrör från politisk osäkerhet bland annat gällande ett eventuellt utvidgat

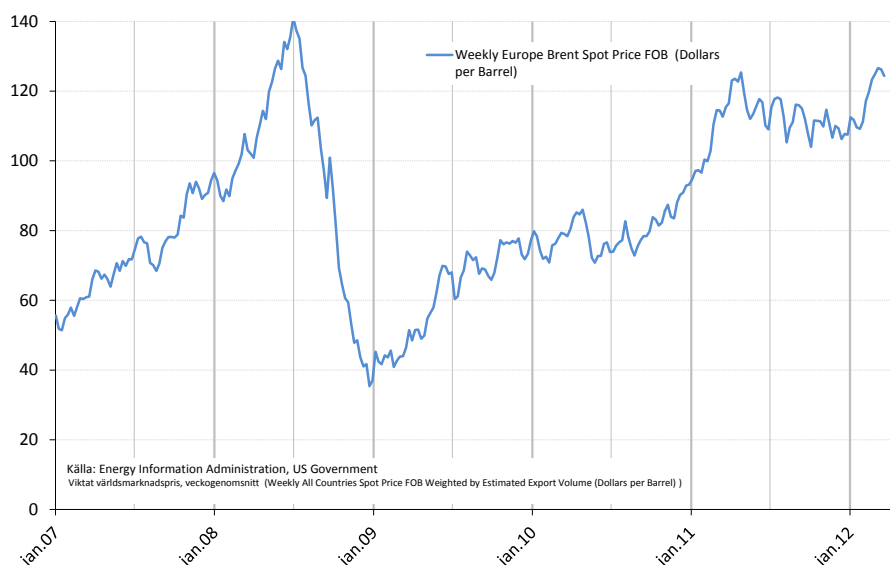
³ Aktia (2012) Ekonomisk översikt. Januari 2012, s. 1

handelsembargo mot Iran, oroligheterna i Nigeria och Syrien. Med en återupptagen oljeproduktion i Libyen och ökande produktion i Irak skulle utbudet öka och prisökningen minska något.

På efterfrågesidan kan vi konstatera att det i första hand är utvecklingsländerna som har ett ökande behov av olja, medan svag tillväxt och ökad effektivitet i i-länderna begränsar efterfrågan.

Oljepriset under året kan, förutsatt att det inte inträffar några dramatiska störningar, komma att hålla sig något över priset under årets första tre månader, motsvarande USD 120 per fat för Brentolja, vilket skulle innebära en drygt 5-procentig höjning i förhållande till fjolåret. Vi räknar sedan med att det under nästa år kan komma att sjunka (*Tabell 2*). Medelpriset för Brentolja under 2013 skulle då hamna kring USD 115 per fat.

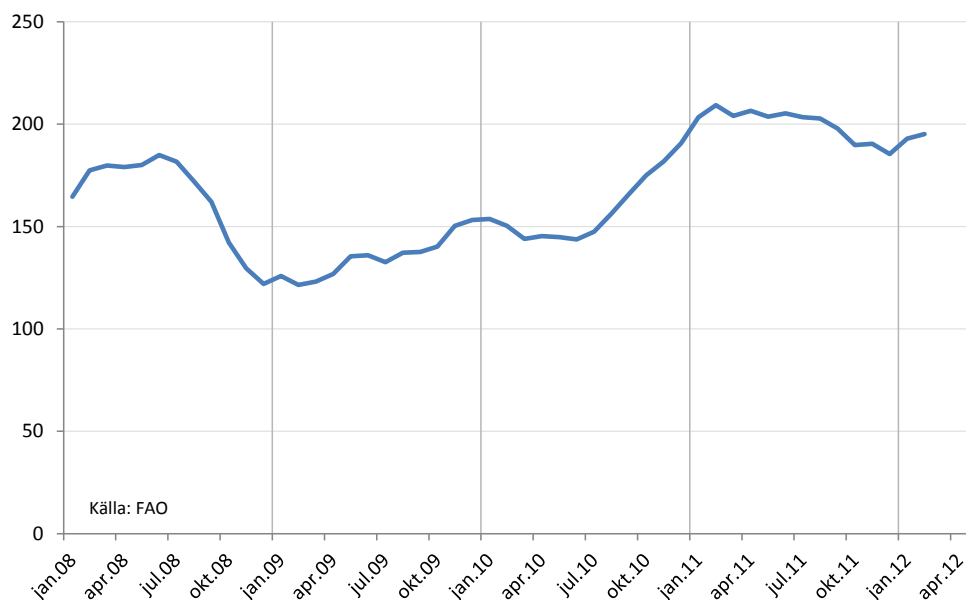
Figur 1. Råoljepriset (Brent) januari 2010-mars 2012 (USD per fat)

Förändringar i olje- och energipriserna påverkar Åland på många sätt och i de flesta fall mer än de påverkar övriga finländska landskap. Uträkningar som vi gjort med hjälp av en ekonomisk modell utvecklad vid Statens ekonomiska forskningscentral (VATT) visar att höjningar av energipriserna påverkar den samlade regionala produktionen, befolkningstillväxten, lönerna, hushållsinkomsterna, med mera, på Åland jämförelsevis starkt. Resultaten av våra uträkningar och en kort presentation av modellen finns i Bilaga 1, s 78.

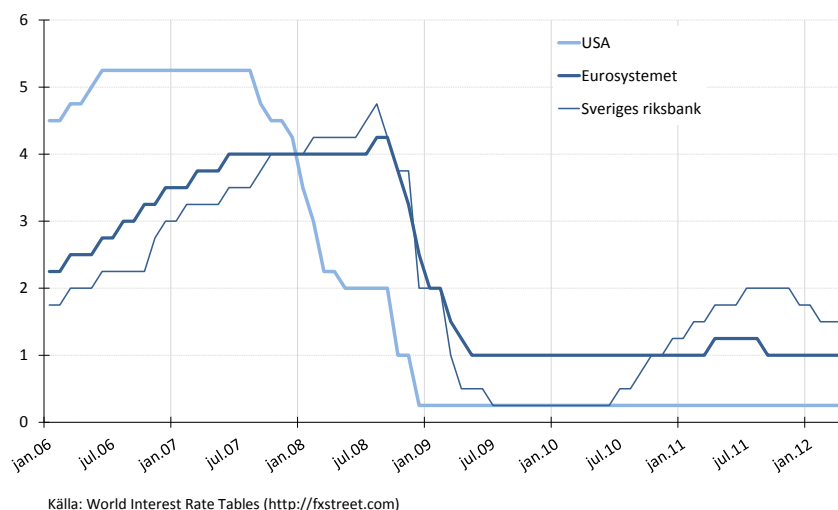
Priset på livsmedel är en avgörande faktor för den globala tillväxten och för den politiska stabiliteten i många länder. Som framgår av *Figur 2* kunde en brant nergång i världsmarknadspriset för livsmedel registreras våren 2008, redan innan Lehmankraschen. Nergången blev dock kortvarig och priserna började stiga igen i början av 2009. Vintern 2011 nådde FAO:s matprisindex sin högsta nivå sedan 1990. Efter det har man kunnat registrera en gradvis nergång vilket något lättat på inflationstrycket i världsekonomin. De flesta bedömare tror på en måttlig prisutveckling såväl för livsmedel som för råvaror under året.

Figur 2. FAO:s livsmedelsprisindex januari 2008-mars 2012 (2002-2004 = 100)

2.4 Inflation och räntor

Den dämpade tillväxten och det medföljande lägre resursutnyttjandet håller tillbaka inflationen, medan en ökande upplåning av länder med statsfinansiella problem och ett stigande oljepris driver upp de långa räntorna. Det finns också en klar risk att ECB under året indirekt kommer att tvingas till ytterligare stödköp av obligationer, som i praktiken innebär en ökning av penningmängden i eurosystelet, vilket i sin tur skulle innebära ett ökat inflationstryck.

Figur 3. USA:s, Euroområdets, och Sveriges centralbanksräntor januari 2006-mars 2012

Inflationen är fortsättningsvis låg i OECD-länderna i historisk jämförelse och förväntas förbli så under de kommande två åren. Det avspeglas i de fortsättningsvis låga och stabila centralbanksräntorna i USA och Eurozonen (*Figur 3*). Den europeiska centralbanken (ECB) lade återigen styrräntan på 1,0 procent i september 2011, samma nivå som den låg på under perioden maj 2009 - mars 2011. Förväntningarna är allmänt att styrräntan kommer att ligga oförändrad under innevarande år (2012).

FED har inte höjt styrräntan sedan december 2008. Den ligger kvar på 0,25 procent; den lägsta nivån under efterkrigstiden, och den kommer med största sannolikhet att ligga kvar på denna nivå under den kommande 12-månadersperioden.

2.5 Djup kris inom den internationella sjöfarten

Den internationella sjöfarten befinner sig sedan hösten 2008 i en djup kris. Det gäller de flesta segmenten, såväl container- som torrlastfrakt och tankerverksamhet. Många banker minskade sin exponering mot sjöfarten under början av året, och flera av dessa rapporterar kreditförluster inom shipping under fjolåret och förväntar fortsatta förluster i år (2012).⁴

Krisen inom internationell shipping är i hög grad förorsakad av överkapacitet som sänker fraktpriserna. Under den ekonomiska uppgången innan 2008-09 års recession beställdes mycket nytt tonnage, men på grund av de långa tillverkningscyklerna för större fartyg är det först nu som många av dessa fartyg levereras. Nybyggnationen var inte enbart driven av efterfrågan på fraktkapacitet utan handlade också om att mot

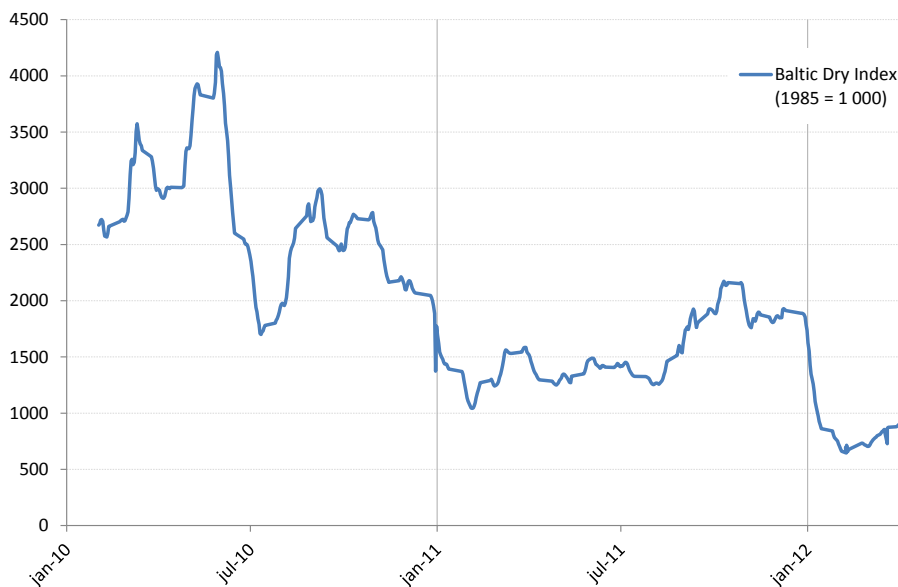
⁴ I slutet av januari rapporterade Dagens Industri att Norska banken DNB och Nordens största bank, Nordea av allt att döma skulle komma att drabbas av kännbara kreditförluster inom shipping under 2012 (Dagens Industri 28 januari 2012, s. 8).

bakgrund av de långsiktigt stigande bunkerpriser investera i bränslesnålare fartyg.

Vi kommer att ha en fortsättningsvis positiv tillväxt av den globala fraktkapaciteten under 2012, en tillväxt som för övrigt blir klart större än världshandelns tillväxt. Att utbudet av fraktkapacitet inte svarat bättre på förändringar i efterfrågan beror dels på de långa leveranstiderna för nybyggen, men också något ironiskt på den globala varvskrisen som initierat stora statliga subventioner till varvsindustrin i Asien. Därtill kommer det av allt att döma inom några år att implementeras ett nytt regelverk angående svavelinnehållet i fartygsbränsle som kommer att skynda på moderniseringen av fartygsflottan.

Baltic Dry Index (BDI) är ett sammansatt shipping- och handelsindex skapat av det London-baserade *Baltic Exchange* som mäter förändringar i kostnaderna för att transportera råvaror som järnmalm, kol och vete till sjöss (*Figur 4*). Informationen får man direkt från skeppsmäklare. Förändringar i BDI speglar transportkostnaderna för råvaror som är ett område där spekulationsnivån är väldigt låg, och ger därigenom insikter i globala trender i utbud och efterfrågan.

Figur 4. *Baltic Dry Index* februari 2010 - mars 2012 (1985 = 1 000)

Källa: Capital Link Shipping (<http://shipping.capitallink.com>). Egen bearbetning

Trenden för indexet har varit neråt sedan två år tillbaka. Eftersom förändringar i indexet till en stor del återspeglar förändringar i fraktkapaciteten kan man inte läsa den rakt av som ett mått på konjunkturen. Det avspeglar dock väl prisbilden för den internationella

torrlastfrakten, och den var definitivt inte gynnsam under det senaste året, och i synnerhet inte under perioden december 2011- januari 2012 (*Figur 4*).

Tolkningarna av denna nergång varierar. Det fanns en viss oro att det sjunkande indexet återspeglade en sjunkande efterfrågan från Kina, likaväl som en växande överkapacitet. Efter att i början av februari legat på sin lägsta nivå på 34 år har BDI emellertid vänt uppåt. BDI bottnade under året i början på februari och har därefter visat en svag tendens att stärkas.

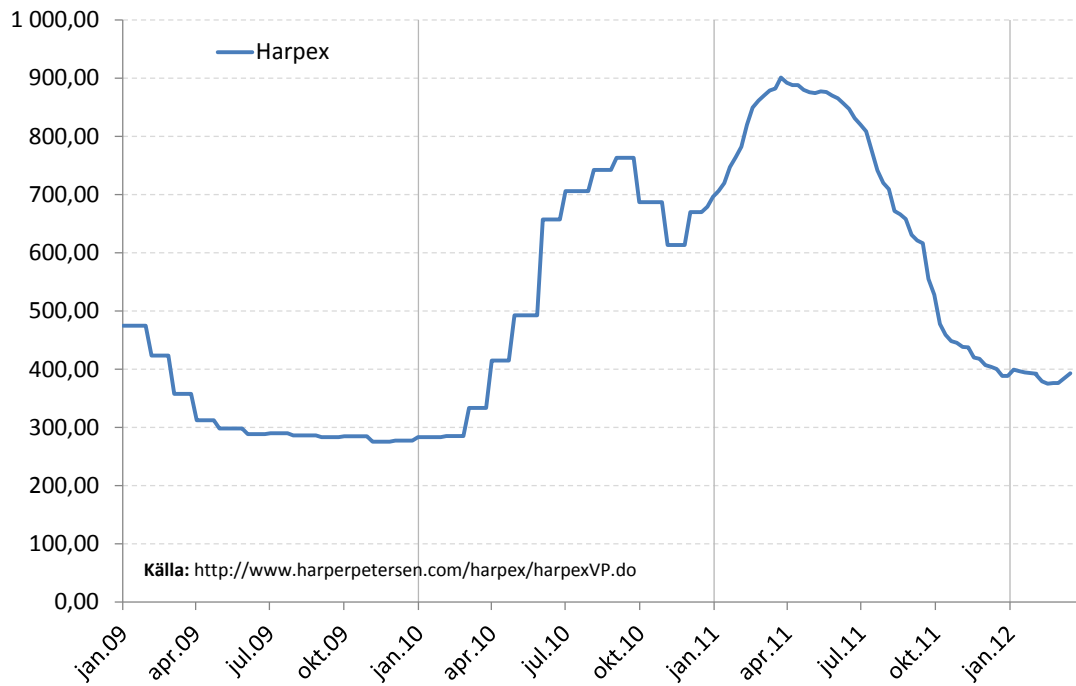
Det så kallade *Harpexindexet* (se *Figur 5*) är en indikator för fraktpriserna inom global shipping. Indexet är en sammansmältning av uppgifterna per vecka om fraktraterna för åtta klasser av containerfartyg. Indexet började sammanställas 2004 och har i efterhand konstruerats tillbaka till 1995. Det anses allmänt vara en god indikator på nivån på den globala konsumentaktiviteten.

Indextalet 1 000 markerar den ungefärliga lönsamhetsgränsen för fraktrederierna inom den internationella containershippingen. Under 2000-talet har det uppnådda maximum varit 1 839 punkter (sommaren 2005) och minimum 275 punkter (hösten 2009). Under 2011 uppnåddes ett maximum (901) redan i slutet av mars. Efter det pekade indexet stadigt nedåt och låg i slutet av året på endast 388 punkter (*Figur 5*).

I mitten av februari detta år (2012) bottnade sedan indexet och i skrivande stund (i slutet av mars 2012) har det återigen vänt uppåt, men det ligger alltså fortfarande långt under toppnivån för fjolåret (*Figur 5*).

Vi kan alltså konstatera att lönsamhetsnivån (1000 punkter) enligt detta mått inte uppnåddes under 2011, och att det i nuläget finns litet som tyder på att man i alla fall under de tre första kvartalen under innevarande år kommer att nå dit.

Figur 5. Harpex-index för containerfrakt till sjöss januari 2009 - mars 2012

Figur 6. BNP-tillväxten inom Euroområdet, USA och Japan 2006-2012

Källa: Eurostat, IMF, Världsbanken, ÅSUB

*) preliminära uppgifter **) prognos

2.6 Blandade signaler från USA

Den amerikanska ekonomin växte med 3,0 procent under 2010 främst tack vare omfattande stimulansåtgärder (*Figur 6*). Tillväxten under 2011 blev svagare, 1,7 procent, men hölls ändå uppe av tillväxt i de privata investeringarna, den privata konsumtionen och exporten.⁵ I början av innevarande år (2012) är man inne i en positiv trend, och bedömningen är att den amerikanska ekonomin kommer att växa med 2,0 procent på årsbasis (*Figur 6*).⁶

Den amerikanska centralbanken (FED) har fortsatt att stimulera ekonomin med en styrränta som legat på en kvarts procent ända sedan slutet av 2008 (*Figur 3*). Men på delstats- och kommunnivå fortsätter man att pressas av åtstramningar av den offentliga sektorn.

Den amerikanska arbetsmarknaden fortsätter att dras med en seglivad långtidsarbetslöshet. Sista kvartalet 2011 skedde en förbättring av arbetsmarknadsläget i USA. Arbetslösheten sjönk från 9,0 procent i september till 8,5 procent i december, enligt siffror från USA:s arbetsmarknadsministerium.⁷

Ytterligare en förbättring av läget på arbetsmarknaden rapporterades från det amerikanska arbetsmarknadsdepartementet i början av detta år. I januari och därefter även i februari låg arbetslösheten 8,3 procent, vilket fortfarande är ett par procent över medelvärdet för perioden 2001-2011.⁸ Att denna långsamma trend av förbättring fortsatt sedan hösten 2009 antyder en viss fortsatt återhämtning i USA.

De amerikanska hushållens köpkraft fortsätter att begränsas av en svag reallöneutveckling och en fortfarande hög skuldsättning i sviterna efter kraschen 2008, men bostadsmarknaden ser ut att kunna återhämta sig något.

De amerikanska konsumenternas framtidstro mätt med konsumentförtroendeindex (*Consumer Confidence Index* (CCI)) har sedan början av 2008 legat under

⁵ United States Department of Commerce. Bureau of Economic Analysis (2012): *News release* 12-02.

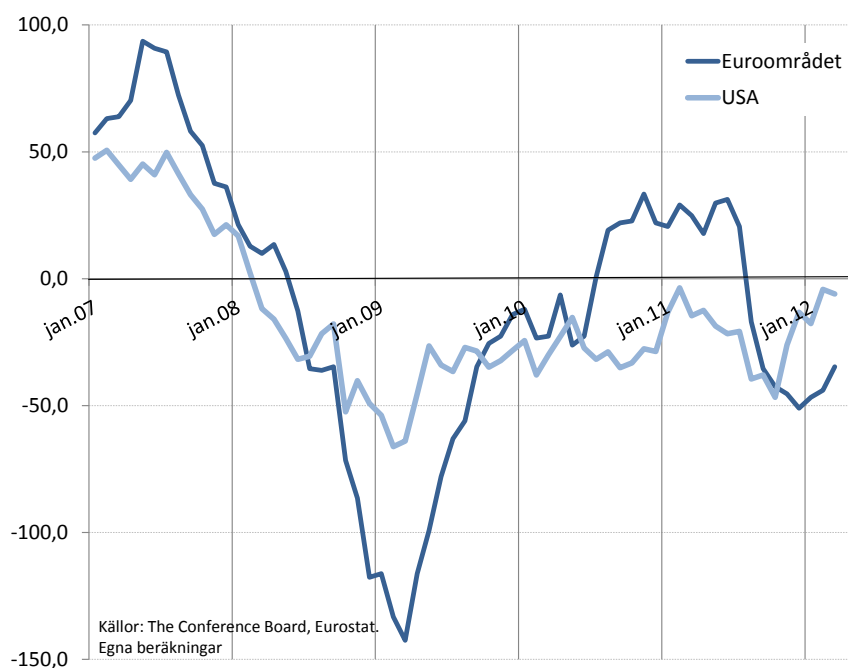
⁶ Världsbanken (2012) *Global Economic Prospects. Uncertainties and Vulnerabilities*, s. 2.

⁷ United States Department of Labor. Bureau of Labor Statistics (2012) *Economic News Release* <http://www.bls.gov/news.release/empisit.nr0.htm> (2012-01-19 och 2012-02-7)

⁸ United States Department of Labor. Bureau of Labor Statistics (2012) *Economic News Release* <http://www.bls.gov/news.release/empisit.nr0.htm> (2012-02-7) *United States Department of Labor. Bureau of Labor Statistics* (2012) (<http://www.bls.gov/>) (2012-02-03) *Employment Situation Summary* (<http://www.bls.gov/news.release/empisit.nr0.htm>) (2012-03-29)

långtidsmedelvärdena.⁹ Som framgår av *Figur 7* sjönk konfidensindikatorn gradvis mellan februari och oktober 2011, men uppvisade därefter en svagt uppåtgående trend i slutet på året.

Figur 7. Konsumentförtroendeindex (CCI) i Euroområdet och USA, januari 2005-mars 2012. Avvikelsen från medelvärdet i procent av medelvärdet för respektive serie under perioden

En viss förbättring har alltså skett i de amerikanska hushållens situation under det sista kvartalet 2011. Men liksom för ett år sedan kan vi konstatera att en fortsatt svag utveckling av bostadspriserna hämmat tillväxten i hushållens förmögenhetsutveckling och upplevda köpkraft.

2.7 Kraftig tillbakagång i Euroområdet

Efter att nätt och jämt ha tagit sig ur den längsta och djupaste recessionen i EU:s historia, stod eurozonen i höstas inför en statsfinansiell kris, som återigen riskerade att leda till en kraftig minskning av den ekonomiska aktiviteten, hög arbetslöshet, sjunkande produktivitet och ytterligare försvagade statsfinanser. Vi såg ut att hamna i en kraftig tillbakagång i området, som inte tycktes kunna dämpas av en lång serie toppmöten och diverse ekonomisk-politiska initiativ.

De massiva stödinsatserna från ECB under vårvintern, ser i skrivande stund (slutet på

⁹ Långtidsmedelvärdena för konsumentförtroendeindex (CCI) var under perioden 1996-2011 CCI = 96,1 och för perioden 2000-2011 CCI = 86,7

mars) ut att åtminstone tillfälligt ha avhjälpt en hotande löpeld av statsfinansiella krascher.

Men frågan kvarstår fortfarande i vilken omfattning den finansiella krisen – som ju i hög grad är en allmän förtroendekris – kommer att leda till en försämrad realekonomisk utveckling.

Osäkerheten i Europa understryks av att Sverige, som överraskade med en snabb återhämtning från den tidigare finanskrisen, nu fått se en lika tvär återgång till svag tillväxt, ökande arbetslöshet och sjunkande bostadspriser. Även om vi fortfarande har en tydlig tudelning av EU-området i nord och syd, kan vi konstatera att även realekonomin, det vill säga inte bara den finansiella sektorn, i den norra delen av EU nu drabbas av krisen.

I nuläget förväntar vi oss hursomhelst en svag tillväxt av eurozonens samlade produktion. BNP-tillväxten för 2011 i euroområdet hamnar enligt preliminära uppgifter på cirka 1,5 procent (*Figur 6*).¹⁰ Förväntningarna om den samlade tillväxten innevarande år (2012) är att den riskerar att bli negativ, kanske så låg som -0,4 procent. Det innebär att vi i år av allt att döma får en betydligt långsammare tillväxt i euroområdet än i USA. En viss återhämtning förväntas 2013, då tillväxten förväntas bli strax över 1,0 procent (*Figur 6*).¹¹

Trenden i hushållens förväntningar (konsumentförtroendeindex, CCI) var svagt positiv i euroområdet under första halvåret 2011. Under tredje och fjärde kvartalet sjönk förtroendet till ett läge klart under medelvärdet för perioden 2005-2011 (*Figur 7*). Nergången berodde på den allt allvarligare skuldcrisen inom området.

Under det första kvartalet innevarande år (2012) har CCI i eurozonen stärkts endast marginellt och ligger fortfarande klart under sitt långtidsmedelvärde.

Arbetslösheten i eurozonen låg i slutet av 2010 på 10 procent, något högre än i början av året och i slutet av 2011 låg den på 10,4 procent.¹² I början av året hade arbetslösheten räknad på månadsbasis stigit till 10,7 procent i eurozonen. Sett över hela innevarande år kommer den förmodligen att ligga kring 11 procent, och någon ljusning syns inte än så länge för 2013.

Inflationstrenden i eurozonen har varit uppåt sedan sommaren 2009 (*Figur 8*). Efter en

¹⁰ Aktia (2012) Ekonomisk översikt. Januari 2012, s. 33

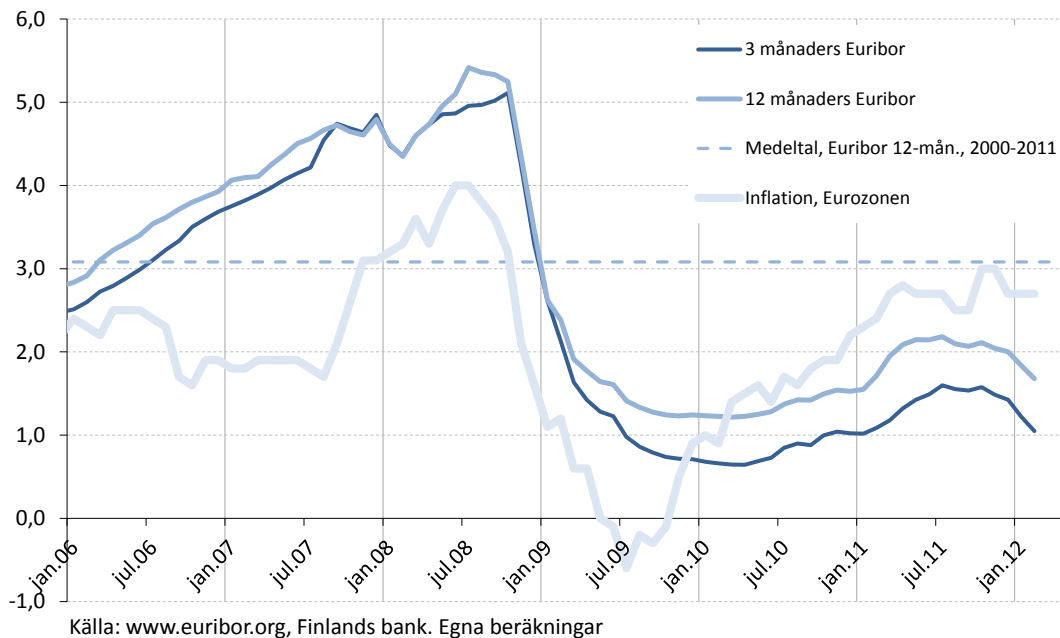
¹¹ Konjunkturinstitutet (2012) Konjunkturläget mars 2012

¹² Eurostat Newsrelease. Euroindicators 16/2012 – 31 January

uppåtående trend sedan dess vek de långa räntorna neråt på hösten 2011, och det signalerar möjligen ett trendbrott i inflationsutvecklingen. Många bedömare tror på en fortsättningsvis låg inflation i eurozonen under 2012.¹³ En fortsatt hög arbetslöshet ser ut att hålla nere lönenivåerna i år.

Euriborräntorna följde med eftersläpning med uppåt, fram till juli, därefter vek de neråt (Figur 8).¹⁴ Euribor påverkas av inflationen och den ekonomiska tillväxten, samt av graden av förtroende i det finansiella systemet.

Figur 8. Euriborräntor och inflation i Eurozonen januari 2006 – mars 2012

Efter att i två år (sedan våren 2009) hållit fast vid samma historiskt låga styrränta på 1,0 procent höjde ECB i april i fjol med en kvarts procent, för att sedan i september återgå till 1,0 procent (Figur 3). Syftet var att hålla tillbaka korträntorna och hålla nere eurons värde för att stimulera exporten. I början av april ligger den ECB:s styrränta kvar på 1,0 procent, vilket innebär att perioden med kraftig stimulans via rekordlåga räntor fortsätter.

¹³ Bedömningarna har emellertid en viss spridning. Nordeas analytiker tror på 2,3 procent inflation i Euroområdet i år (Nordea (2012) Ekonomiska utsikter 2012, s.6). Sveriges Riksbank (2012) Penningpolitisk Rapport februari 2012, tror på 2,1 procent och Konjunkturinstitutet (2012) Konjunkturläget mars 2012 tror på 1,9 procents inflation.

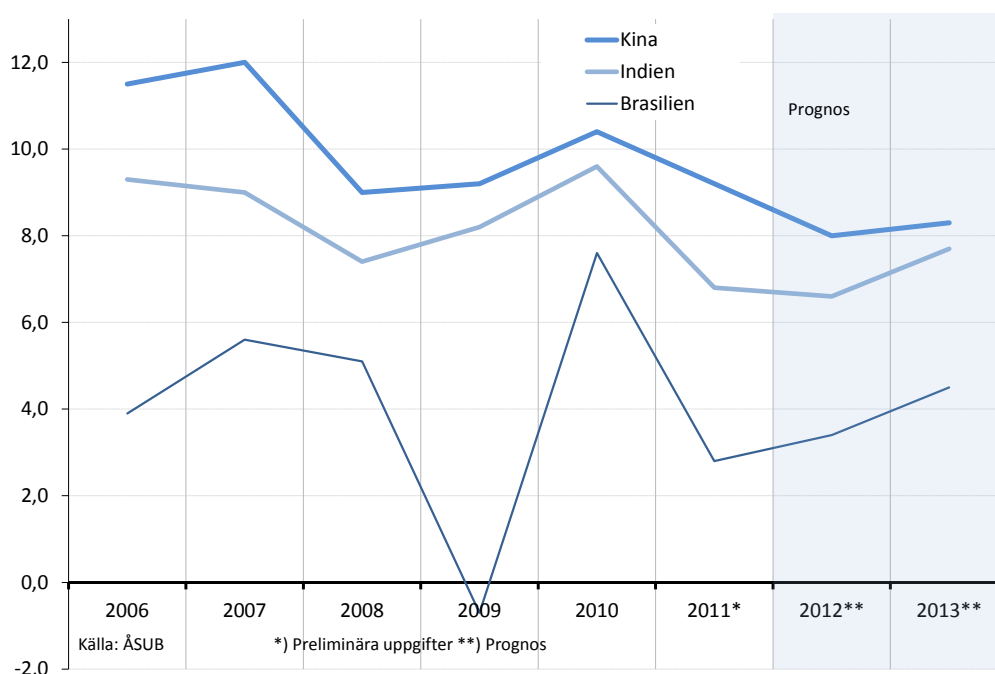
¹⁴ Euribor ('Euro Interbank Offer Rate') är en riktgivande ränta som utgör en sammanvägning av de räntor till vilken ett sextiotal europeiska banker lånar från varandra.

2.8 Viss avmattning i Asien och Latinamerika. God tillväxt i Ryssland

Tillväxten i *den kinesiska ekonomin* har länge varit export- och investeringsdriven, och det har då i synnerhet handlat om investeringar i infrastruktur. Många bedömare menar att utmaningen för dem som formar den ekonomiska politiken i landet är att öka den inhemska efterfrågan.

BNP-tillväxten i Kina mattades av ifjol (2011), till 9,2 procent från att ha legat på 10,4 procent 2010.¹⁵ Tillväxten mattas ytterligare något under 2012, med den kommer fortsättningsvis att vara hög i internationell jämförelse under de kommande åren.

Figur 9. BNP-tillväxten i BRIC-länderna 2006-2013

Den allmänna löneökningen i Kina innebär på sikt en fördyrad export och försvagade komparativa fördelar.

Japan, som drabbades av en jordbävning med åtföljande tsunami den 11 mars förra året har nu börjat återhämta sig. De senaste bedömningarna är visserligen att så mycket produktiv kapacitet slogs ut förra året att BNP-tillväxten blir negativ (kring -0,3 procent), för att sedan återhämta sig till knappt 2 procent i år (2012), när återuppbyggnadseffekten sätter in. Återuppbyggnaden i Japan driver på importen, i synnerhet från det övriga Asien.

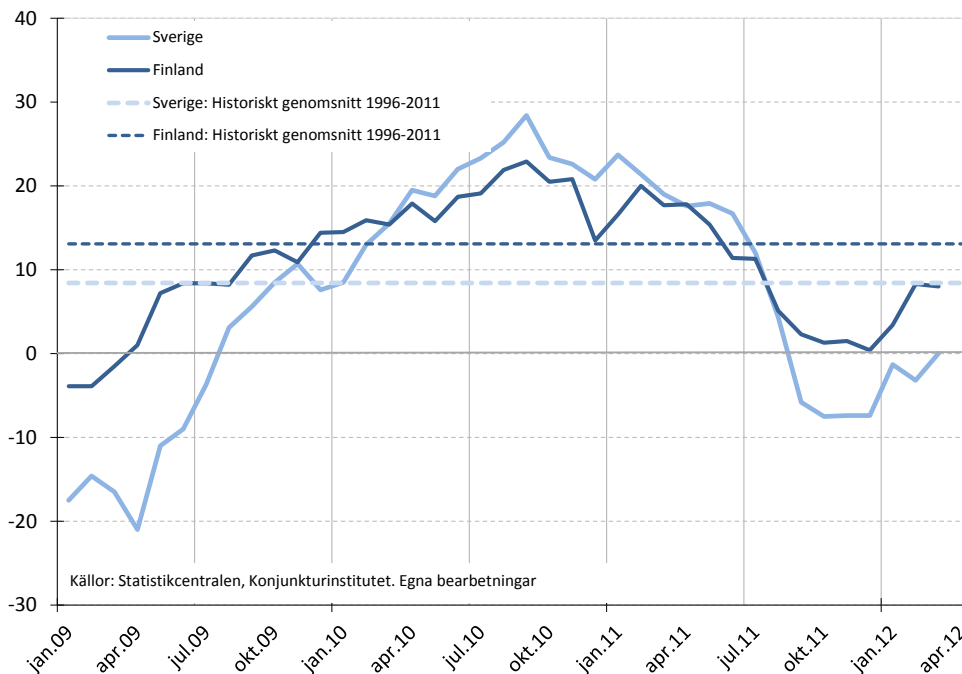
¹⁵ Bank of Finland, *Institute of Economics in Transition* (2012) *BOFIT Weekly* 3 (20.1.2012)

Även om *Indien* har en relativt sett stor inhemsk marknad har den på senare tid inte förmått dra ekonomin. Istället har man försökt lita till exporten som tillväxtmotor. BNP-tillväxten försvagades förra året räknat på årsbasis, från 10 procent 2010 till preliminära 7 procent 2011.¹⁶ Tillväxten innevarande år förväntas hamna kring 6 procent. Avmattningen får återverkningar på resten av Sydasiens, eftersom det också innebär en minskad importefterfrågan från Indien.

Den avmattade efterfrågan i världsekonomin, en allmänt ökande riskaversion och åtstramad kreditmarknader sänkte under fjolåret (2011) tillväxten i Latinamerika. Världsbankens tillväxtutsikter för regionens största ekonomi, *Brasilien*, är en förbättring från 2,9 procent 2011 till 3,4 procent i år.¹⁷

Den *ryska ekonomin* klarade sig relativt bra under fjolåret (2011) tack vare en god tillväxt av hushållens konsumtion och investeringar. Rysslands ekonomiska tillväxt beräknas vara fortsatt stark under 2012 och 2013, i snitt knappt 4 procent.¹⁸

Figur 10. Konsumenternas framtidstro i Finland och Sverige. Konsumentförtroendeindex (CCI), januari 2009-mars 2012.

¹⁶ Världsbanken (2012) *Global Economic Prospects. Uncertainties and Vulnerabilities*, s. 134

¹⁷ *Ibid*, s. 111

¹⁸ Finlands bank (2012) 'Economic Outlook 5 /2011'. *Bank of Finland Bulletin*, s. 16

3 Utsikterna för Finland och Sverige

3.1 Utsikterna för den finländska ekonomin

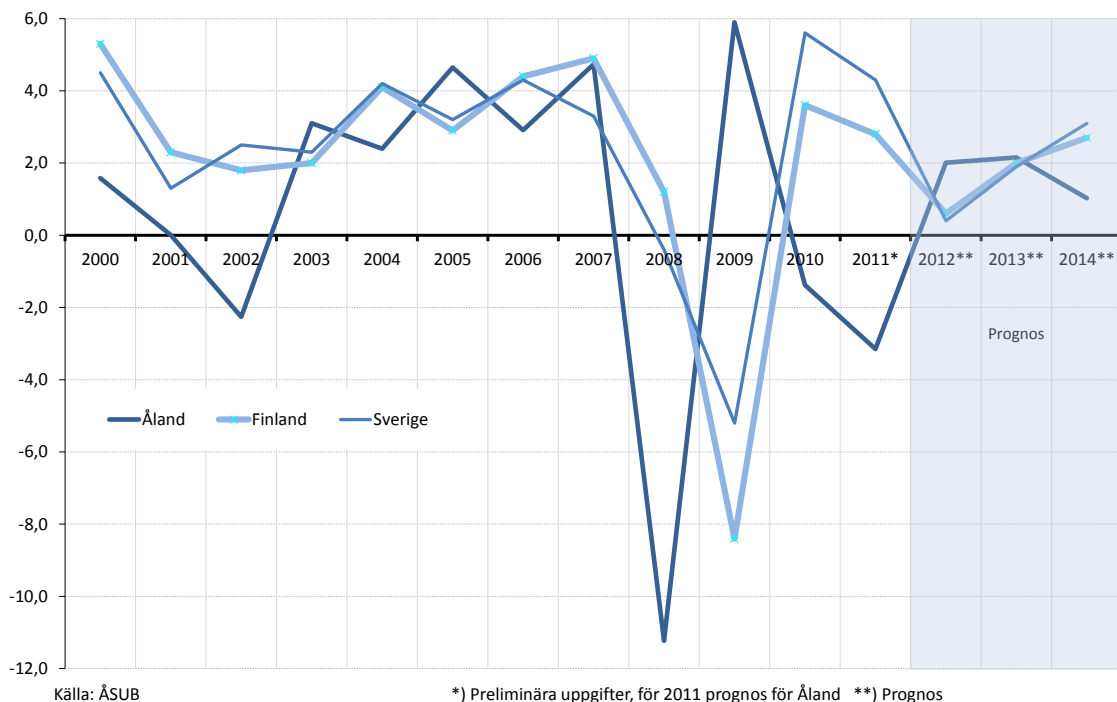
Den finländska exporten gick dåligt under fjolåret och utsikterna för den starkt exportberoende finländska ekonomin har dämpats i takt med den fördjupade statsfinansiella krisen i Europa. Det finns en överhängande risk att den allmänna osäkerheten påverkar den inhemska efterfrågan och likviditeten och därmed de inhemska investeringarna.

Till de dämpade utsikterna bidrar också att tillväxten i importefterfrågan på Finlands exportmarknader ser ut att bli något svagare än för världshandeln som helhet. Lägg därtill att utrymmet för stimulanser är kraftigt kringskuret och att tillväxten i den privata efterfrågan ser ut att bli begränsad så blir prognosen en sammantaget svag utveckling för den finländska ekonomin under innevarande år. Många bedömare räknar dock med en viss återhämtning under andra hälften av året.

Finlands offentliga finanser ser nu ut att försvagas. De aviserade skattehöjningarna för 2013 är ett försök att råda bot på detta. Pressen på den offentliga ekonomin kommer på sikt att gradvis öka, inte minst på grund av den långsiktiga kostnadspress som landets åldrande befolkning och det därmed förbundna växande vård- och omsorgsbehovet innebär.

BNP-tillväxten återhämtade sig 2010 till en positiv nivå; 3,6 procent (*Figur 11*). Ifjol (2011) mattades tillväxten något till preliminära 2,8 procent och vi räknar med en dämpad BNP-tillväxt för innevarande år (2012) till 0,6 procent (*Figur 11*). Därefter, för 2013, räknar vi med en vändning till en något ökad tillväxt; 2,0 procent.

Den allmänna prisökningen i Finland har under det senaste året drivits på av stigande energikostnader, stigande världsmarknadspriser på råvaror och skärpningen av den indirekta beskattningen. Inflationen steg under 2011 till 3,5 procent, vilket är klart över genomsnittet i Eurozonen (2,7 procent). Trycket uppåt på priserna under fjolåret kom sig dels av stigande energi- och bostadspriser och av stigande räntor på lån, dels av stigande världsmarknadspriser på livsmedel. Till detta kom stigande priser på tjänster, i synnerhet efter halvårsskiftet när sänkningen av restaurangmomsen inte längre inverkade återhållande på prisförändringarna räknade på årsbasis.

Figur 11. BNP-tillväxten för Åland, Finland och Sverige 2000-2014

Vi räknar med en i förhållande till fjolåret dämpad inflation under 2012 och 2013. Ett fortsatt tryck uppåt på energipriserna parat med skatthöjningar ger emellertid en inflation kring 2,7 procent för 2012 och som en följd av den i mars beslutade generella momshöjningen 2013 beräknas den ligga kring 2,5 procent.

Under 2011 gick den finländska exporten trögt, och tillväxten har varit svagare än för världsekonomin som helhet.¹⁹ Det finns en tröghet på exportmarknaderna för den delen av den finländska exporten som omfattar insats- och kapitalvaror. Även tjänsteexportens tillväxt försvagades under 2011.

Metall- och kemiska industrin har fortsatt att återhämta sig under 2011. I synnerhet metallindustrin har kunnat registrera en viss förbättring på sina avsättningsmarknader. Produktionen har minskat inom el-, elektronik- och skogsindustrierna. Villkoren för skogsindustrin ser ut att kunna förbättras med stigande världsmarknadspriser.

Som det verkar i dagsläget kommer exporten som helhet under innevarande år att knappt överstiga fjolårets nivå. Först 2013 kan vi räkna med en återhämtning.

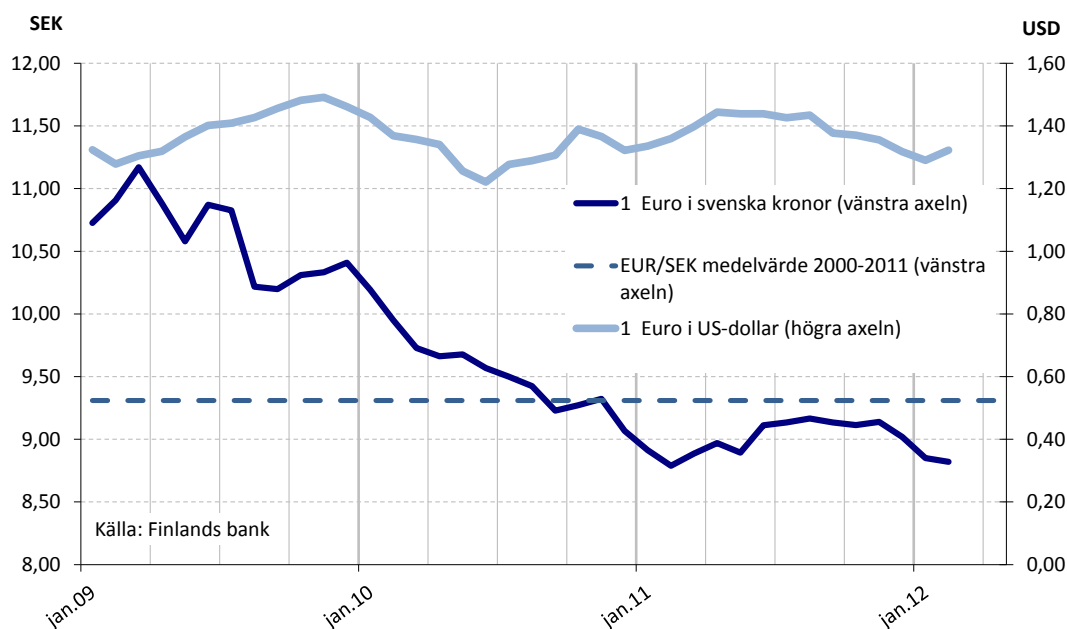
I nuläget ser det ut som om den finländska exporten får vänta till det tredje kvartalet i år innan man på nytt kan räkna med draghjälp från landets viktiga exportmarknader

¹⁹ Finlands bank (2012) 'Economic Outlook 5 /2011'. Bank of Finland Bulletin, s.4.

Tyskland, Sverige. Tillväxten i Ryssland ser ut att bli jämförelsevis stark vilket ger ett visst tillskott till den annars svaga exportefterfrågan i år.

Den finländska exporten gynnas överlag av en mer fördelaktig (svagare) kursutveckling för euron än vi hade under 2011 (*Figur 12*). Dessutom kan vi notera att lönerna i Finland har stigit betydligt mer än genomsnittet för euroområdet under det senaste decenniet. Förutsättningen har varit en starkare produktivitetsökning i Finland än i genomsnittet för euroområdet.

Figur 12. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2008 – april 2012

Tillväxten inom byggindustrin avstannade under 2011, och efterfrågan kommer att vara fortsatt svag under 2012. Efterfrågan på bostäder dämpas förmodligen av den allmänna osäkerheten.

Arbetslösheten minskade på årsbasis från 8,4 procent 2010 till 7,8 procent ifjol (2011). Den öppna arbetslösheten väntas ligga kvar på ungefär samma nivå under innevarande och nästa år. Möjligen kan den till och med komma att stiga med någon tiondel. Vår bedömning är 7,9 procent i år och 7,8 procent 2013. Att arbetslösheten inte blir högre än så trots de allmänt svaga ekonomiska utsikterna, beror delvis på de stora pensionsavgångarna under de närmaste åren.

Hushållens konsumtion minskade under krisåret 2009, men återhämtade sig 2010 för att

under senaste år växa starkt.²⁰ Reallönernas och köpkraftens tillväxt begränsades under 2011 av en stigande inflation (3,5 procent). Ökningstakten kommer att avta under innevarande och nästa år. Vi räknar med begränsade löneökningar under de närmaste två åren, vilket resulterar i ett måttligt tryck på inflationen. Tillväxten i hushållens konsumtion och reallöneökningarna blir svaga till måttliga i år.

Ett stagnerande, eller till och med försämrat, sysselsättningsläge under detta år blir till nackdel för hushållssektorn som helhet.

De finländska hushållens förtroendeindikator stärktes gradvis efter att den djupa svackan bottnade i oktober 2008 under den ekonomiska krisen och fram till september 2010 (*Figur 10*). Efter det har trenden varit neråt. Förtroendet för ekonomin föll under fjolåret tillbaka från relativt starka index 20,0 i februari till 0,4 i december (*Figur 10*). Därefter har förtroendet stigit något så att den i senaste mätningen i mars låg på 8,0 (*Figur 10*), vilket är något under medelvärdet för 2011, och fortfarande under det historiska genomsnittet för perioden 1996-2011.

3.2 Den svenska ekonomin bromsar in

Konjunkturen i Sverige förbättrades snabbt efter finanskrisen 2008-2009. Volymtillväxten av landets samlade produktion 2010 var bland de starkaste i Europa. Under sista kvartalet 2011 förändrades bilden snabbt. Eurokrisen drabbade den svenska ekonomin indirekt genom att slå mot exportefterfrågan.

Riksbanken höjde i mitten av februari 2011 reporäntan till 1,25 procent. Därefter höjdes den stegvis till 2,0 procent i juli för att från och med december lika snabbt sänkas stegvis till 1,50 i februari. Ett sjunkande resursutnyttjande och avtagande investeringsgrad fick Riksbanken att sänka räntan. För närvarande ligger den ändå fortfarande över ECB:s styrränta på 1,0 procent (*Figur 3*).

Arbetsmarknadsläget förbättrades snabbt 2010, och under de två första kvartalen 2011. Nu ökar arbetslösheten återigen, och förväntas hamna på 7-8 procent i år.

Den svenska kronan har trendmässigt stärkts mot euron under de senaste tre åren. (*Figur 12* visar omvänt eurons trendmässiga försvagning mot kronan). Medelvärdet för perioden 2000-2011 är 9,31 kronor. I skrivande stund (mars 2012) är kronan klart starkare än sitt långtidsmedelvärde. Osäkerheten i Euroområdet och ett minskat gap mellan den svenska Riksbankens och ECB:s respektive FED:s styrräntor har än så länge

²⁰ Finlands bank (2012) 'Economic Outlook 5 /2011'. *Bank of Finland Bulletin*, s.4.

inte inneburit någon försvagning av kronan, och vi bedömer att den kommer att bibehålla sin starka växelkurs under året. Den genomsnittliga kursen kommer enligt vår prognos att ligga i spannet SEK 8,8-9,1 för EUR 1 i år (2012) och kring 9,1 nästa år. (*Tabell 2*). Men vi noterar att värdet på den svenska kronan har varierat kraftigt de senaste åren och att prognoserna om valutakurser som alltid är osäkra.

Det svenska konsumentförtroendet (CCI) stärktes något i januari i år (*Figur 10*), försvagades igen i februari, för att åter stärkas i mars. Förtroendet ligger fortfarande klart lägre än långtidsmedelvärdet för perioden 1996-2011.

4 Den åländska ekonomin

Åland har relativt få företag som verkar på internationella marknader utanför Finland och Sverige.²¹ De åländska företagen är i första hand beroende av närområdet, främst det övriga Finland, som avsättningsmarknad. Lägg därtill att landskapets ekonomi är direkt beroende av den finländska statens ekonomi. De finländska exportföretagen och det finländska produktionssystemet är starkt beroende av utvecklingen på världsmarknaden, och den finländska industrins konkurrensförmåga är avgörande för statsfinanserna.

Ramen för landskapet Ålands finanser sätts genom avräkningsbeloppet från den finländska statsbudgeten, och detta påverkar i sin tur efterfrågan på de åländska företagens försäljning av varor och tjänster på hemmamarknaden. På så sätt är det avgörande för den åländska ekonomin hur det går för det finländska näringslivet och den finländska staten.

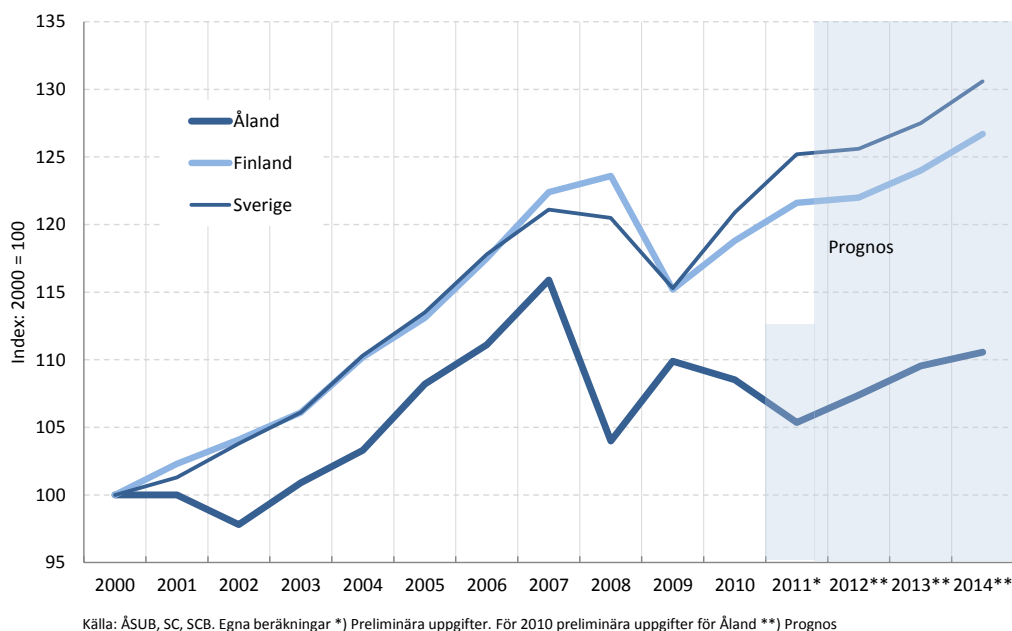
De åländska hushållen och företagen påverkas också, som alla andra, av priserna på olja, råvaror och livsmedel på världsmarknaden. Likaså påverkas företagen, och då i synnerhet färjerederierna, av förändrade kostnader. I dagsläget ser råolja- och därmed bunkerpriserna ut att under 2012 genomsnittligt hamna kring USD 120 per fat för Brentolja.

Den långsiktiga BNP-utvecklingen har inte varit gynnsam för Åland, jämfört med Finland och Sverige under det senaste decenniet, vilket framgår av *Figur 13*. Orsaken är i första hand, som vi påpekat i tidigare konjunkturöversikter, att en relativt sett större produktiv kapacitet flyttades ut från Åland under perioden 2003-2010, i och med utflaggningarna av färjetonnage.

Befolkningsutvecklingen har däremot under samma period varit jämförelsevis mer gynnsam för Åland (*Figur 15*). Detta och de jämfört med omgivningen låga arbetslöshetstalen ger en annan, mer fördelaktig, bild av de ekonomiska grundförutsättningarna som råder i landskapet. Det visar också att BNP-måttet ensamt är problematiskt som ett mått för välförhållanden på Åland. Som vi noterat i tidigare översikter skulle BNP-indexets svaga utveckling (*Figur 13*) taget för sig närmast indikera ett samhälle i långsiktig strukturell kris, medan den starka befolkningstillväxten och låga arbetslösheten tyder på en god välförhållandenutveckling.

²¹ ÅSUB (2009:14) Handelsintegration och välförhållandenutveckling på Åland under EU-medlemskapet.

Figur 13. BNP-utvecklingen 2000-2014 för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2000=100

4.1 Fortsatta tvära kast i BNP-tillväxten

År 2009, efter den förra finanskrisen vände BNP-tillväxten och blev positiv, 5,9 procent. Förklaringen är dels den djupa svackan i BNP året innan, dels ovanligt höga vinster (bl.a. inom sjöfarten), och ett stigande förädlingsvärde (*Figur 11*).²²

BNP-tillväxten 2010 blev enligt preliminära beräkningar svagt negativ; -1,4 procent, och påverkades av kvardröjande effekter av utflaggningarna. Näringslivet hade visserligen en god vinstutveckling, men näringslivets omsättning och skatter sjönk vilket försvagade tillväxten.

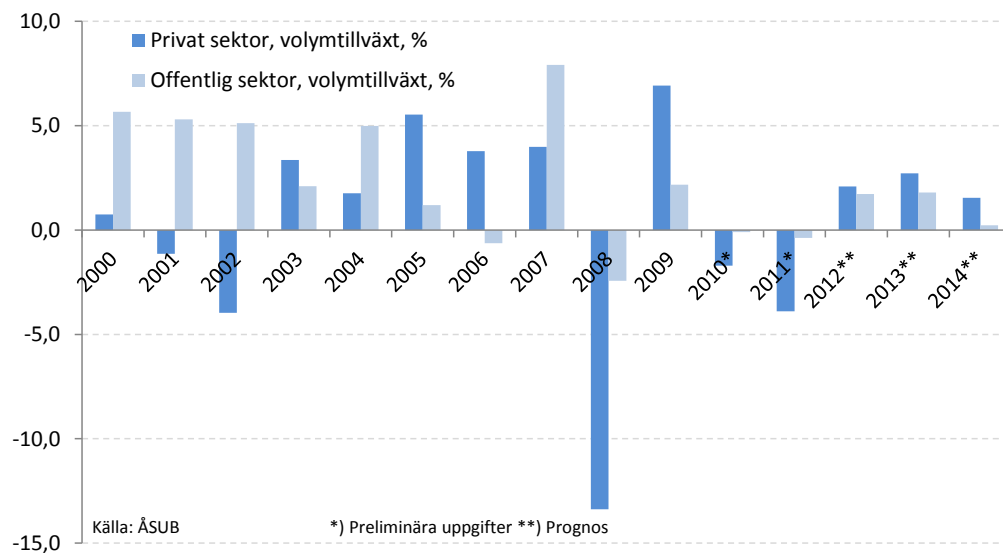
För fjolåret (2011) räknar vi med en ytterligare försvagad tillväxt kring -3,2 procent. Den ekonomiska tillväxten i vårt närområde sjönk, och eurokrisen och den politiska turbulensen i arabvärlden skapade allmän ekonomisk oro. Oljepriserna var

²² BNP-måttet är problematiskt som ett mått på aktiviteten i den åländska ekonomin. Som så ofta när det gäller kvantitativa indikatorer på ekonomisk aktivitet på Åland kan tillfälligheter och enskilda viktiga aktörers handlingar bestämma ett specifikt årligt BNP-utfall. Dessa tillfälligheter kan exempelvis ha att göra med beslut om hanteringen av poster i bokslut eller med att kapitalinkomsterna plötsligt ökar eller minskar. Bland annat detta är orsaken till att fluktuationer i BNP inte behöver stämma överens med fluktuationer i den samlade lönesummans och omsättningens tillväxt.

genomsnittligt högre än året innan, vilket gav högre inflation, som i sin tur drog ner BNP-tillväxten.

I år (2012) räknar vi med en sjunkande inflation och en övergång till positiv tillväxt (2,0 procent). Året därpå (2013), kommer vi att få nya momsregler för gränshandeln, vilket gör att vi utgår ifrån att Postens och gränshandelsföretagens omsättning kommer att minska, vilket möjligtvis kan verka återhållande på BNP-tillväxten. Tillväxten förväntas ändå bli 2,2 procent det året.

Figur 14. Privata och offentliga sektorns bidrag till BNP 2000-2014

Som *Figur 14* visar har tillväxten inom den privata respektive offentliga sektorn alltid legat på samma sida nollstrecket sedan 2007. Annorlunda uttryckt: den offentliga ekonomin har verkat procykliskt under dessa år. Den har inte dämpat uppgångar eller motverkat nergångar. Våra preliminära sektorvisa tillväxtsiffror för de två senaste åren visar också att det i första hand är den privata ekonomin som har dragit ner den samlade tillväxten. Den offentliga tillväxten var svagt negativ 2010 och 2011.

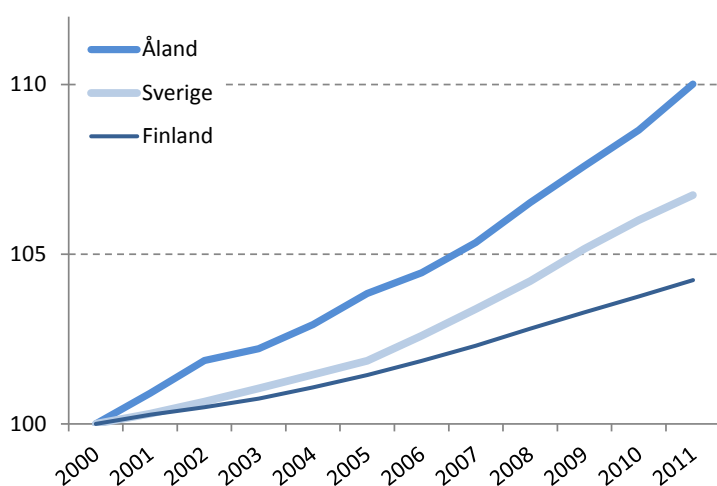
Vår relativt gynnsamma BNP-prognos för perioden 2012-2014 gör gällande att vi får en positiv tillväxt inom båda sektorerna, och att tillväxten blir starkast inom den privata sektorn.

Tabell 2. Nyckeltal för Åland

	2010*	2011*	2012 ^P	2013 ^P	2014 ^P
BNP, årlig procentuell tillväxt	-1,4	-3,2	2,0	2,2	1,0
Arbetslöshet, (öppen, procent)	3,1	2,8	2,9	2,8	2,4
Inflation (KPI, årlig procentuell förändring)	1,9	3,6	2,6	2,5	2,6
Kronkurs (EUR/SEK, årsgenomsnitt)	9,5	9,0	9,0	9,1	..
Råoljepris (Brent, USD per fat, årsgenomsnitt)	80	111	120	115	..

*) Preliminära uppgifter ^P) ÅSUB:s prognoser

Källa: ÅSUB, Finlands bank, Statistikcentralen

Figur 15. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2000-2011. Antal invånare. Index år 2000 = 100

Källa: ÅSUB, SCB, SC (Statistikcentralen, Finland)

Att Åland trots svaga tillväxtsiffror är attraktivt visas av att Ålands befolkning har ökat med 15 procent under perioden 1990-2011. Under samma tid ökade Sveriges befolkning med 10 procent och Finlands med 8 procent. *Figur 15* visar utvecklingen under det senaste decenniet i indexform, där situationen år 2000 för respektive land är satt till 100.

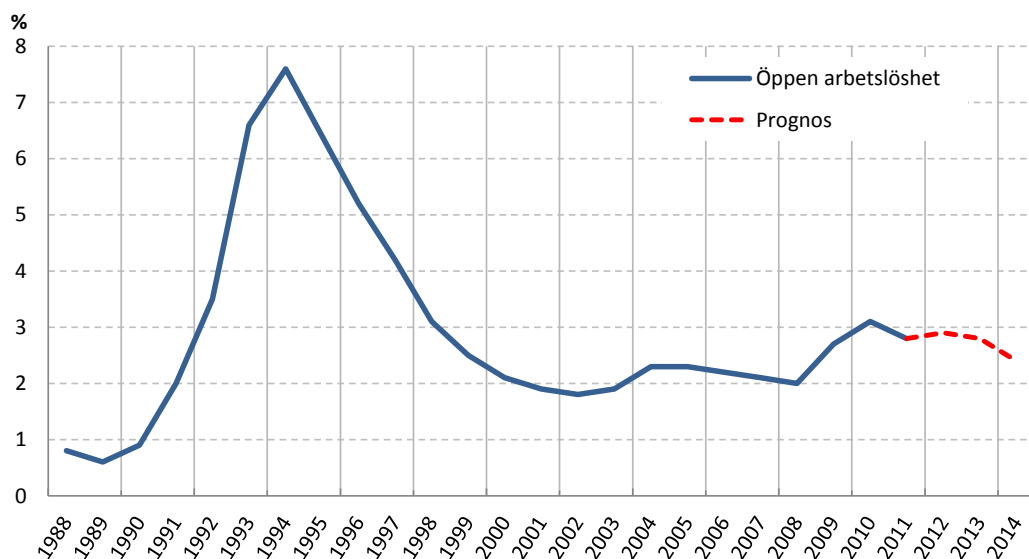
Förändringar i olje- och energipriserna påverkar Åland på många sätt och i de flesta fall mer än de påverkar övriga finländska landskap. Beräkningar som vi gjort med hjälp av en ekonomisk modell utvecklad vid Statens ekonomiska forskningscentral i Finland (VATT) visar att höjningar av energipriserna på världsmarknaden påverkar den samlade regionala produktionen, befolkningstillväxten, lönerna, hushållsinkomsterna, med mera, på Åland mest av alla finländska landskap. Resultaten av våra uträkningar och en kort presentation av modellen finns i Bilaga 1, s 78.

4.2 Arbetslösheten

Vi kan notera att under de senaste årens svaga BNP-tillväxt har den åländska arbetsmarknaden ändå inte drabbades av någon radikal försämring. Visserligen kröp arbetslösheten över 3,0 procent 2010, för första gången sedan 1998, men de senaste årens relativt svaga ekonomiska aktivitet mätt i den åländska ekonomins samlade produktionsvärde, har ändå haft begränsad effekt på arbetslösheten. Trots den svaga BNP-tillväxten har uppgången i arbetslöshetsgraden varit måttlig och lägre än vi förväntat oss i tidigare prognoser. Den öppna arbetslösheten var 3,1 procent 2010 och 2,8 förra året.

Vi räknar med att den totala, öppna arbetslösheten kommer att hamna på 2,9 procent 2012, strax över medeltalet för fjolåret, för att därefter sjunka tillbaka till 2,8 respektive 2,4 procent 2013 och 2014 (Figur 16).²³

Figur 16. Öppen arbetslöshet 1988-2011. Prognos för 2012-2014

Källa: ÅSUB

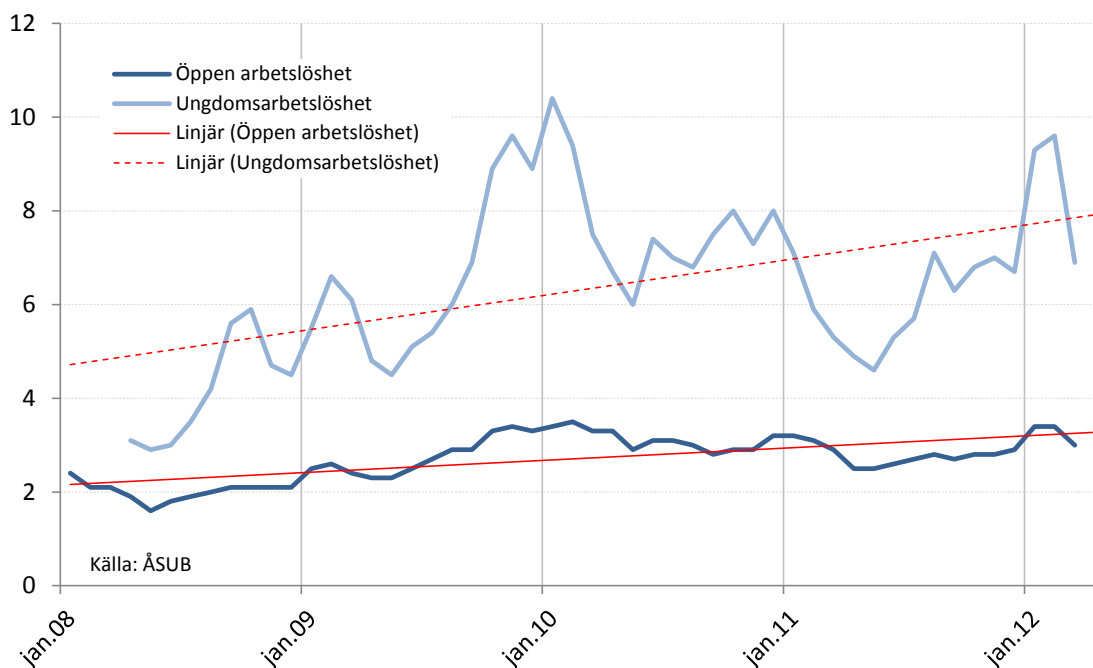
Av *Figur 16* framgår tydligt att höstens och vinterns eurokris och den tidigare finansiella krisen 2008-2009 inte kommer att innebära någon dramatisk uppgång i arbetslösheten på Åland. Skillnaden i förhållande till krisåren 1993-1996, då arbetslösheten närmade sig 8 procent är slående. En skillnad är att arbetskraften nu är betydligt rörligare än på 1990-talet. Men en desto viktigare grundförutsättning är att arbetsplatserna inom passagerarsjöfarten på senare år varit stabila även under allmän tillbakagång. Den dramatiska uppgången i arbetslöshet 1993-1995 berodde främst på

²³ ÅSUB publicerar sin nästa arbetslöshetsprognos juni i den kommande Arbetsmarknadsbarometern 2012.

rederiet Slites konkurs i april 1993.

Ändå kan vi i det kortare konjunkturperspektivet konstatera att vi är inne i en period av gradvis stigande arbetslöshet sedan finanskraschen hösten 2008 (se *Figur 17*). Det är arbetslösheten i Mariehamn som står för ökningen.

Figur 17. Arbetslöshet januari 2008-mars 2012

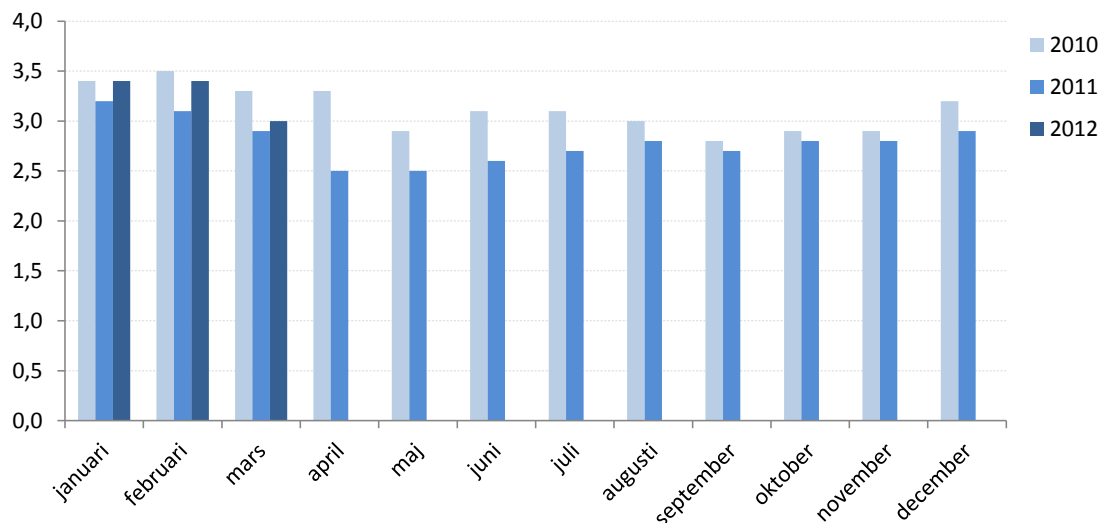
Vi kan också än en gång notera att, trots nergången i BNP-tillväxt under de senaste åren, har befolkningsutvecklingen varit gynnsam. Indexkurvorna i *Figur 15* jämför Åland med Finland och Sverige.

En positiv tillväxt av befolkning i arbetsför ålder är vid sidan av ökad produktivitet en av grundförutsättningarna för en positiv BNP-tillväxt. Ålands befolkning ökade med 303 individer 2008, 278 individer 2009.²⁴ Befolkningen fortsatte därefter att öka; med 273 personer 2010, och med hela 348 individer förra året (2011).²⁵

Vi har gjort ekonometriska estimeringar som antyder att vid en ökning av arbetslösheten på en procentenhet så får vi en minskning av nettot av flyttningen till och från Åland med 100 personer.

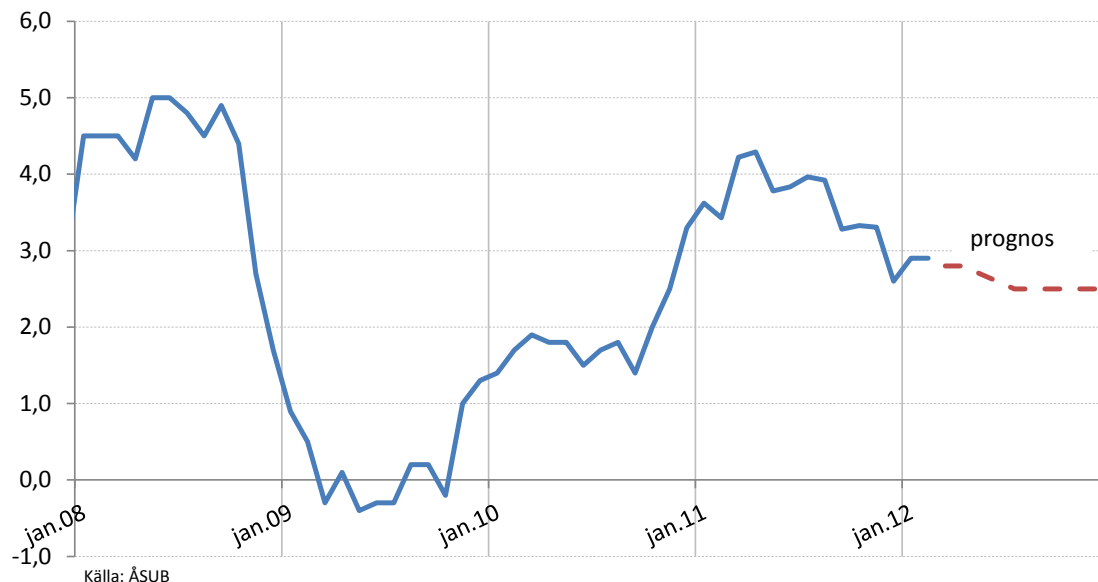
²⁴ ÅSUB (2010) Statistikmeddelande. Befolkning 2010:1. Befolkningsrörelsen 2009

²⁵ ÅSUB, befolkningsstatistiken

Figur 18. Den öppna arbetslösheten, månadsvis 2010, 2011 och januari-mars 2012

Inflationen (KPI) på Åland var jämförelsevis hög under 2011; 3,6 procent i årsgenomsnitt, men förväntas nu sjunka under året (*Tabell 2*).

Vi räknar med att KPI hamnar på ett årsgenomsnitt på 2,6 procent i år för att sjunka till 2,5 år 2013 och därefter åter öka till 2,6 procent året därpå (Figur 19).

Figur 19. Inflationen på Åland januari 2008-februari 2012

källa: ÅSUB

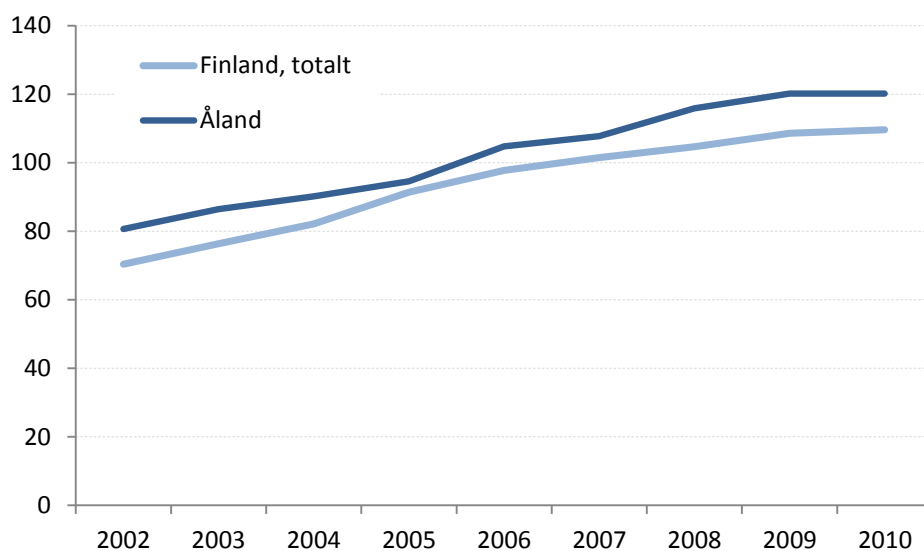
4.3 Hushållen

En hög inflation har urholkat köpkraften under 2011. Vi räknar med att de privata investeringarna kan öka något till följd det stora utbudet av tomtmark och det därmed förbundna ökade egnahemsbyggandet under 2012. Ett lägre ränteläge bidrar också till ökningen.

Sammantagna rapporterade bankerna i slutet av februari en i stort oförändrad nivå på utlåningen till hushållen. Det kan dock noteras att tillväxttalen för utlåningen till hushållen under 2011 varierar mellan bankerna.²⁶

Vi brukar utgå ifrån att det åländska konsumentförtroendet nära följer de finländska och svenska. Trenden i konsumentförtroendet som gradvis steg efter djupdykningen i den ekonomiska krisens inledningsskede hösten 2008, fram till september 2010, har sedan dess varit neråt ända till december förra året. Därefter har förtroendet stärkts, för att endast marginellt försvagas igen i mars i år (*Figur 10*).

Figur 20. Hushållens skuldsättningsgrad i Finland och på Åland (skulderna i procent av disponibla inkomsten) 2002-2010

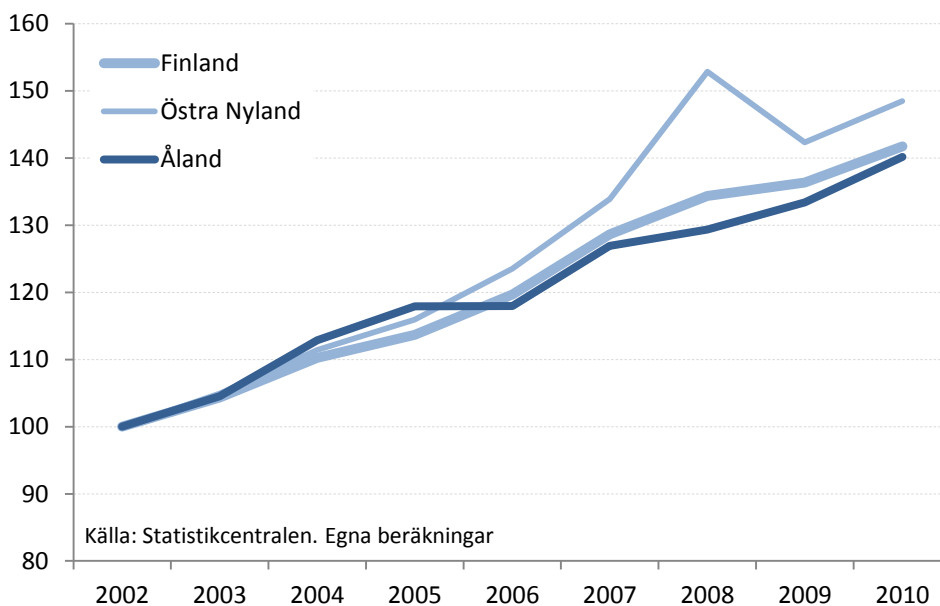

Källa: Statistikcentralen. Egna beräkningar

Vi kan i sammanhanget notera att under det senaste decenniet har de åländska hushållens skuldsättningsgrad legat på en högre nivå än det finländska genomsnittet (*Figur 20*). Samtidigt har utvecklingen av hushållens disponibla inkomst varit något svagare än det finländska genomsnittet (se *Figur 21*).

²⁶ Ålandstidningen 25 januari 2012, 16 februari 2012,

Figur 21. Utvecklingen av hushållens disponibla inkomst för hela Finland, Östra Nyland och Åland 2002-2010. Index 2002 = 100 (fasta 2010 års priser)

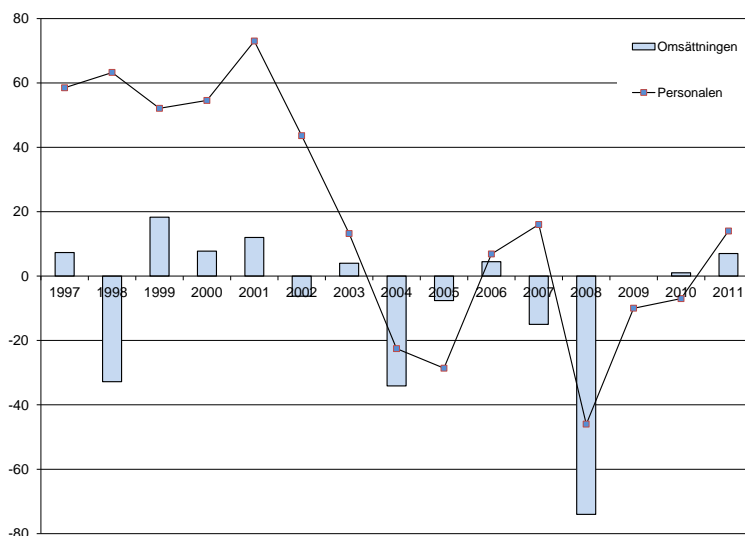

4.4 Byggsektorns konjunktur i ett längre perspektiv

I vår konjunkturbarometer bad vi företagen ange hur deras omsättning och personalstyrka utvecklats i förhållande till situationen för 12 månader sedan. I *Figur 22* kan vi avläsa "barometerutslagen" för byggsektorn åren 1998-2012. Det framgår att finanskrisen fick ett tydligt genomslag i branschen redan 2008 vilket blev omsättningsmässigt sämre än 2007. När det gäller personalen blev det negativa barometerutslaget avseende år 2008 det mest negativa på 10 år (*Figur 22*). Omsättningen 2009 blev enligt enkätsvaren sämre än respektive föregående år, medan en svag vändning till det positiva kom 2010.

Enligt de senaste enkätuppgifterna uppger företagen i branschen sammantagna att såväl omsättning som personalantal var något större 2011 än året innan.

Figur 22. Barometerutslag avseende åren 1997-2011 för byggsektorns omsättning och personalantal. Positivt utslag = bättre än föregående år. Negativt = sämre än föregående år

4.5 Sjöfarten

På några års sikt förväntas IMO-direktivet om begränsning av svavelutsläpp bli i det närmaste globalt, vilket ställer rederierna och infrastrukturen för energiförsörjning inför stora utmaningar.²⁷ Rederiernas framtidsutsikter och -planer är numera starkt fokuserade på svaveldirektivet, som planeras genomföras 2015. Den förnyelse av tonnage som kommer att krävas blir synnerligen kostsam och måste ”timas” väl i förhållande till konjunkturen.

Det finns också ett växande tryck från EU-institutioner på skärpningar av svavelutsläpp till sjöss. Ett förslag från EU-parlamentets miljökommitté innebär att alla EU-länder från och med 2015 ska tillåta maximalt 0,1 procent svavel i fartygsbränsle 12 nautiska mil ut från kusten.²⁸ Man vill också sänka svavelnivån på fartyg som trafikerar alla europeiska hav från dagens nivå 3,5 procent till 0,5 procent från och med den 1 januari 2015. EU-parlamentet håller omröstning om detta i slutet av maj.

På några års sikt kommer det att bli en stor utmaning för den åländska färjesjöfarten att leva upp till IMO-beslutet om införande av EEDI (*energy efficiency design index*) för minskande av svavelutsläpp. Det kommer att krävas omfattande investeringar eller kraftigt höjda driftskostnader för alla som trafikerar inom ECA (*emission control area*). Fartygens maskineffekter kommer att måsta minskas och det leder till stora utmaningar särskilt för vintersjöfarten.

²⁷ Olof Widén, VD vid branschorganisationen Rederierna i Finland har bidragit med synpunkter till avsnittet.

²⁸ Sjöfartstidningen Nyhetsbrev nr 8/12 (23/2 2012)

Den nya tonnageskattelagen kommer av allt att döma att inte ha någon större betydelse för den åländska fraktsjöfarten, i alla fall inte under innevarande år, eftersom det skulle innebära att man skulle göra skatteinbetalningar redan till halvårsskiftet. I det ansträngda konjunkturläget som fortsättningsvis råder inom fraktsjöfarten är det knappast ett lockande alternativ.

Rederierna har därefter möjlighet att ansluta sig till tonnageskattesystemet under perioden fram till 31.12.2014, och marknadsförutsättningarna kan naturligtvis förändras fram till dess.

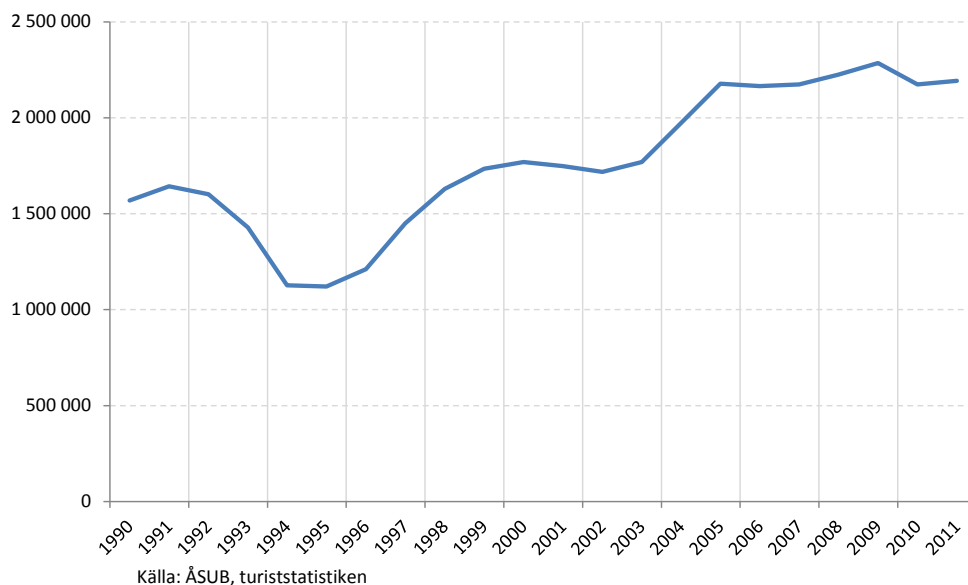
Den svenska kronans starka växelkurs gentemot euron gynnar intjäningen från försäljningen på färjorna, men höjer lönekostnaderna på de utflaggade fartygen. Liksom förra året lär nettoeffekten för färje- och passagerarsjöfarten dock bli positiv. Överkapacitet och hård konkurrens fortsätter att pressa marginalerna. Till detta kommer en överhängande risk av något ökande bunker kostnader under innevarande år jämfört med fjolåret. I nuläget ser dock bunkerpriset ut att kunna falla tillbaka något 2013.

Vi kan i sammanhaget också konstatera att antalet inresande till Åland ökade något förra året (*Figur 23*). Det var i första hand antalet inresande från Sverige som ökade. Vi räknar med att resandeströmmen från Sverige kommer att bibehålla sin storlek eftersom den svenska kronan beräknas hålla sin starka ställning gentemot euron under året. Nästa år (2013) kommer den aviserade allmänna momshöjningen i Finland göra prisnivån mindre attraktiv för svenskarna, vilket motverkar tillväxten i inresandet västerifrån.

En stor del av de åländska torrlastfartygen är tidsbefraktade åt finländsk och svensk pappersindustri. Flera fartyg har legat upplagda i sviterna av den förra finanskrisen som inleddes hösten 2008, och utsikterna för de närmaste åren är fortfarande dämpade. I och med att den finländska och den svenska skogsindustrin är utsatt för ett allt starkare internationellt konkurrenstryck, lever pappersfraktarna även på längre sikt med en överhängande osäkerhet. På sikt är det troligen nödvändigt med alternativa befракtningsavtal med andra parter och på nya trader.

Världens tankerflotta tillfördes år 2010 nytt tonnage motsvarande 28 procent mer än 2009, vilket innebar en tillväxt på 8,6 procent av hela flottan.²⁹ Vi kommer att få se en ytterligare expansion av flottan under innevarande år (2012), med ett tillskott på närmare 30 miljoner ton, vilket motsvarar en ökning på 7 procent under ett år då prognosen om den årliga tillväxten i världens oljeförbrukning ligger kring 1 procent.

²⁹ UNCTAD (2011) *Review of Maritime Transport 2011*, s. xv

Figur 23. Inresande till Åland 1990-2011

Många av världens tankerrederier kommer att få det svårt att ekonomiskt uthärda denna utdragna obalans. Den åländska tankerverksamheten har ändå en viss konkurrensfördel i och med att man har relativt modernt tonnage; hälften av flottan är byggd på 2000-talet.

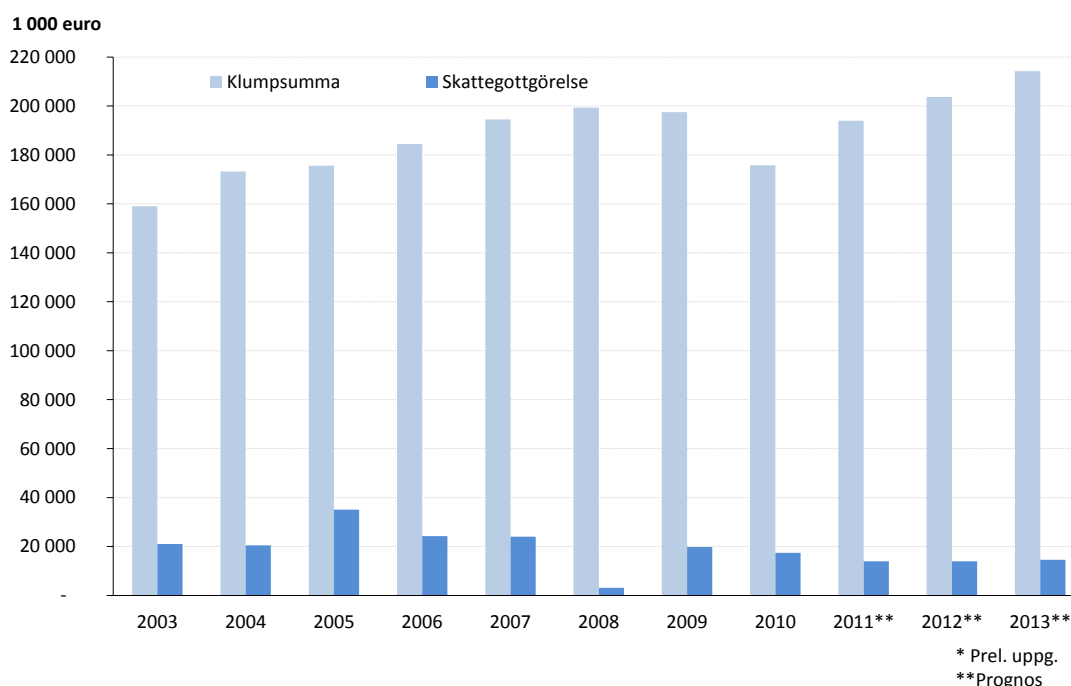
Den åländska tankerverksamheten ökar sina marginaler när US-dollar stärks. Dollarn försvagades något under 2011 jämfört med året innan (se *Figur 12*). I ett kortare perspektiv kan vi registrera en förstärkning under hösten, en förstärkning som fortsatte fram till mitten av januari detta år. Efter det har den amerikanska dollarn återigen försvagats något gentemot euron. På årsbasis räknar vi med en viss förstärkning av USD i förhållande till EUR, i takt med att situationen på bostads- och arbetsmarknaderna i USA förbättras, även om FED:s lågräntepolitik kan verka åt motsatt håll.

Under 2011 skedde en viss, svag, återhämtning i den internationella tankerverksamheten jämfört med året innan. Stigande efterfrågan och ökat utbud av olja från OPEC-länderna (främst från Saudiarabien) gjorde att fraktkostnaderna steg i förhållande till året innan, men konjunkturen var fortfarande svag.

4.6 Den offentliga sektorns ekonomi

Landskapet Ålands budget finansieras till stor del av ett avräkningsbelopp på 0,45 procent av statens inkomster (exklusive upplåning), den så kallade klumpsumman. Klumpsumman sjönk från 2009 till 2010 med över 21,7 miljoner euro eller 11 procent. Nedgången, som är den största sedan systemet med klumpsumma infördes, var ett resultat av den internationella finanskrisen och den omfattande konjunkturedgång som denna förde med sig även för finsk ekonomi. Klumpsumman stannade därmed på 175,7 miljoner euro år 2010. Från år 2011 ökar avräkningsbeloppet igen och uppgår enligt Ålandsdelegationens beslut om förskott till drygt 193,9 miljoner euro. För innevarande år beräknas summan för första gången överstiga 200 miljoner och uppgå till 203,7 miljoner euro. År 2013 beräknas avräkningsbeloppet stiga till 214,2 miljoner euro på basen av uppgifter från finansministeriet per 22 mars.³⁰

Figur 24. Utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen, (EUR 1 000, löpande priser)

Skattegottgörelsen, som blir aktuell då de i landskapet debiterade inkomst- och förmögenhetsskatterna överstiger 0,5 procent av motsvarande skatt för hela Finland, uppgick år 2010 till 17,4 miljoner euro. För skattegottgörelsen är systematiken sådan att 2010 års belopp, som är det senaste som fastställts, tas upp i 2012 års budget.

³⁰ Reviderade uppgifter kommer att publiceras 4 april 2012, men hinner inte beaktas i den här rapporten.

Skattegottgörelsen beräknas enligt ÅSUBs prognoser uppgå till cirka 13,9 miljoner euro åren 2011-2012 och sedan öka till drygt 14 miljoner euro åren 2013-2014.

Enligt budgeten för landskapet Åland år 2012 beräknas de sammantagna inkomsterna för landskapet i år stiga till 312,5 miljoner euro jämfört med 297,8 miljoner euro för 2011. I den budgeterade inkomsten ingår en inkomstförlust från utjämningsfonden om 5,3 miljoner euro. I 2011 års budget var överföringen från utjämningsfonden 15 miljoner euro och år 2010 var överföringen 20 miljoner euro.

De samlade utgifterna beräknas enligt budgeten uppgå till 324,4 miljoner euro vilket är en ökning med drygt 34 miljoner eller 11,9 procent. Framför allt är det överföringsutgifterna som ökar enligt budgeten. Konsumtionsutgifterna ökar främst på grund av avtalsenliga lönejusteringar och pensionsrelaterade utgifter. Investeringarna beräknas enligt årets budget vara på ungefär samma nivå i år som år 2011, knappt 18 miljoner euro, men sedan öka med drygt fyra miljoner 2013.

Enligt kommunernas budgeter för i år kommer verksamhetsintäkterna att öka med 8,7 procent och verksamhetskostnaderna med 4,2 procent jämfört med budgeterna för år 2011. Verksamhetsbidraget, eller nettokostnaderna, beräknas stanna på en tillväxt på 2,5 procent enligt 2012 års budgeter.

Årsbidraget som visar hur mycket som finns kvar för amorteringar och avskrivningar efter att de löpande kostnaderna täckts beräknas enligt budgeterna stärkas med 12,8 procent och även räkenskapsperiodens resultat beräknas förbättras jämfört med 2011. Men skillnaderna mellan kommunerna är betydande.

Tre kommuner budgeterar med ett negativt årsbidrag och åtta kommuner med ett årsbidrag som är mindre än avskrivningarna. Sju kommuner har ett negativt resultat i budgeterna för 2012, sammantaget har de åländska kommunerna dock budgeterat med ett överskott på drygt 1,9 miljoner euro.

Enligt budgetuppgifterna förväntas skattefinansieringen, dvs skatteintäkterna och landskapsandelarna tillsammans, öka med 4,1 miljoner euro eller 3,3 procent. Tillväxten i skatteintäkterna beräknas uppgå till 3,3 miljoner euro och tillväxten i landskapsandelarna beräknas bli 0,8 miljoner euro. Enligt budgeterna är fyra kommuners landskapsandelar större än de egna skatteintäkterna.

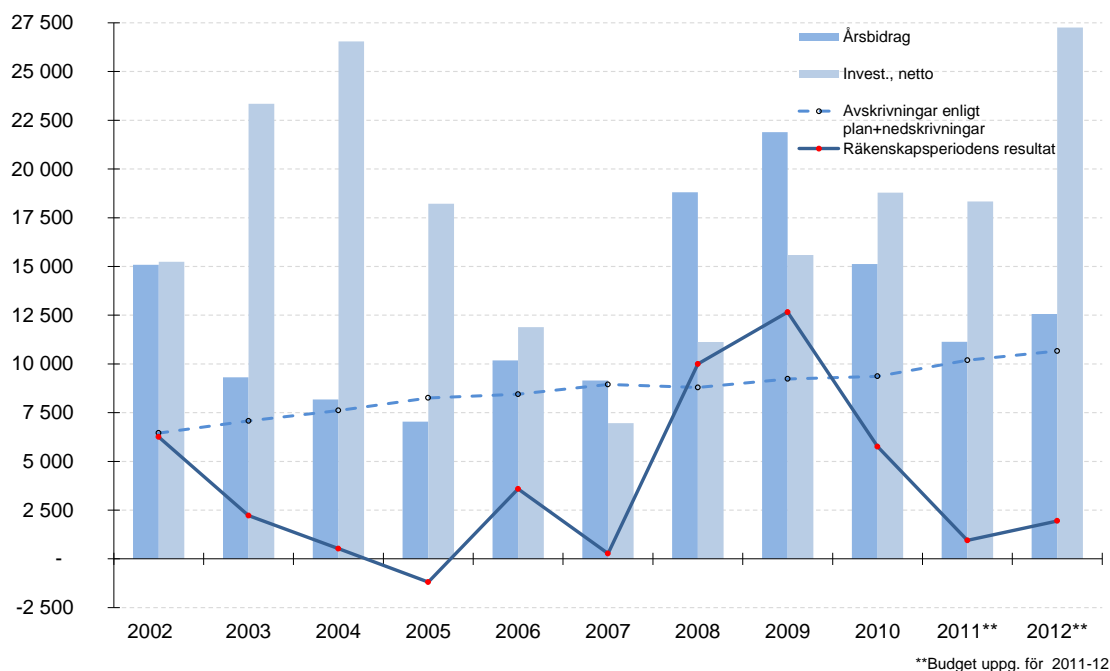
Två kommuner (Geta och Lemland) har sänkt skattesatsen för kommunalskatten med 0,25 procent 2012 jämfört med 2011, medan tre kommuner (Kökar, Sottunga och Vårdö) har höjt skattesatsen med 0,5 - 1,0 procent. Kommunernas beräknade

genomsnittliga skattesats höjdes sammantaget en aning från 17,03 till 17,04 procent. En kommun (Lemland) höjde den allmänna fastighetsskatten med 0,25 procent och en kommun (Sottunga) tar ut skatt på stadigvarande boende. Den samlade långfristiga lånestocken beräknas öka med 4,85 miljoner euro.

Kommunernas byggnadsprojekt beräknas enligt preliminära investeringsplaner öka under 2012. Enligt dessa preliminära planer beräknas byggnadsprojektens volym uppgå till 26,7 miljoner euro (exklusive moms) innevarande år men sedan sjunka till runt 19 miljoner euro år 2013. De totala bruttointiveringarna beräknas enligt budgeterna uppgå till nästan 30 miljoner euro för kommunerna i år.

Utvecklingen av kommunernas årsbidrag, avskrivningar, investeringar och resultat åren 2002-2012 åskådliggörs i *Figur 25*. Från år 2008 syns effekten av det reviderade landskapsandelssystemet där årsbidraget stärktes för att även på sikt kunna täcka den större egenandelen för kommunernas investeringar. Enligt budgeterna för år 2012 förväntas årsbidraget överstiga avskrivningarna med 1,9 miljoner euro.

Figur 25. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat, 1 000 euro

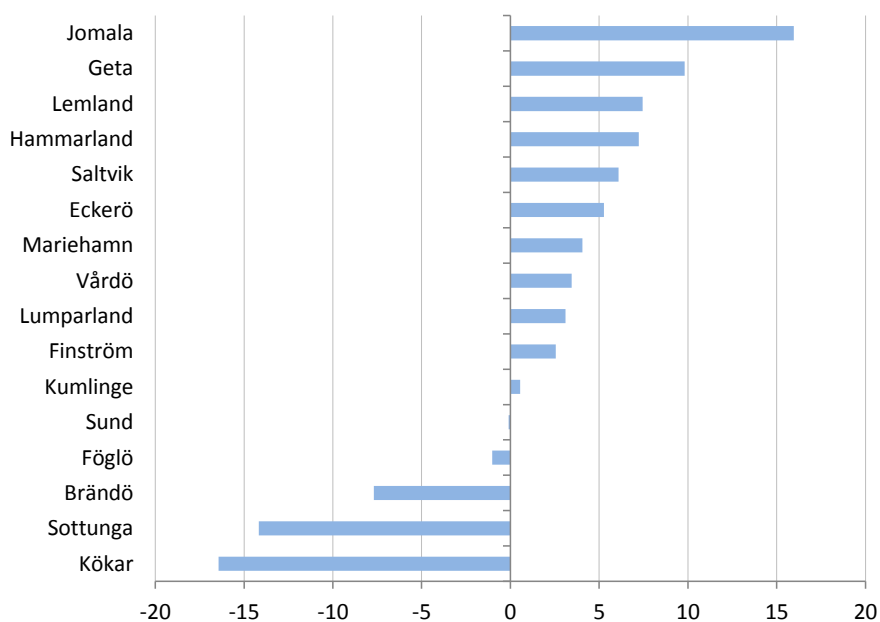

Befolkningen på Åland ökade under år 2011 med 348 personer eller med 1,2 procent, vilket är den största tillväxten på över 20 år. Framför allt är det överskottet från flyttningsrörelsen som ökat.

De regionala skillnaderna inom Åland är dock betydande. Medan befolkningen har minskat under de senaste fem åren i fyra av de sex skärgårdskommunerna, i två av dem med i storleksordningen 15 procent, så har befolkningstillväxten varit starkt positiv i flera av landsbygdskommunerna (se figur nedan). Framför allt har de kommuner som ligger nära Mariehamn vuxit snabbt.

Även befolkningens åldersstruktur skiljer sig mellan kommunerna. Den högsta andelen äldre över 65 år har skärgården, medan andelen barn och unga under 20 år är störst i inflyttningskommunerna Jomala och Lemland. Eftersom befolkningen är basen för kommunerna innebär utvecklingen en utmaning för flera av skärgårdskommunerna när andelen äldre är hög samtidigt som antalet invånare minskar.

Figur 26. Befolkningsutvecklingen per kommun 2006-2011, procent

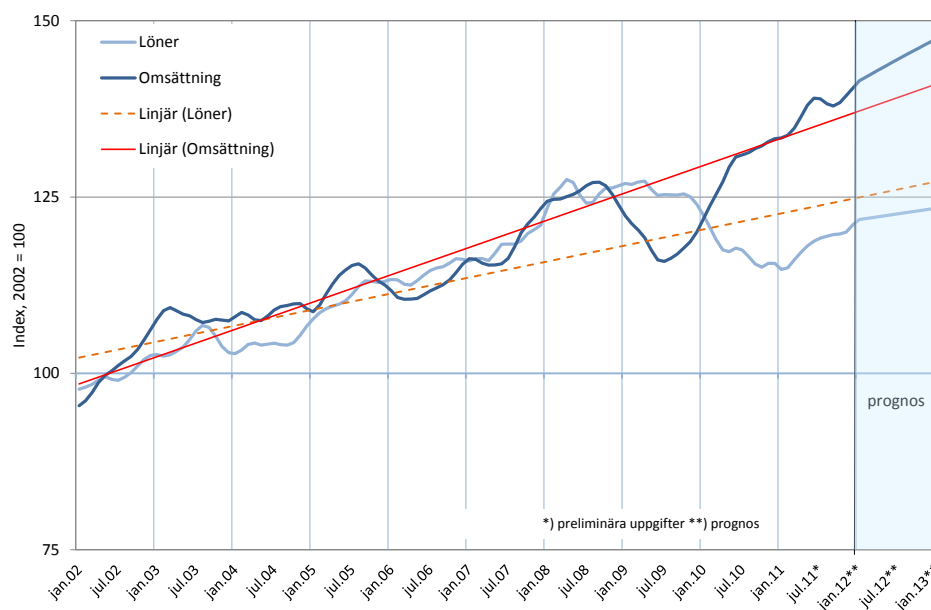

5 Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet

5.1 Näringslivet som helhet: vändning efter djup svacka

Efter en djup nergång i omsättningen år 2009 i sviterna av Lehman-kraschen hösten 2008 återhämtade sig den sammanlagda omsättningen i det privata åländska näringslivet under andra hälften av 2010 och under fjolåret (2011). (Det framgår av den mörkare indexkurvan i *Figur 27*). Den prognostiserade omsättningstillväxten för innevarande år (2012) ligger något över trenden, medan lönetillväxten (den ljusare kurvan) fortsätter att ligga under trenden (den streckade linjen).

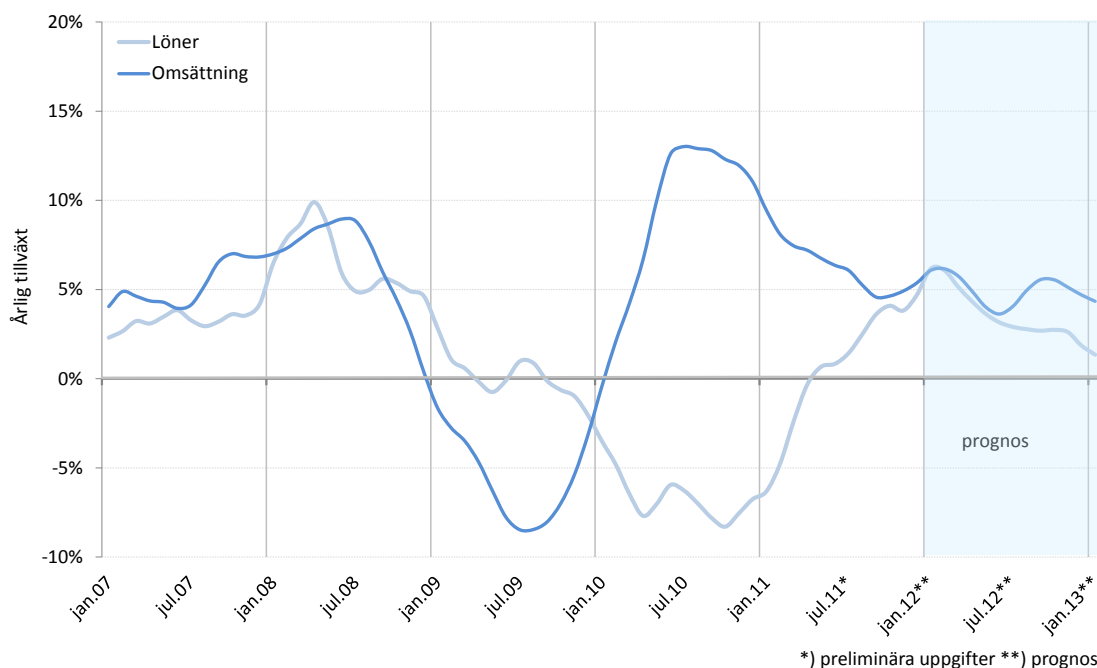
Figur 27. Lönernas och omsättningens tillväxt i det privata näringslivet (Index, 2002=100)

Den årliga procentuella tillväxten av lönernas och omsättningens sammanlagda respektive summor inom det privata näringslivet framgår av tidsserierna baserade på registerdata i *Figur 28*. Näringslivets totala omsättning fortsatte att återhämta sig 2011, och enligt prognosen blir det i år en fortsatt, men försvagad, positiv tillväxt. Våra preliminära uppgifter angående den samlade omsättningen visar att den positiva tillväxten avtar; från en nominell tillväxt på 9,1 procent 2010 till 6,3 procent 2011. Den prognostiserade omsättningstillväxten i det privata näringslivet för innevarande år (2012) är 5,0 procent.

Enligt våra registerdata vände den nominella lönetillväxten i det privata näringslivet från i medeltal negativa -6,6 procent 2010 till svagt positiva 0,7 procent 2011.³¹ Den totala lönesummans tillväxt vände förra året (2011) till svagt positiv.³² I år förväntar vi oss en fortsatt svag nominell tillväxt, i synnerhet under andra hälften av året då den enligt prognosen blir 3,7 procent (den ljusa kurvan i *Figur 28*).

Figur 28. Lönernas och omsättningens tillväxt i det privata näringslivet (årlig procentuell tillväxt)

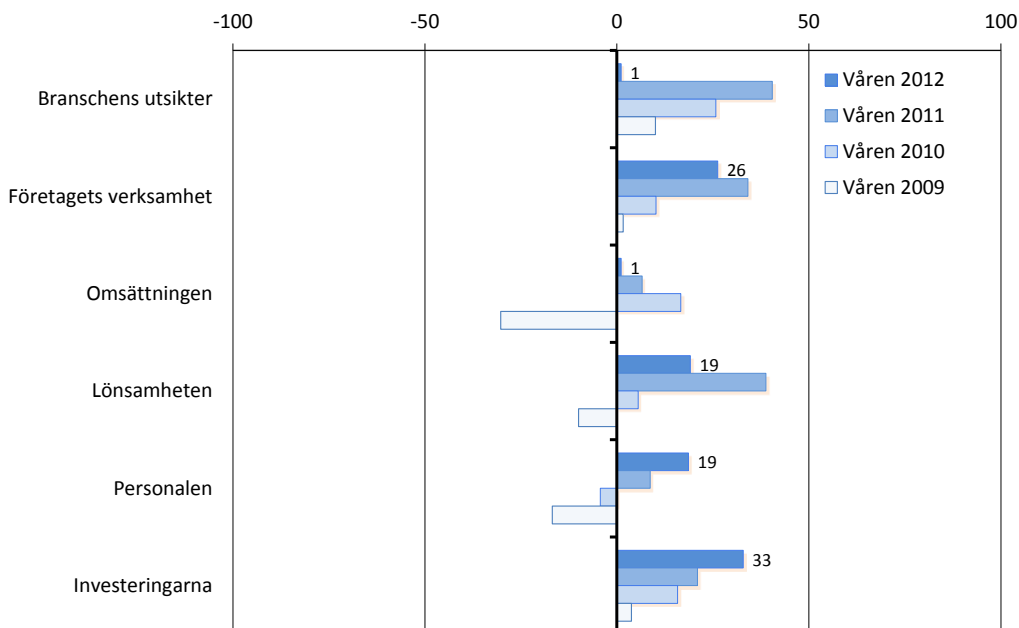

Den sammanställning av stämningläget vi gjort utifrån uppgifter som 240 företag lämnat till oss i vår konjunkturenkät, visar en viss optimism om den kommande 12-månadersperioden i förhållande till fjolåret. ”Barometerutslaget” högst upp i *Figur 29* visar att näringslivet tror på närmast oförändrade konjunkturutsikter under året för den bransch inom vilken de verkar, i förhållande till året innan (barometerutslag = +1).

Liksom för ett år sedan är man något mer optimistisk angående det egna företagets situation om 12 månader. Utslaget åt det positiva hållet i barometern visar +26 (*Figur 29*).

³¹ Orsaken till den negativa lönetillväxten 2010 var dels utflaggingarna av färjetonnage, dels en minskning av antalet sysselsatta (ÅSUB Rapport 2011:2, Konjunkturläget, våren 2011 s. 50).

³² Det negativa utslaget avseende omsättningen 2009 i förhållande till året innan i vår konjunkturbarometer var det kraftigaste på 12 år (sedan vi började med barometerberäkningarna). Barometern för lönsamheten gav däremot ett svagt positivt utslag, vilket betyder att näringslivet bedömde att lönsamheten 2009 var något bättre det året än 2008, vilket visade att den ekonomiska krisen hade negativa effekter redan under 2008.

Figur 29. Förväntningarna om utvecklingen under 2012 inom det privata näringslivet

Man är med andra ord något mer optimistisk om möjligheterna att expandera det egna företaget än om konjunkturutsikterna i den bransch där man verkar.

Förväntningarna angående omsättningens utveckling visar ett mycket svagt positivt utslag (+1), medan optimismen angående lönsamheten är starkare (+19) (Figur 29).

När det gäller förutsägelse om utvecklingen på personalsidan visar barometern för hela näringslivet en övervikt för dem som förväntar sig att personalen ökar (+19). Sammantaget förväntar sig det privata näringslivet att investeringarna kommer att växa i förhållande till fjolåret. Tunga investeringar inom sjöfarten är här den viktigaste komponenten.

En sammanvägning av företagets bedömning av konjunkturutvecklingen för det åländska näringslivet pekar mot att 2012 förväntas bli ett något bättre år än 2011. Det råder en försiktig optimism om konjunkturen detta år.

5.2 Jordbruket

Globalt är det mejeriprodukter som tagit mest stryk av den senaste tidens ekonomiska turbulens vilket har lett till viss press på producentpriserna.³³ Inom köttproduktionen är

³³ Sölve Högman, byråchef vid Jordbruksbyrån vid Ålands landskapsregering, har bidragit med material till översikten över jordbrukets och de övriga primärnäringsarnas konjunkturutsikter.

läget stabilt. Lokalt rapporterar livsmedelsklustret om en stark efterfrågan av ålandsproducerade livsmedel och i princip alla inom branschen verkande företag efterfrågar ökade volymer av råvaror.

Jordbrukspolitiskt närmar sig sektorn avslutet av nuvarande fondperiod och förslag till reformerade regelverk för näringen diskuteras nu inom EU. Som förslagen är utformade för tillfället borde de inte påverka eller förändra inriktningen av jordbruks- och livsmedelsproduktionen på Åland i någon större utsträckning.

5.3 Fiskenäringen

Fisket ökade under år 2011 för andra året i rad.³⁴ Volymen ökade med cirka 23 procent till 4,3 miljoner kg och värde med ca 44 procent till 3,7 miljoner euro. Mängden landad fisk ökade under året med ca 70 ton. Värdet på den av den registrerade fiskhandeln, inköpta fisken ökade med ca 28 procent till 895 000 euro.³⁵

Den betydligt kortare vintern medför att 2012 års fiskesäsong kommer att komma igång tidigare än de två föregående åren vilket betyder att man får en längre vårsäsong. Torskfisket i Östersjön förväntas öka under året till följd av förhöjda kvoter. I och med att laxkvoterna minskades med 51 procent kommer mängden lax som fiskas i södra Östersjön att minska medan mängden lax som landas på Åland förväntas vara oförändrad.

Under 2011 minskade vattenbruket sin produktion av regnbågslax. Den sammanlagda mängden såld matfisk var ca 3,5 miljoner kg varav 3 283 ton regnbågslax, 161 ton sik och mindre mängder havsöring. Priserna försämrades något under år 2011, främst till följd av ökad konkurrens från norsk importlax.

Marknadsläget för den odlade regnbågslaxen kommer att vara tufft under år 2012 med fortsatt konkurrens av den importerade laxen. Volymmässigt kan man ändå förvänta sig samma slaktmängder som tidigare men prisbilden kommer att vara sämre. Sysselsättningsgraden inom sektorn förutspås fortsättningsvis stabil. Under år 2011 sysselsatte fiskodlingarna 68,3 personer.

³⁴ Jenny Eklund-Melander, byråchef på fiskeribyrån vid Ålands landskapsregering har bidragit med material till översikten över konjunkturläget inom fiskerinäringen.

³⁵ Siffrorna från fiskhandeln återspeglar inte det åländska fiskets totala ekonomiska resultat eftersom det även förekommer direktförsäljning. Fiskeribyrån uppskattar att denna försäljning omfattar ca 55 – 60 ton till ett värde av ca 150 000 – 165 000 euro.

5.4 Framtidsutsikterna inom primärnäringarna

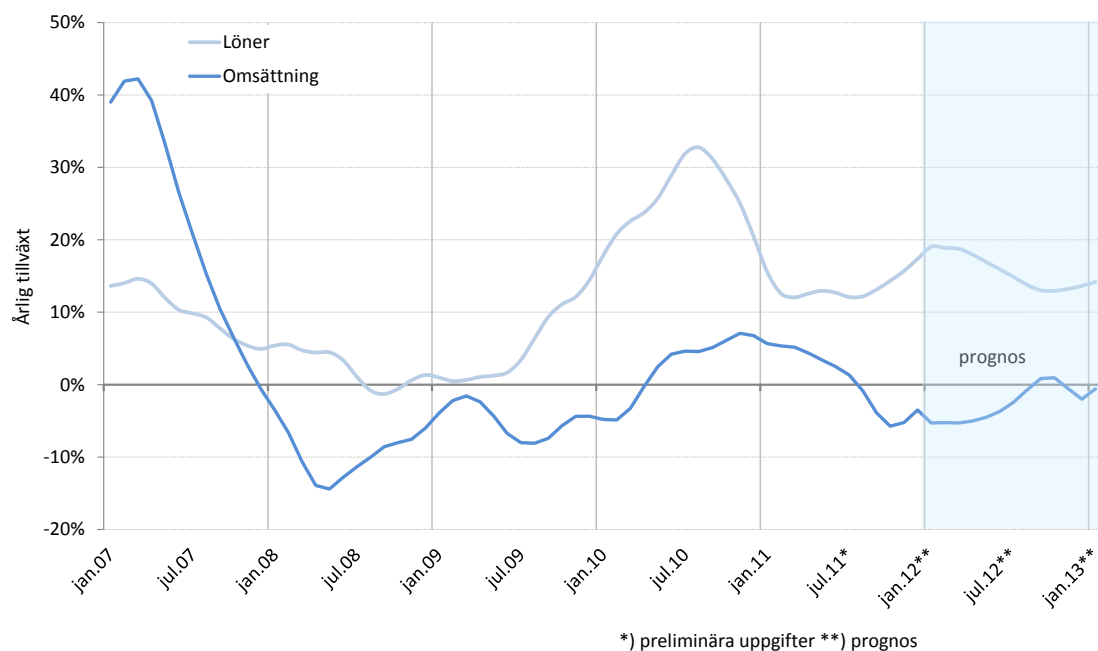
De åländska primärnäringarna representeras i ÅSUB:s konjkturenkät i första hand av företrädare för fiskodlingen och trädgårdsnäringen. När vi i det följande redogör för den samlade omsättningens och lönesummans utveckling, och för förväntningarna inför den kommande 12-månadersperioden, är det med andra ord i första hand utvecklingen för dessa två näringar det handlar om.

Registeruppgifterna för primärbranschen verkar något motsägelsefulla. Som framgår av *Figur 30* har omsättningens tillväxt i branschen varit svag, övervägande negativ, ända sedan 2008. Förra året var den sammantagna omsättningens tillväxt i branschen -1,9 procent.

Lönesummans tillväxttakt, däremot, ser ut att ha varit stark; 14 procents nominell tillväxt sett över hela fjolåret (den ljusare linjen i *Figur 30*). En stor del av den starka tillväxten av lönesumman beror på förändringar i själva registrets omfattning. Det tillkom ett antal företag 2010 som inte tidigare varit registrerade i branschen.

Prognosen för branschen innevarande år visar på en svag utveckling omsättningsmässigt, med en nominell tillväxt som ser ut att bli negativ (*Figur 30*).

Figur 30. Lönernas och omsättningens tillväxt inom primärnäringarna (årlig procentuell tillväxt)

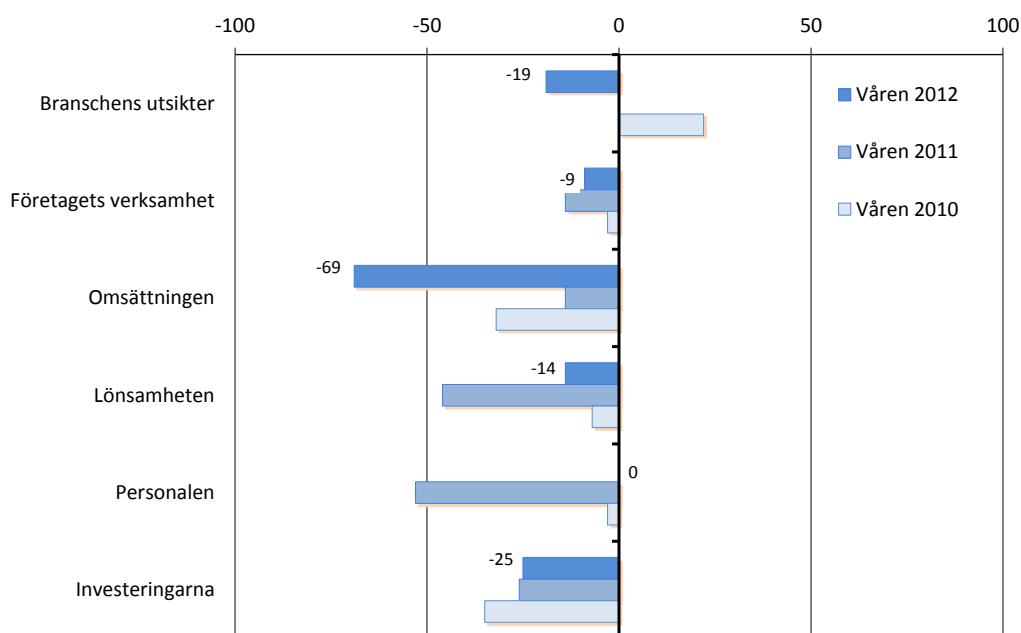

Sammanvägningen av branschföretagens svar på ÅSUB:s konjunkturenkät redovisas i *Figur 31* och visar på rätt pessimistiska utsikter.

Man anser överlag att branschens utsikter är något sämre i förhållande till läget för ett år sedan (-19 i barometerutslag). I övrigt är stämningen svagt pessimistisk när det gäller möjligheterna att expandera den egna verksamheten (barometerutslag -9). Även omsättningen i förhållande till fjolåret under det kommande året får samma negativa barometerutslag. Man förväntar sig överlag en försvagad omsättning (-69 på barometern) och lönsamhet i förhållande till fjolåret.

Barometern visar också ett negativt utslag angående lönsamheten under innevarande år jämfört fjolåret (-14). Även när det gäller investeringarna tror branschen som helhet på en fortsatt stagnerande utveckling under året (-25).

Figur 31. Förväntningarna inom primärnäringarna

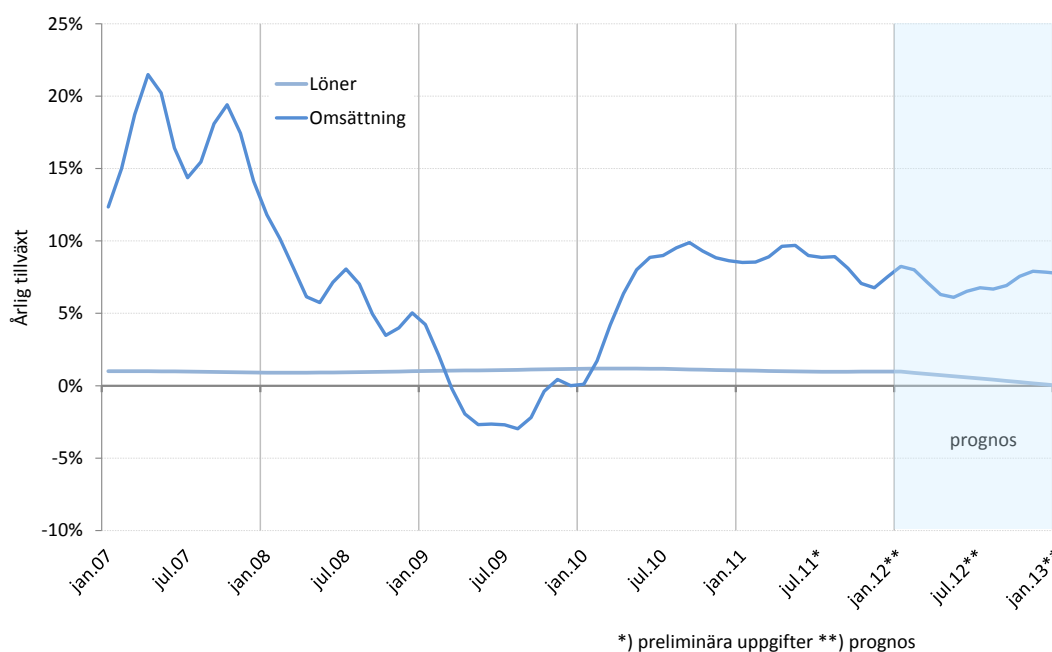

5.5 Livsmedelsindustrin

I den åländska livsmedelsindustrin ingår bland annat företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och köttvarutillverkning samt tillverkning av mejerivaror. Där ingår också företag med en avsevärd exportandel i sin avsättning. Under senare år har branschen sysselsatt närmare 250-280 personer.

Som framgår av den ljusare kurvan i *Figur 32* har lönesummans utveckling i branschen överlag varit svag under de senaste fem åren. Den nominella tillväxten av lönesumman var 1,7 procent förra året och blir enligt vår prognos i samma blygsamma storleksordning detta år.

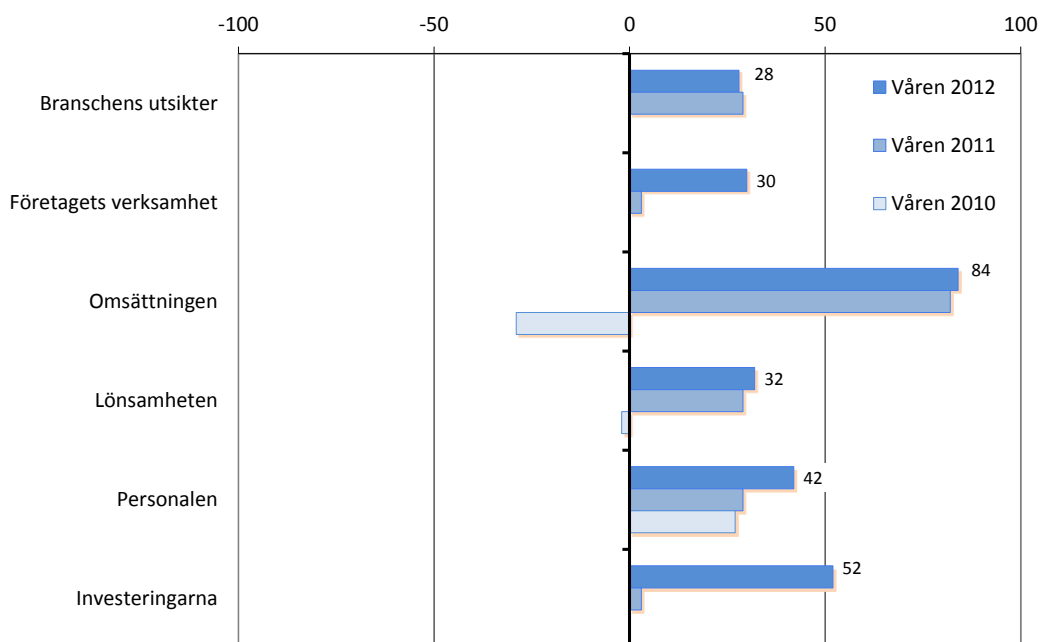
Figur 32. Lönernas och omsättningens tillväxt inom livsmedelsindustrin (årlig procentuell tillväxt)

Att omsättningen i branschen har uppvisat en helt annan och mer positiv utveckling antyder omfattande rationaliseringsvinster. Omsättningen i branschen växte i nominella termer 8,0 procent 2011, och den förväntas fortsätta att ligga klart över inflationen även detta år (*Figur 32*).

De samlade förväntningarna inom livsmedelsbranschen, som bygger på uppgifter från företagen insamlade med vår konjunkturenkät, är entydigt positiva. Svaren från branschföretagen via vår konjunkturenkät säger tydligt att omsättningen i branschen förväntas bli bättre i år än den var i fjol (+84) (*Figur 33*). Vi kan notera att branschföretagens förutsägelse i detta fall inte stämmer överens med vår prognos som baseras på registerdata, vilken istället antyder en avmattning i omsättningstillväxten.

Enligt barometersvaren förväntas lönsamheten öka och vi kan också komma att få se en ökning av personalstyrkan, enligt företagen i branschen.

Figur 33. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin

5.6 Övrig industri

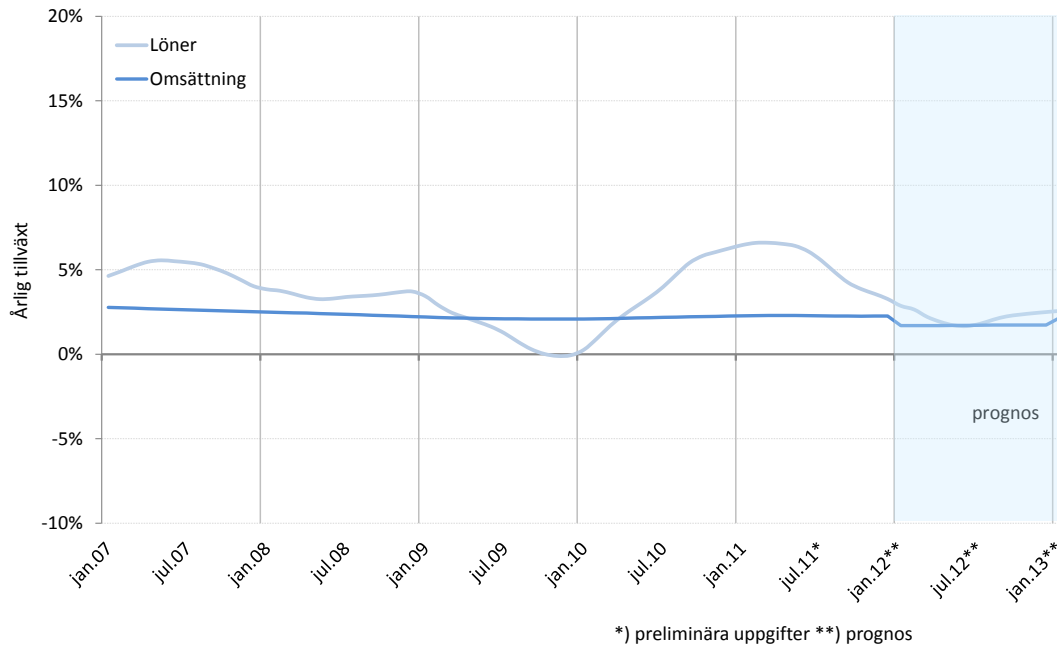
Branschen 'övrig industri' omfattar bland annat företag som tillverkar färgämnen, spel och leksaker, underleveratörsindustri som tillverkar plastslangar för högteknologi-instrument, medicinska industrin och bilindustrin, instrument och apparater för mätning, betongvaror för byggändamål, verkstadsföretag inom metall och miljöteknik, och även snickerier och tryckerier.³⁶ Branschen sysselsätter drygt 600 personer och är därmed viktigare sysselsättningsmässigt än exempelvis hotell- och restaurangbranschen.

Den mörka kurvan i *Figur 34* som beskriver omsättningens tillväxt i branschen under de senaste åren visar en stabil, i nominella termer svagt positiv tillväxt (1,7 procent i genomsnitt 2009-2011).³⁷

³⁶ Branschen är med åländska mått mätt relativt exportintensiv, vilket gör att man kan förvänta sig att internationella ekonomiska kriser skulle slå särskilt hårt mot dessa företag. Enligt ÅSUB:s undersökning om det åländska näringslivets handelsintegration under EU-medlemskapet sålde företagen i denna bransch två tredjedelar av sin produktion till kunder utanför Åland år 2007. Branschen var enligt undersökningen "den enda som uppvisar någon djupare förankring på EU-marknaden utanför Finland och Sverige (ÅSUB rapport 2009:14 Handelsintegration och välfärd under EU-medlemskapet, s 28-29).

³⁷ Vi vet dock av våra analyser av bokslutsuppgifter att branschen år 2009 hade en förhållandevis god lönsamhet och soliditet. ÅSUB (2011) Statistikmeddelande: Bokslutsstatistik för företag 2008-2009

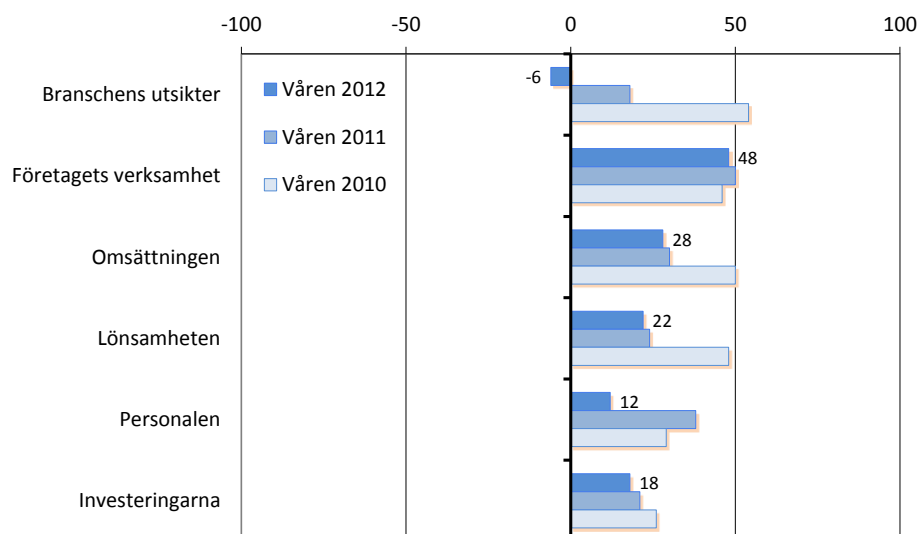
Figur 34. Lönernas och omsättningens tillväxt inom övrig industri (årlig procentuell tillväxt)

Prognosen för 2012, som bygger på registerdata, säger också att den svaga utvecklingen fortsätter, men enligt vår enkät finns istället en förväntan hos branschföretagen på att de skall få en starkare utveckling av omsättningen under innevarande år i förhållande till fjolåret.

Lönesummans tillväxt i *Figur 34* visar på en återhämtning 2010, och 2011. Prognosen som bygger på registerdata visar en svag nominell tillväxt under innevarande år - knappt tillräcklig för att kompensera för den förväntade inflationen.

Barometervärdena i *Figur 35* visar att branschen 'övrig industri' förväntar sig att 2012 skall bli bättre än 2011. Alla värden utom bedömningen av branschens utsikter (-6, högst upp) ger utslag åt det positiva hållet. Starkast positivt utslag ger bedömningen av det egna företagets verksamhet (+48).

Figur 35. Förväntningarna inom övrig industri

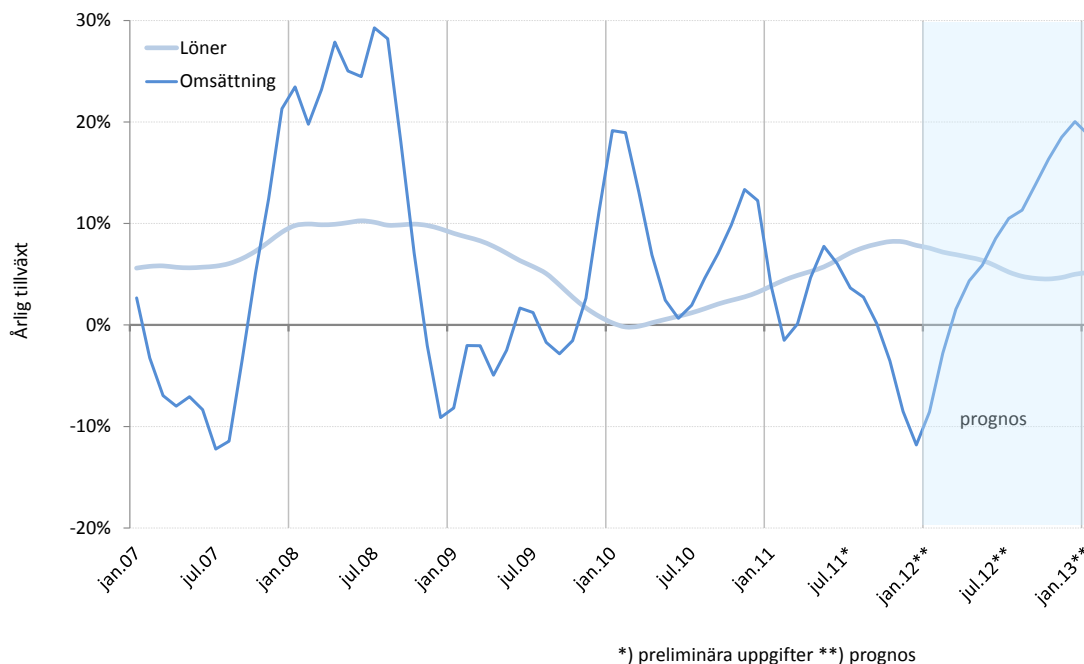
5.7 Vatten och el

Företagen inom energiförsörjning (*vatten och el*) är få på Åland och branschen sysselsätter knappt 140 personer. De ägnar sig åt eldistribution, distribution av fjärrvärme, produktion av el och fjärrvärme samt vattenrening och -distribution. Branschen fungerar under speciella marknadsvillkor och dess utveckling styrs av många andra faktorer än den ekonomiska konjunkturen i sig, i synnerhet av bränsle- och energipriserna i vår omvärld.

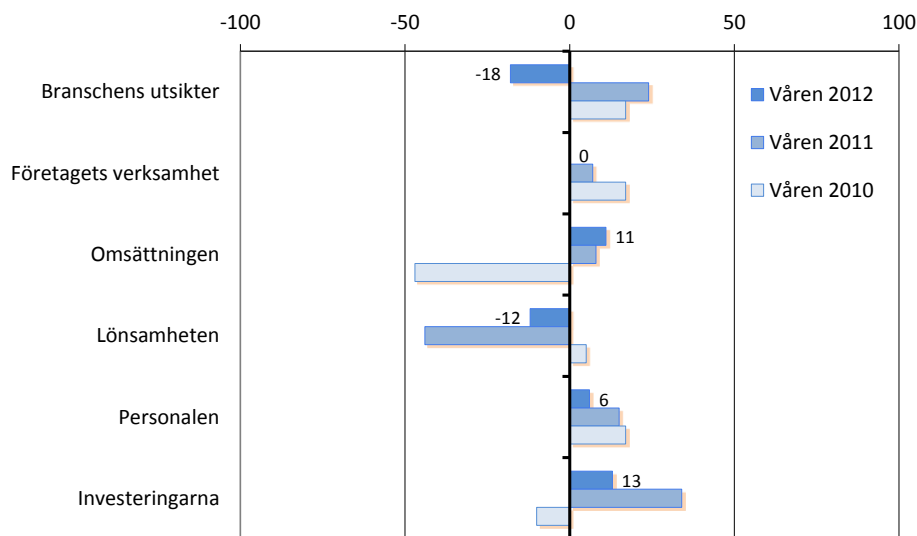
Vår bearbetning av registeruppgifterna för momsinsbetalningarna från branschen visar en återhämtning 2010, men återigen en avmattning med avtagande tillväxttakt under fjolårets två sista kvartal (*Figur 36*). Enligt prognosen byggd på registerdata kommer tillväxten att bli stark under 2012; i snitt kring 12 procent. Höjda energipriser driver på omsättningstillväxten i branschen.

Lönesummans nominella tillväxt i branschen har i medeltal legat kring 4 procent under de senaste fem åren (den ljusare linjen i *Figur 36*). Prognosen visar en positiv men avtagande tillväxt 2012.

Figur 36. Lönernas och omsättningens tillväxt inom vatten och el

Figur 37. Förväntningarna inom vatten och el

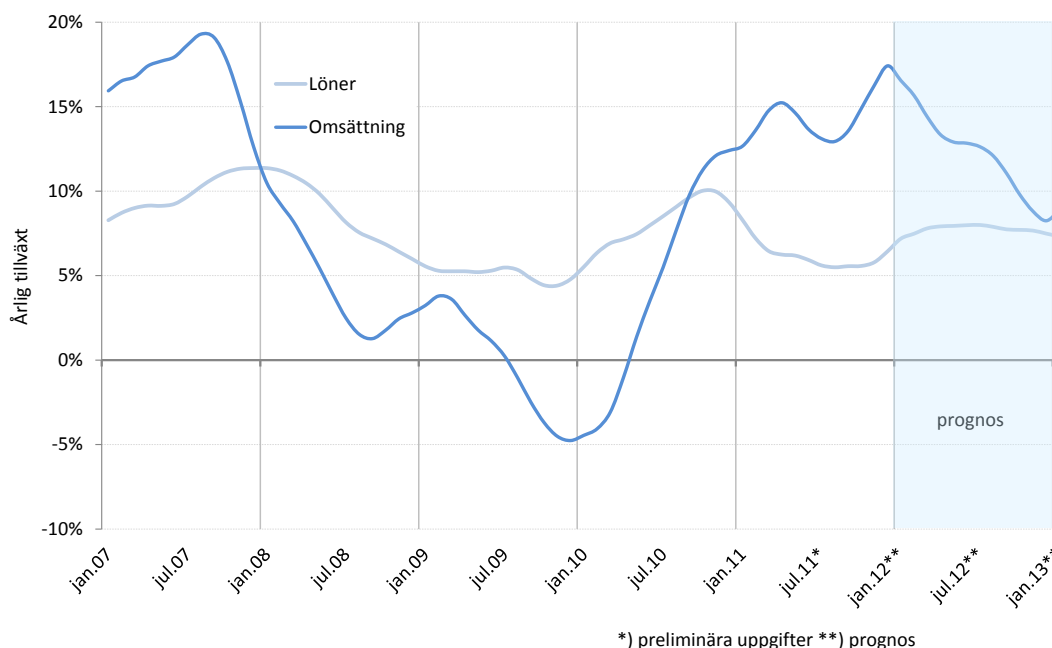

Förväntningarna sammantagna är blandade inom branschen. Svaren på vår enkät ger en övertikt för de företag som tror på försämrade utsikter för branschen under året, oförändrade utsikter för det egna företaget. Man väntar sig vidare en något bättre omsättning och något sämre lönsamhet (Figur 37). Sammantaget förväntas också investeringarna under det kommande året öka något i förhållande till 2011.

5.8 Byggsektorn

Företagen inom byggsektorn arbetar med uppförande av byggnader, men också med elinstallationer, anläggning av vägar, VVS-arbeten, och måleriarbeten. Antalet sysselsatta i branschen växlar starkt med konjunkturen, men har under de senaste åren legat kring 800-900.

Figur 38. Lönernas och omsättningens tillväxt inom byggsektorn (årlig procentuell tillväxt)

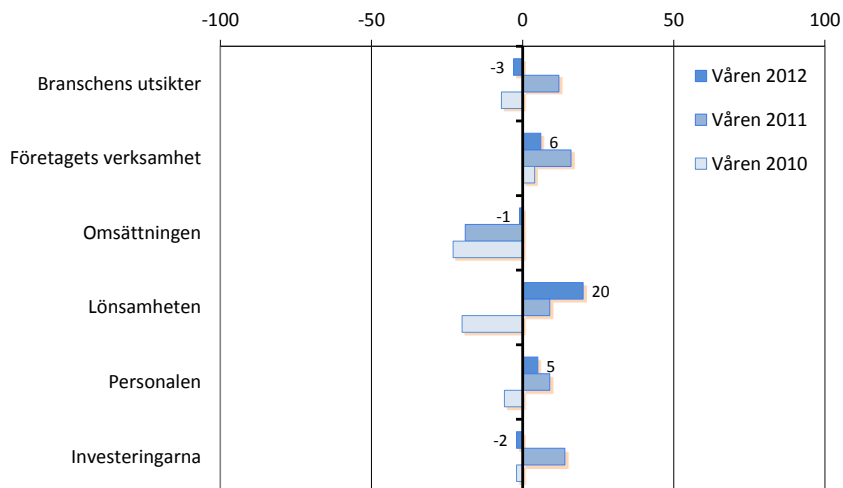
Enligt våra registeruppgifter hade byggsektorn en omsättningsmässigt god utveckling under förra året, vilket framgår av den mörkare linjen i *Figur 38*. Tillväxten var i snitt 20,3 procent, enligt registeruppgifterna (som är preliminära för kvartal 3 och fyra). Från en så pass hög nivå är det naturligt att den förväntade omsättningstillväxten sjunker något under innevarande år (*Figur 38*).

Kurvan som visar hur byggbranschens sammanlagda nominella lönesumma växt (den ljusa kurvan) har utvecklats något lugnare under de senaste åren. Genomsnittligt har tillväxten varit något högre än för omsättningen under de senaste tre åren (6,5 procent under 2009-2011 för lönerna, 6,2 procent för omsättningen).

Barometerutslagen för byggbranschen i *Figur 39* visar att förväntningarna inför den närmaste 12-månadersperioden är återhållsamt positiva när det gäller det egna företagets verksamhet (barometerutslag = +6) och att man förväntar sig en något positivare utveckling när det gäller personalutvecklingen 2012 jämfört med 2011. Uppgifter från bankhåll gör gällande att hushållen fortsätter att låna till bostadsbyggande mycket på

grund av det låga ränteläget och att utbudet av tomtmark är stort.

Figur 39. Förväntningarna inom byggsektorn

5.9 Handeln

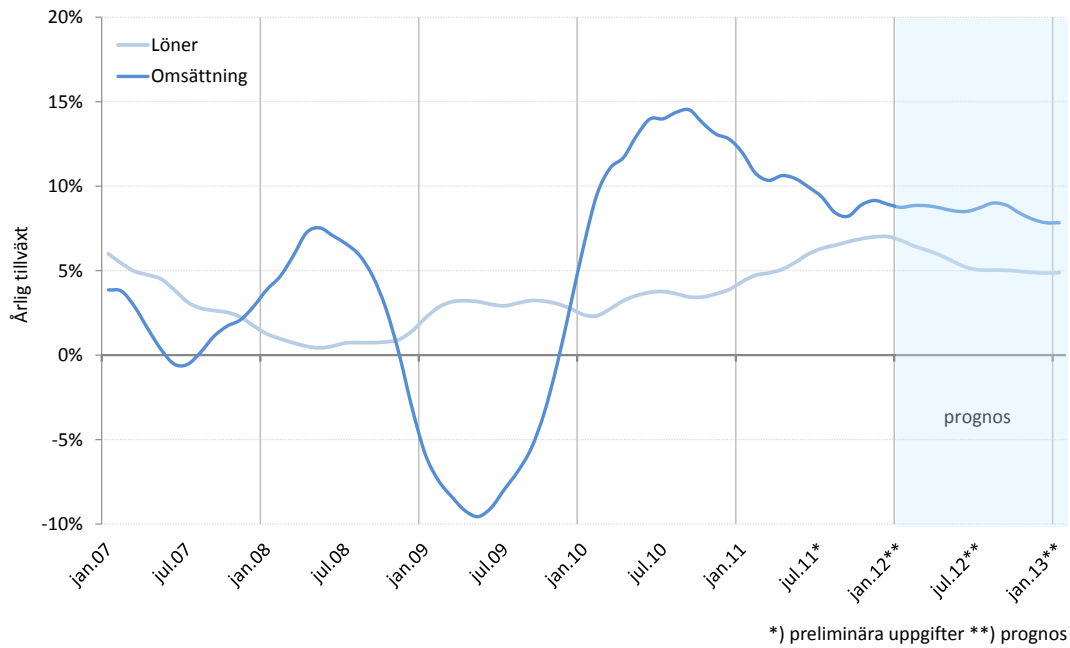
Handeln sysselsätter drygt 1 200 personer på Åland. Branschen är den som snabbast reagerar på förändringar i det allmänna konjunkturläget. Omsättnings- och lönetillväxten i branschen stämmer ofta väl överens med utvecklingen i det privata näringslivet som helhet.

Efter en exceptionellt svag utveckling 2009, tog branschen igen förlorad mark 2010 och omsättningen växte med 12 procent på årsbasis. (Figur 40). I fjol (2011) uppvisade branschen en avtagande tillväxt av omsättningen. Enligt prognosen baserad på registerdata kan branschen räkna med en viss avmattning under innevarande år.

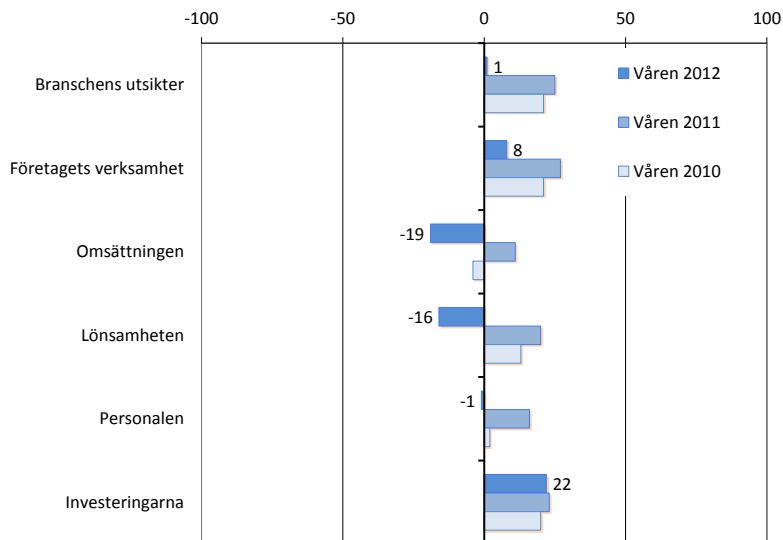
Förväntningarna om innevarande år (2012) hos företagen inom handeln är blandade (Figur 41). En viss optimism har branschföretagen angående företagets verksamhet, men angående omsättning och lönsamhet råder istället en viss pessimism (barometerutslag = -19 och -16). Vi kan notera att bilbranschen sammantagen tror på en avmattad omsättning under 2012.

Hela branschen sammanvägd räknar däremot med att investeringarna blir större detta år än 2011.

Figur 40. Lönernas och omsättningens tillväxt inom handeln (årlig procentuell tillväxt)

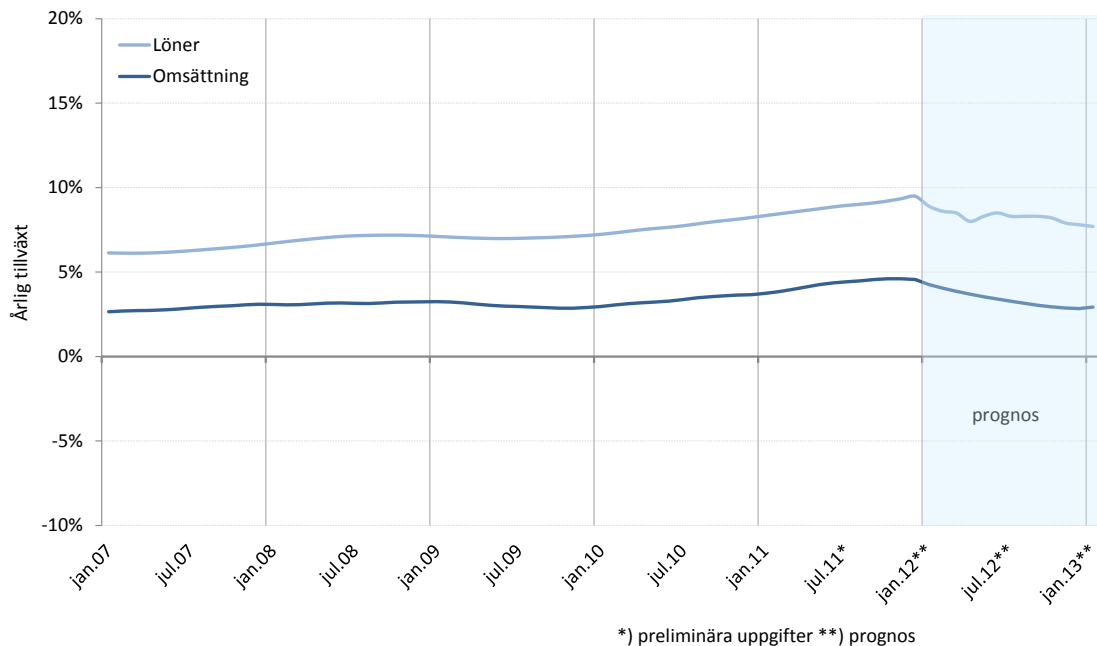
Figur 41. Förväntningarna inom handeln

5.10 Hotell- och restaurang

Hotell- och restaurangbranschen sysselsätter drygt 500 personer. Som framgår av *Figur 42* har omsättningens nominella tillväxt i branschen varit svag under flera år (den mörkare kurvan). Omräknat till reell tillväxt, med hänsyn tagen till inflationen, skulle den ligga nära noll. Enligt preliminära siffror skedde en liten förstärkning av omsättningstillväxten under fjolåret (2011), med den ser ut att återgå till den svagare trendnivån under det kommande året.

Figur 42. Lönernas och omsättningens tillväxt inom hotell- och restaurang (årlig procentuell tillväxt)

Vi ser att förändringarna i lönesummans följer omsättningens tillväxt nära, även om den förstnämnda ligger på en något högre nivå (*Figur 42*). Det beror förmodligen närmast på att branschen är arbetsintensiv.

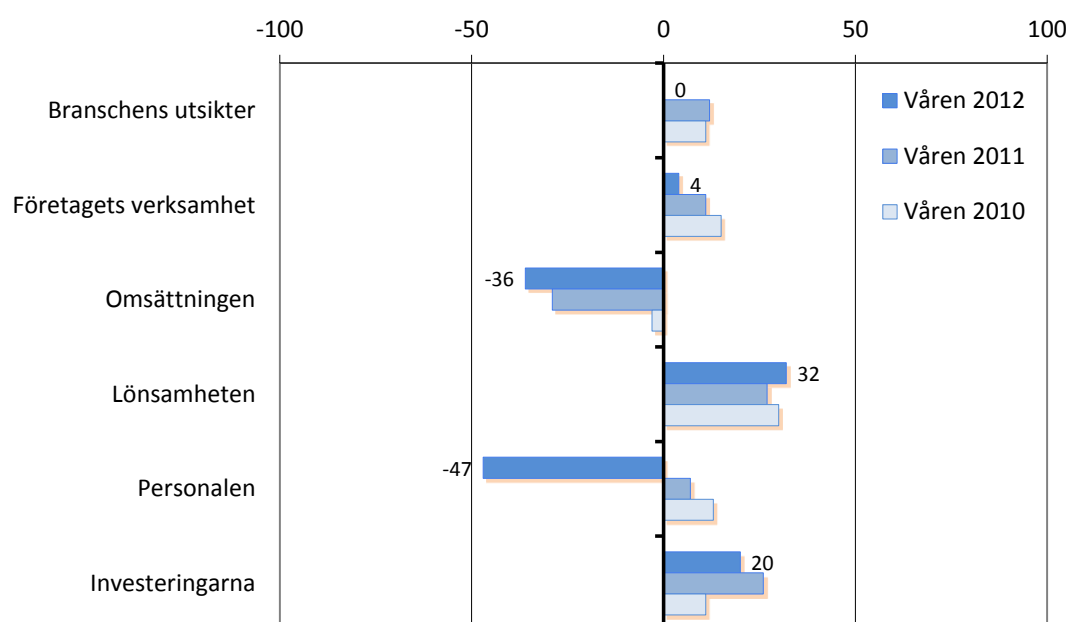
Det har visat sig att branschföretagen ofta skiljer sig från varandra i sina bedömningar av de närmaste framtidsutsikterna och att de sammanvägda förväntningarna ofta kan verka motsägelsefulla.

Företagen inom *hotell- och restaurang* sammantagna förväntar sig en oförändrad konjunktur för branschen som helhet, och det finns en liten övervikt för dem som tror på

expansion av det egna företagets verksamhet under den kommande 12-månadersperioden i förhållande till 2011 (barometerutslag = +4).

Branschföretagen sammanvägda förväntar sig överlag en nergång i omsättningen (barometerutslag = -36) (Figur 43). Lönsamheten, däremot, får ett positivt utslag (+32) på barometern, vilket innebär att man förväntar sig ett lönsammare år i år jämfört med 2011 (Figur 43). Förväntningarna angående personalstyrkans storlek å andra sidan är tydligt negativa (-47 på barometern), medan man tror att investeringarna kommer att bli större under 2012 än under förra året.

Figur 43. Förväntningarna inom hotell- och restaurang

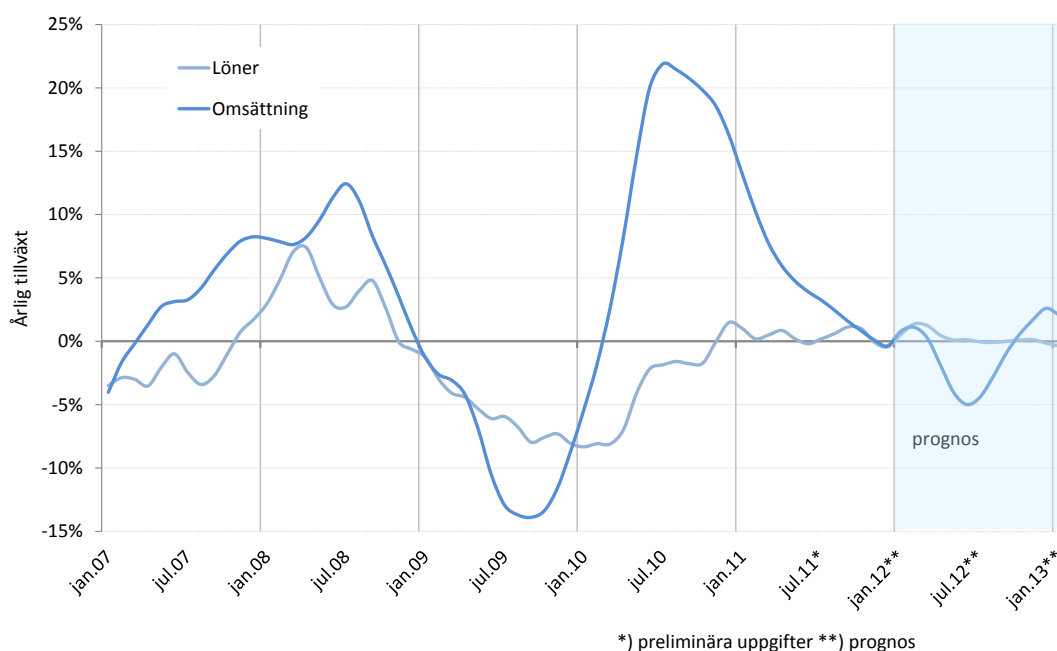
5.11 Transportsektorn

Transportsektorn, som domineras av sjöfarten, har drygt 3 600 ålänningar anställda. Förutom rederierna ingår sådant som taxi- och åkeriverksamhet. Branschen har haft en svag omsättningstillväxt under det senaste decenniet, och den trenden ser dessvärre ut att fortsätta under det kommande året. Branschen är fortfarande så pass dominerande i den åländska ekonomin att även små procentuella förändringar i omsättnings- och lönetillväxt får starkt genomslag (Figur 44).

Transportsektorns omsättningstillväxt - den mörkare kurvan i Figur 44 - har svängt kraftigt till följd av utflaggningarna år 2009. Den kraftiga nergången det året följdes av en kraftig uppgång året därpå, och återigen en nergång förra året (2011). Enligt

prognosen baserad på registeruppgifter skulle vi komma att få en svag nominell negativ tillväxt innevarande år (2012) på -1,0 procent, ner från preliminära 4,5 procent förra året. Preliminära beräkningar ger vid handen att branschen har en årlig nominell omsättningstillväxt på i medeltal cirka 4,0 procent per år under den senaste femårsperioden. Det ger en svag reell tillväxt för denna den dominerade sektorn i den åländska ekonomin; en tillväxt som inte räcker för att underbygga en positiv utveckling för den åländska ekonomins samlade produktion mätt i BNP.

Figur 44. Lönernas och omsättningens tillväxt inom transportsektorn (årlig procentuell tillväxt)

Vår tidsserieanalys visar en svag utveckling gällande branschens samlade lönesumma (den ljusare linjen i *Figur 44*) som beror på kvardröjande effekter av utflaggningarna. Att lönesummans utveckling under 2012 skulle bli så pass svag som prognoskurvan visar motsägs emellertid av vad företagen sammantagna säger om sina rekryteringsplaner.

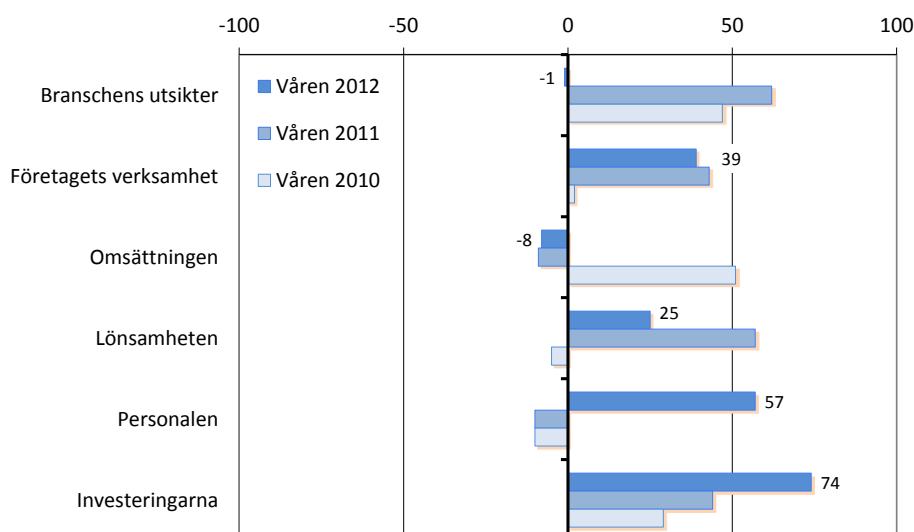
Transportföretagen, dominerade av de stora rederierna, förväntar sig sammantagna att konjunkturen i branschen under den kommande 12-månadersperioden kommer att vara i stort sett oförändrad (barometerutslag högst upp i *Figur 45* = -1).

Liksom för ett år sedan visar barometern ett positivt utslag på (+39), när det gäller utsikterna för det egna företaget 2012 jämfört med samma tid våren 2011. Man är emellertid något pessimistisk när det gäller omsättningen (-8 på barometern).

Lönsamhetsutvecklingen i förhållande till 2011 blir bättre innevarande år, förväntar sig branschföretagen, och man är även sammantaget positivt angående och investeringarna. Barometern ger även ett starkt positivt utslag (+57) när det gäller förändringar i personalstyrkans storlek, och när det gäller investeringarna (*Figur 45*).

Om man skiljer ut fraktsjöfarten, visar det sig att man där sammantaget förväntar sig en ännu mer negativ omsättningstillväxt under den kommande 12-månadersperioden än i sjöfarts- och transportbranschen som helhet.

Figur 45. Förväntningarna inom transport

5.12 Finans och försäkring

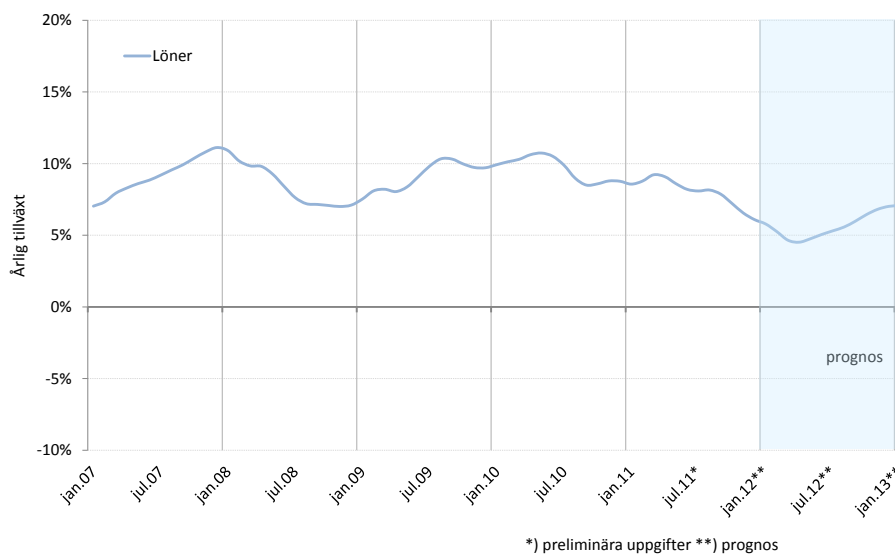
Branschen finans- och försäkring på Åland domineras av banker och försäkringsbolag. Till dessa kommer ett fåtal investerings- och holdingföretag, de flesta enmans- sådana. Branschen sysselsätter kring 500 personer och påverkas starkt av förändringar i den externa, internationella marknadsmiljön.³⁸

Vi har fortfarande liksom för ett år sedan en kvardröjande oro på de internationella finansmarknaderna. Bankerna påverkas bland annat indirekt genom de höjda kraven på bankernas risktålighet och likviditet.

³⁸ Birgitta Dahlén, bankdirektör, Affärsområde Åland på Ålandsbanken, Håkan Clemes, VD på Andelsbanken för Åland, Jan-Erik Rask, VD på Nordea, Åland, Göran Lindholm, VD på Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag, har bidragit med synpunkter på konjunkturutvecklingen inom den finansiella sektorn.

De åländska bankernas lönsamhet begränsas under innevarande år av ett lågt räntenetto, och av ett ännu ej helt återställt förtroende på interbankmarknaderna. Kostnaderna för bankerna själva att låna pengar har sjunkit något, till följd av uppgörelsen med och stödet till Grekland. Vi bedömer dock att det finns en klar möjlighet att eurokrisen flammnar upp igen under de närmaste två åren, även om inrättandet av permanenta stödfonder avsevärt minskat den risken.

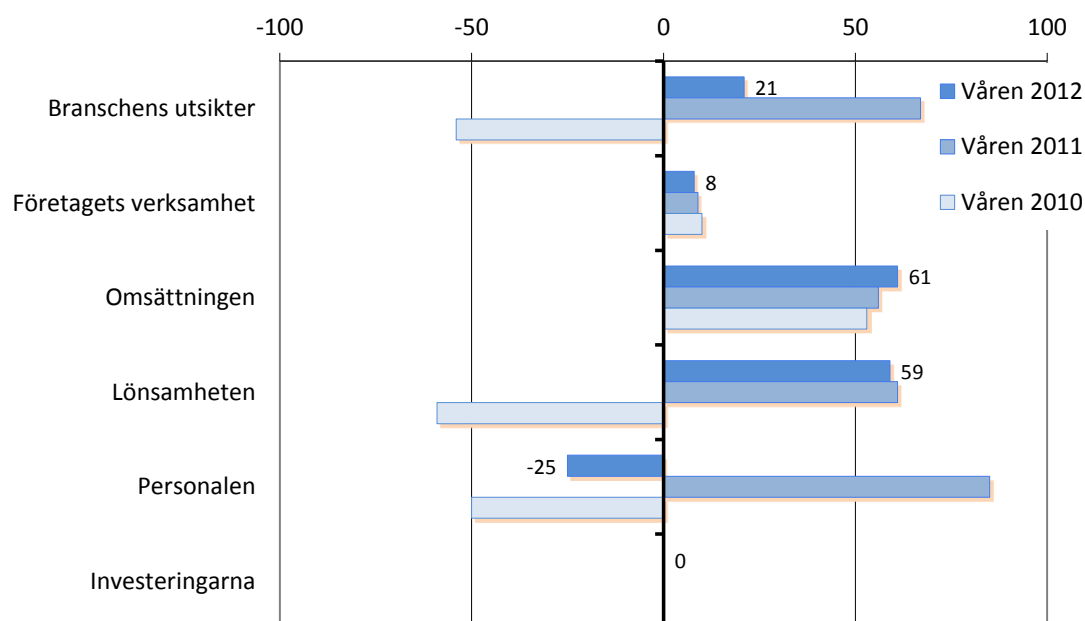
Figur 46. Lönernas tillväxt inom finans- och försäkring (årlig procentuell tillväxt)

En sammanvägning av uppgifter från bankerna ger vid handen att kreditefterfrågan ser under 2012 ut att komma att ligga åtminstone på samma nivå som 2011. Bankerna sammantagna bedömer att utlåningen till privatpersoner blir minst oförändrad och att den till och med kan öka och det på grund av det låga ränteläget. Efterfrågan är fortfarande god när det gäller lån till relativt sett billigare bostäder (under 300 000 euro). Bankernas krav på högre säkerheter än tidigare hos låntagarna kan inverka på begränsningen av storleken på byggandet av egnahemshus.

Försäkringsbolagen påverkas av en allmän internationell osäkerhet när det gäller värderingar av tillgångar och risker. Bolagens placeringsverksamhet påverkas negativt av sjunkande tillgångsvärden och en osäkrare placeringshorisont.

De nya reglerna av den internationella försäkringsmarknaden som kommer att träda i kraft från 2013 kommer att sätta press på i synnerhet de små aktörernas administrativa resurser.

Figur 47. Förväntningarna inom finans- och försäkring

Bedömningarna om den kommande 12-månadersperioden inom den åländska finanssektorn är överlag positiva. Företagens sammanvägda utsikter för branschen ger utslaget +21 på barometerskalan, vilket innebär en övervikt för dem som tror på en förbättring av konjunkturen i branschen under året. Man är emellertid liksom i fjol betydligt mindre optimistisk när det gäller möjligheterna för den egna företaget att expandera (+8).

För ett år sedan förväntade man sig förbättrad lönsamhet och ökande personalstyrka i förhållande till 2010. Nu, ett år senare, är man övervägande positiv om möjligheterna att förbättra lönsamheten i förhållande till 2011 (+59), medan branschföretagen sammanvägda förväntar sig en minskad personalstyrka (-25).

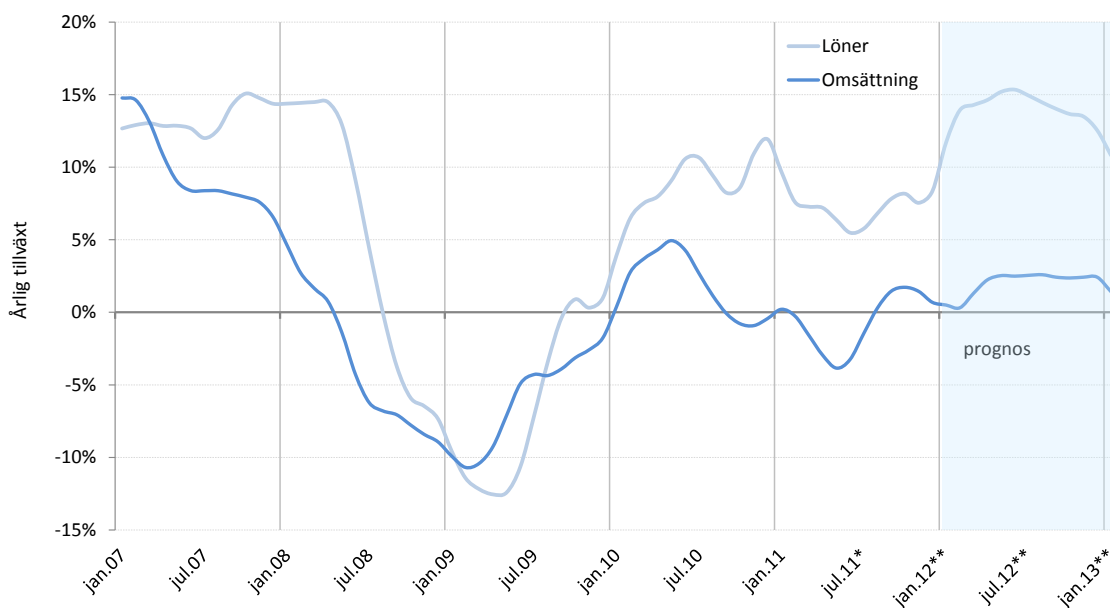
ÅSUB:s sammanvägda bedömning av konjunkturutvecklingen för finans- och försäkringssektorn är att vi detta år liksom ifjol kommer att ha en fortsatt mycket skarp konkurrens, både inom bank- och försäkring. De skärpta solvenskraven inom försäkringsbranschen kommer att kräva ökade kostnader för administration inom företagen, men i och med den hårda konkurrensen på hemmamarknaden kan man inte överföra hela kostnadsökningen för detta på kunden, vilket leder till att lönsamheten pressas.

5.13 Företagstjänster

Branschen företagstjänster har drygt 900 personer anställda, och den har ett starkt inslag av IKT-företag. Därtill kommer annan kvalificerad tjänsteproduktion som reklam- och advokatbyråer, men också mer arbetsintensiv verksamhet som fastighetservice och städbolag.

Vi kan konstatera att omsättningen för tjänsteföretagen som har företag som kunder har varit svag under de senaste åren. Den mattades av kraftigt under 2008 och 2009, men repade sig något under första hälften av 2010 (den mörka linjen i *Figur 48*). Enligt våra registerdata blev det sedan en ny nergång under 2011. Den negativa nominella tillväxten ser enligt vår preliminära prognos ut att vända till det positiva under innevarande år, även om den knappt blir reellt positiv om man tar hänsyn till vår prognosticerade inflation på 2,6 procent för detta år.

Figur 48. Lönernas och omsättningens tillväxt inom företagstjänster

*) preliminära uppgifter **)prognos

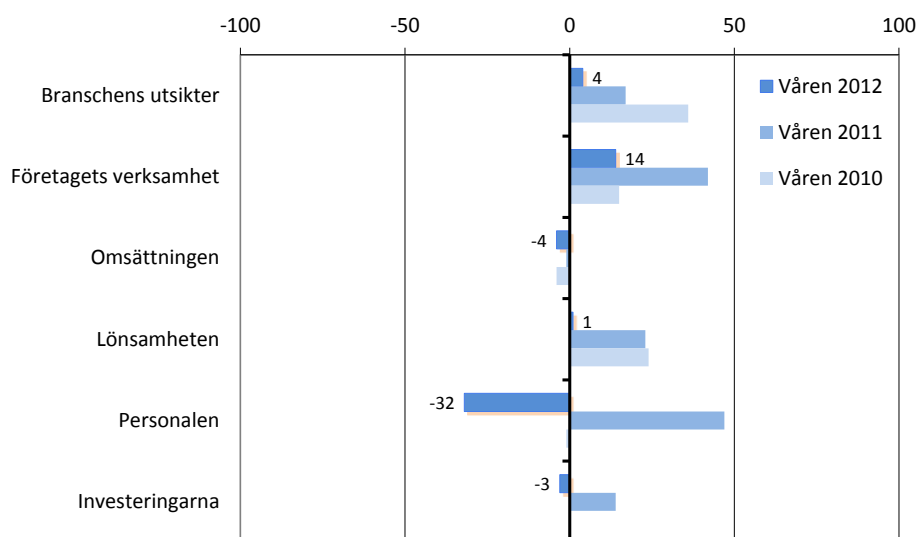
Lönsummans tillväxt djupdök under finanskrisen 2008-2009 och repade sig efter det och stabiliserades på en nivå kring 7-9 procent 2010 och 2011, och ser enligt prognosen ut att kunna stärkas under 2012 (den ljusare linjen i *Figur 48*).

Enligt branschföretagens svar på vår konjunkturenkät är man svagt optimistisk

angående möjligheterna att expandera verksamheten inom det egna företaget (barometerutslag = +14), vilket ändå är mer positivt än utsikterna beträffande branschen som helhet (+4) (*Figur 49*).

Branschen räknar själv med en närmast obetydligt försvagad omsättningsutveckling under innevarande år (-4) och en närmast oförändrad lönsamhet (+1) under 2012 jämfört med 2011 (*Figur 49*). När det gäller möjligheterna att utöka personalen, är utslaget tydligt negativt (+32).

Figur 49. Förväntningarna inom företagstjänster

5.14 Personliga tjänster

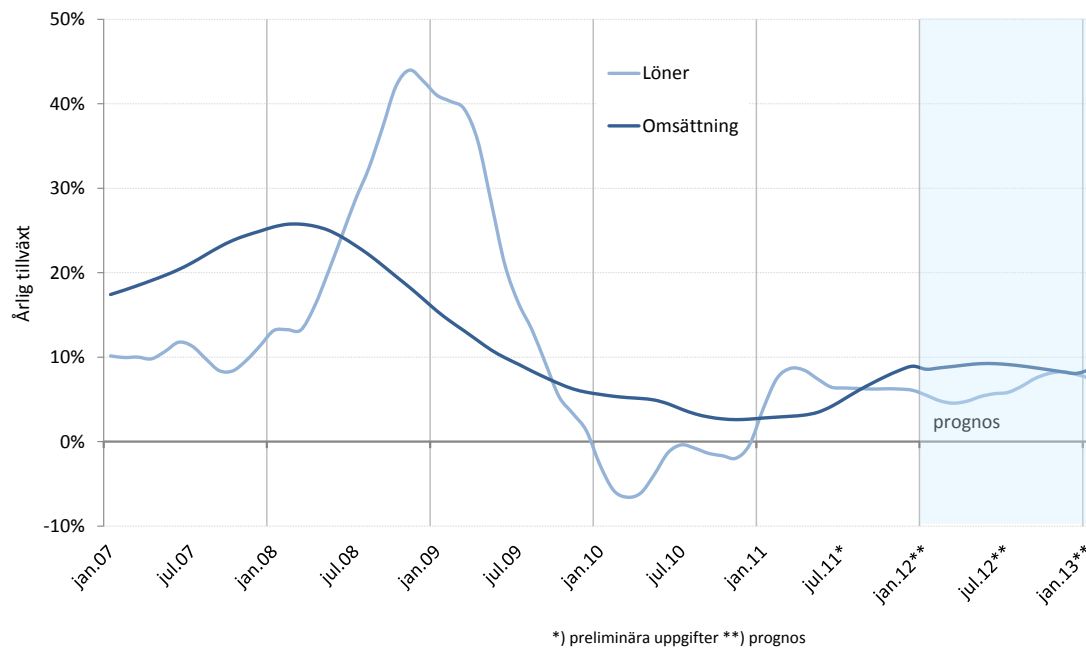
Tjänsteföretagen i kategorin 'personliga tjänster' har som namnet antyder personer och hushåll som kunder. Inom branschen finns cirka 600 anställda. Verksamheten omfattar tvätterier, frisörer, diverse privat hälso- och sjukvårdsverksamhet. En stor del av branschen består av enskilda näringsidkare. De allra flesta företagen har 0-20 anställda, det enda storföretaget i branschen är Ålands Penningautomatförening (PAF).

Omsättningens tillväxt i branschen var svagt positiv under 2010-2011 (*Figur 50*) och förväntas ligga på en något mer positiv och högre nivå under innevarande år (2012).

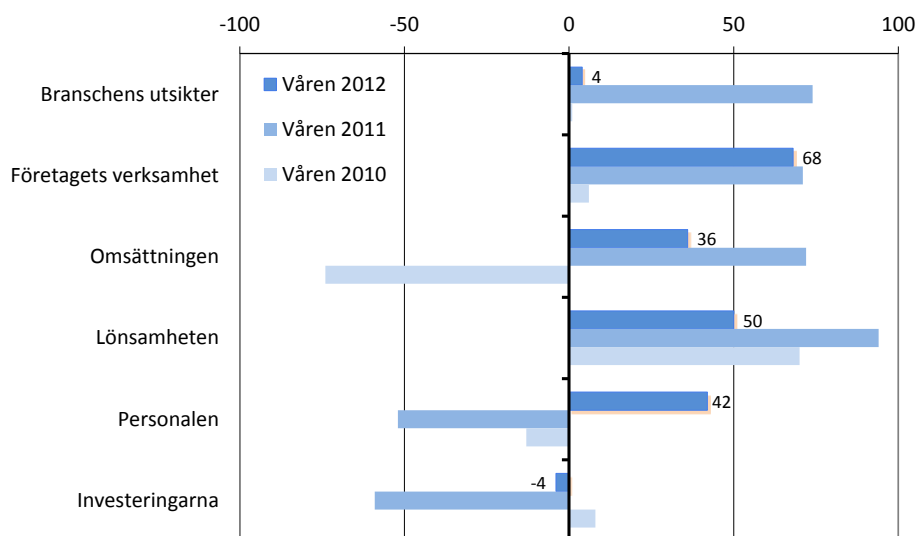
Som framgår av *Figur 50* hade branschen en mycket stark tillväxt av sin samlade lönesumma under 2008-2009, därefter följde en kraftig avmattning och negativ tillväxt under 2010. Enligt våra registeruppgifter var tillväxten positiv under 2011, och ser enligt prognosen ut fortsätta att vara det under innevarande år (2012).

Branschföretagens svar på vår enkät speglar överlag mer positiva förväntningar om konjunkturen under året än vad registeruppgifterna ger vid handen. Företagens utsikter är genomgående positiva så när som på den förväntade nivån på investeringarna (*Figur 51*).

Figur 50. Lönernas och omsättningens tillväxt inom personliga tjänster (årlig procentuell tillväxt)

Figur 51. Förväntningarna inom personliga tjänster

Man förväntar sig bättre omsättning (+36) och i synnerhet förbättrad lönsamhet 2012 än 2012 (barometerutslaget blir +50). Samtidigt kan vi notera att barometersvaren i motsats till läget för ett år sedan uppvisar en klar övervikt mot förväntningarna att personalen kan komma att öka (barometerutslag = +42).

Källor och referenser (urval)

Aktia (2012) Ekonomisk översikt, januari 2012

Bank of Finland, Institute of Economics in Transition (2012) BOFIT Weekly 3 (20.1.2012)

Capital Link Shipping (<http://shipping.capitallink.com>).

The Conference Board, Consumer Confidence Survey (<http://www.conferenceboard.org/economics/consumerConfidence.cfm>)

Dagens industri, varierande nummer

Dagens industris hemsida (<http://www.di.se>)

ECB (<http://www.ecb.int/>)

The Economist, varierande nummer

ETLA (2012) *Suhdanne 2012/1*

EUROSTAT (2012) *Eurostat Newsrelease. Euroindicators 16/2012 – 31 January*

Euriborg.org

FED (<http://www.federalreserve.gov/>)

Financial Times, varierande nummer

Finlands bank (2012) 'Economic Outlook 5 /2011'. Bank of Finland Bulletin, s. 16

Finlands Bank (<http://www.bofi.fi>)

Harper Petersen & Co (<http://www.harperpetersen.com>)

Honkatukia – Kinnunen – Ahokas, (2011) *Ikääntymisen vaikutukset taloudelliseen kehitykseen Suomen maakunnissa ja Keski-Suomen seutukunnissa- kuinka vastata kuntatalouden menopaineiden kasvuun? VATT Tutkimukset 167/2011*, VATT, Helsingfors

Huvudstadsbladet, varierande nummer

Investment Tools (http://www.investmenttools.com/futures/bdi_baltic_dry_index.htm)

Konjunkturinstitutet (2012) 'Konjunkturläget mars 2012'

Nordea (2012) 'Ekonomiska utsikter, mars 2012'

Nya Åland, diverse upplagor

Pellervon taloustutkimus (PTT) (2012) PTT-katsaus 1/2012 Suhdannekuva: Kansantalous

SAI Newsletter, diverse upplagor

SEB (2011) Nordic Outlook: Världsekonomin nära recession

Sjöfartstidningen Nyhetsbrev

Sjöfartstidningen <http://www.sjofartstidningen.se/nb/>

Statistikcentralen (<http://www.stat.fi>)

Statistiska Centralbyrån, (SCB) (<http://www.scb.se>)

Sveriges riksbank (2012) Penningpolitisk rapport, februari 2012

UNCTAD (2011) *Review of Maritime Transport 2011*

United States Department of Labor. Bureau of Labor Statistics (2012) *Economic News Release*
<http://www.bls.gov/news.release/empsit.nr0.htm> (2012-01-19 och 2012-02-7)

United States Department of Labor. Bureau of Labor Statistics (2012) (<http://www.bls.gov/>) (2012-02-03) *Employment Situation Summary* (<http://www.bls.gov/news.release/empsit.nr0.htm>) (2012-03-29)

Världsbanken (2012) *Global Economic Prospects. Uncertainties and Vulnerabilities.*

World Interest Rate Tables (<http://fxstreet.com>)

Ålandstidningen, diverse upplagor

ÅSUB Statistikmeddelande 22.8.2008, De åländska hushållens konsumtion

ÅSUB (2009:14) Handelsintegration och välfärdsutveckling på Åland under EU-medlemskapet.

ÅSUB (2010) Statistikmeddelande. Befolkning 2010:1. Befolkningsrörelsen 2009

ÅSUB Rapport 2011:1, Konjunkturläget våren 2011

ÅSUB (2011) Statistikmeddelande: Bokslutsstatistik för företag 2008-2009

ÅSUB Rapport (kommande), Arbetskraftsbarometern 2012

Bilaga 1: Den åländska ekonomin och energiprisernas inverkan i ett jämförande perspektiv: en modellsimulering av en 30-procentig höjning av världsmarknadspriset

För att pröva hypotesen att den åländska ekonomin är jämförelsevis mer känslig för förändringar i energipriserna än övriga finländska landskap har vi använt en dynamisk datorbaserad numerisk jämviktsmodell; den så kallade VERM-modellen som är utvecklad hos Statens ekonomiska forskningscentral (VATT).

Modellen har en regional dimension som vanligtvis omfattar de finska landskapen, men även finare regionala fördelningar kan användas om tillgången till statistiska uppgifter kan lösas.

Varje region fungerar som en egen ekonomisk enhet som kan länkas samman med varandra genom handelsflöden och utbyte av produktionsfaktorer sinsemellan. Modellen kan beräkna ekonomiska utfall av olika politiska eller andra förändringar. Modellen konstruktion möjliggör en analys där de regionala utfallen är genuint regionala (inte ”top-down” beräknade). De bygger alltså på reell information om regionerna, inte på härledda data.

Med hjälp av modellen kan man studera utfallet av olika scenarier över tiden. Modellen baseras på omfattande data över ekonomiska transaktioner mellan olika samhälleliga och ekonomiska aktörer. Modellen kan också beskrivas som en samling beteenderegler som baserar sig på ekonomisk teori samt på diverse parametervärden. Den är i princip en allomfattande beskrivning av marknader för produkter och produktionsfaktorer där jämvikt mellan utbud och efterfrågan nås genom prisförändringar och deras påverkan på ekonomiska aktörer (se även Honkatukia – Kinnunen – Ahokas, (2011).

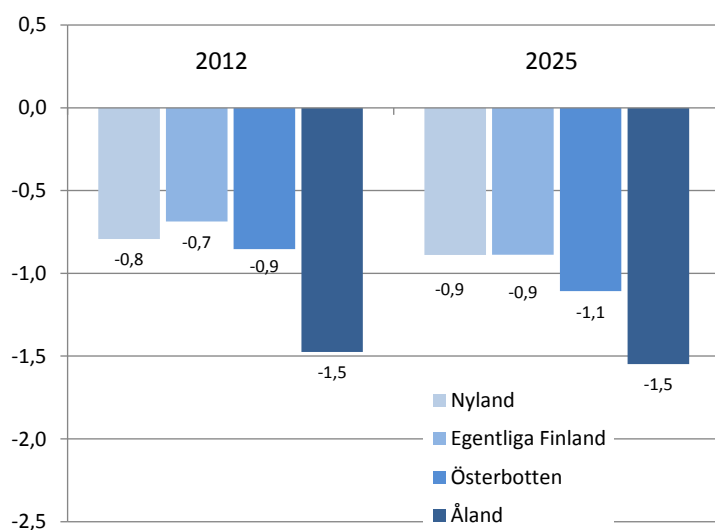
Det scenario vi använde modellen till att beskriva handlade om *hur Åland skulle påverkas jämfört med andra finländska landskap om det inträffade en 30-procentig höjning av världsmarknadspriserna på energi år 2012.*

Modellen har ett inbyggd så kallat basscenario, alltså en ”standardutveckling” eller uppsättning relationer och historiska trender som i stort baseras på data från år 2008, och som förutsätter en relativt jämn utveckling utan prischocker på vare sig efterfråge- eller utbudssidan. Utifrån dessa förhållanden räknar modellen sedan fram vad som

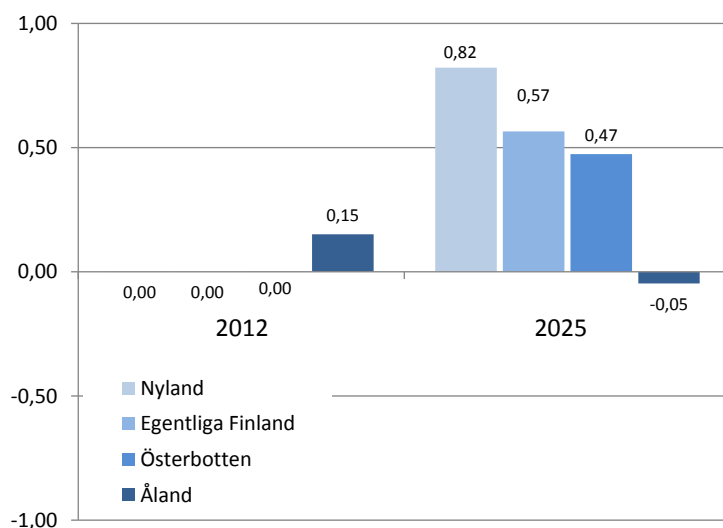
skulle ske framåt i tiden under de specificerade hypotetiska förutsättningarna.

Den första frågan vi ställde var: vad skulle hända med värdet av landskapens samlade produktion (BNP) vid en sådan höjning? *Figur 52* visar att överlag skulle energiprishöjningen sänka den regionala produktionsvolymen. Åland skulle påverkas mest av alla finländska landskap. Den negativa inverkan skulle vara en sänkning på cirka 1,5 procentenheter av Ålands BNP i förhållande till basscenariot.

Figur 52. Procentuell förändring av reell BNP år 2012 och 2025 i förhållande till basscenariot, vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriset på energi år 2012 för Åland och valda finländska landskap

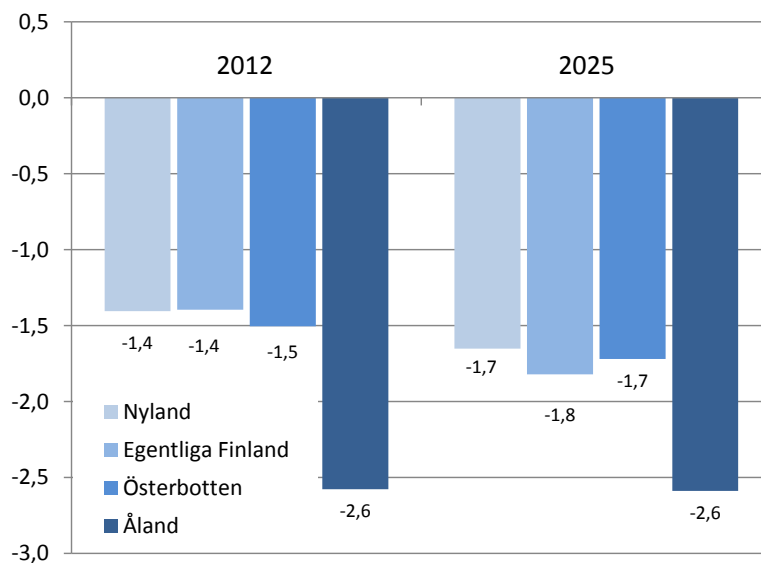
Figur 53. Statliga transfereringars procentuella förändring 2012 och 2025 i förhållande till basscenariot vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriset på energi år 2012 för Åland och valda finländska landskap

Hur skulle de statliga transfereringarna till Åland och valda finländska landskap förändras 2012 och 2025 vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriserna på energi år 2012? Resultatet av körningen i VATT-modellen åskådliggörs i *Figur 53* och visar att Åland i ett första skede år 2012 skulle gynnas något i förhållande till övriga landskap. År 2025 skulle förhållandet vara det omvända. Övriga landskap skulle få tillgång större statliga transfereringar, medan Ålands tilldelning skulle minska i förhållande till basscenariot.

Vår simulering av en energiprischock visar att lönerna på Åland skulle påverkas. Som illustreras i *Figur 54* skulle effekterna på reallönerna vara betydligt mer kännbara på Åland än i övriga finländska landskap. En minskad efterfrågan på arbetskraft speglas i en nergång i reallönerna motsvarande 2,6 procent i förhållande till basscenariot.

Figur 54. Reallönernas procentuella förändring 2012 och 2025 i förhållande till basscenariot vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriserna på energi år 2012 för Åland och valda finländska landskap

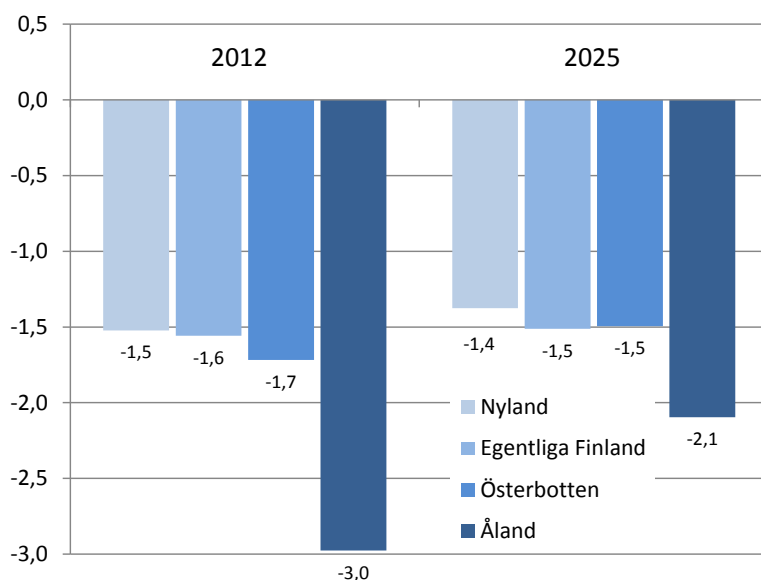

Figur 55 illustrerar förändringar i total hushållskonsumtion 2012 och 2025 i förhållande till basscenariot vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriset år 2012 på energi för Åland och valda finländska landskap. Resultatet är tydligt. De åländska hushållens konsumtion skulle minska med 3,0 procent i förhållande till ”standardutvecklingen” år 2012 och 2,1 procent år 2025.

Vi kan notera att effekten av en energiprischock är större på konsumtionssidan än på inkomstsidan (reallönerna). Det beror på att ålänningarnas konsumtion är mer

energiintensiv än genomsnittsfinländarens.³⁹ Slutsatsen av dessa preliminära beräkningar är att energipriserna är avgörande för de åländska hushållens välfärd mätt som konsumtionsnivå.

Figur 55. Förändringar i total hushållskonsumtion 2012 och 2025 i förhållande till basscenariot vid en 30-procentig höjning av världsmarknadspriset på energi år 2012 för Åland och valda finländska landskap

Osökt aktualiserar detta nödvändigheten av en energiomställning i landskapet. Kunskapen om förhållandet mellan energianvändning, energiberoende, ekonomi och välfärd på Åland är än så länge begränsad. En fördjupad och breddad studie av dessa sammanhang skulle tveklöst bidra till att ge en omställningspolitik för energianvändningen och -produktionen rätt styrriktning.

³⁹ En konsumtionsstudie gjord av ÅSUB 2008 visar att det särskilt är på kategorin bostäder och energi som de åländska hushållen lägger relativt sätt mer av sina konsumtionsutgifter jämfört med det genomsnittliga finländska hushållet (ÅSUB Statistikmeddelande 22.8.2008, De åländska hushållens konsumtion, s. 6.)

Bilaga 2: Konjunkturenkäten 2012

11. Hur många anställda, omräknat till helårstjänster uppskattar Ni att Ert företag kommer att ha om ett år? (Vid behov använd en eller två decimaler! Inga anställda = 0)

Anställda på Åland om 12 månader (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

Anställda utanför Åland om 12 månader:

12. Uppskatta antalet anställningar Ni kommer att göra (ersättande och ny personal) i Ert företag under de kommande 12 månaderna. (Vid behov använd en eller två decimaler)

a) På Åland (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

b) Utanför Åland:

Antal anställningar/ helårstjänster sammanlagt (a+b)	0
--	---

Om Ni svarat '0' (inga anställningar) på ovanstående fråga, gå direkt till fråga 15!

13. Om Ni planerar att anställa under det kommande året, vilken yrkesinriktning kommer Ni att efterfråga mest? (Avser arbetsställen inom och utanför Åland). (Vid behov använd en eller två decimaler!)

Uppskatta antal anställningar omräknat till heltidstjänster! (Sammanlagda antalet bör summera till a+b i fråga 12)

Yrkesgrupp	Antal	Yrkesgrupp	Antal
Chefer inom ekonomi, personal, försäljning, marknadsföring, m.fl.	<input type="text"/>	Restaurang-, storhushållspersonal, kockar	<input type="text"/>
Chefer inom produktion/service m.fl.	<input type="text"/>	Serveringspersonal	<input type="text"/>
Dataspecialister	<input type="text"/>	Frisörer, kosmetologer, m.fl.	<input type="text"/>
Datatekniker, -supportpersonal, -operatörer, m.fl.	<input type="text"/>	Fastighetskötare	<input type="text"/>
Maskinchefer- och -mästare på fartyg	<input type="text"/>	Försäljare och butikskassörer	<input type="text"/>
Befäl och styrmän inom sjötrafik	<input type="text"/>	Byggnadsarbetare, m.fl.	<input type="text"/>
Kundtjänstpersonal	<input type="text"/>	Maskinmontörer och reparatörer	<input type="text"/>
Löneräknare, försäkringshandläggare, kontorspersonal inom transport och lager, m.fl.	<input type="text"/>	Personal inom el- och elektronik	<input type="text"/>
Övrig kontorspersonal	<input type="text"/>	Processarbetare inom industri, mfl.	<input type="text"/>
Annat - vad? (Förkorta vid behov)	Antal:	Förare av tunga fordon/arbetsmaskinförare	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	Däckmanskap, sjötrafikarbetare	<input type="text"/>
Summa nyanställningar Obs! Summan bör vara = a+b under fråga 12	<input type="text"/>	Städare, m.fl.	<input type="text"/>

14. Om Ert företag efterfrågar en särskild yrkesinriktning, vilken tror Ni kommer att vara svårast att få tag på under det kommande året? (Se ovan). Texta och förkorta vid behov!

15. Hur stor andel av Er personal uppskattar Ni att i nuläget fortbildar sig per år?

- 0-20% 20-40% 40-60% 60-80% 80-100%

16. Inom vilket område tror Ni att Ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning under det närmaste året? Texta och förkorta vid behov!

17. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan Ert företag tänka sig bekosta under det närmaste året?

- enskilda, kortare utbildningstillfällen utbildning för examen/certifiering (Ett eller två kryss!)

Stort tack för Er medverkan!

0287019445

ÅLANDS STATISTIK OCH UTREDNINGSGSBYRÅ

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en fristående enhet vars huvuduppgift är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva kvalificerad utrednings- och forskningsverksamhet.

ÅSUB producerar fortlöpande aktuell statistik inom en rad olika samhällsområden. Tyngdpunkten i analysverksamheten utgörs av utredningar inom det ekonomisk-politiska området. Statistiska sammanställningar publiceras regelbundet i serierna ÅSUB Statistik och ÅSUB Statistikmeddelande, medan serien ÅSUB Rapport innehåller utredningar, analyser och annan information om Ålands ekonomi och samhälle.

Mer information om verksamheten och publikationer finns på ÅSUB:s hemsida www.asub.ax

ÅLANDS STATISTIK- OCH
UTREDNINGSGSBYRÅ

Tfn +358 (0)18 25490
Fax +358 (0)18 19495
info@asub.ax
www.asub.ax

Ålandsvägen 26
PB 1187
AX-22 111 MARIEHAMN